

T.C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İZNİK HİSARDERE KÖYÜ'NDE KIRSAL MİMARİNİN
KORUNMASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MÜNİRE RUMEYSA ÇAKAN

ANABİLİM DALI: MİMARLIK

HAZİRAN 2019

T.C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İZNİK HİSARDERE KÖYÜ'NDE KIRSAL MİMARİNİN
KORUNMASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MÜNİRE RUMEYSA ÇAKAN
(170211010)

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Alidost ERTUĞRUL

ANABİLİM DALI: MİMARLIK
MİMARİ KORUMA – RESTORASYON PROGRAMI

HAZİRAN 2019

ÖNSÖZ

İlköğretimden başlayarak yüksek lisans eğitimim sonuna kadar beni daima destekleyen, verdiğim kararlarda arkamda olan canım aileme çok teşekkür ederim. Alan çalışmalarım boyunca beni yalnız bırakmayarak benimle birlikte köye gelen başta biricik babam ve anneme, ablam ve enişteme, sevgili arkadaşlarım Fatma Şeyma KESKİN, Muhsine Rabia ŞAHİN, Asile YAMAN'a ve Hilal VAROL'a destekleri için teşekkürlerimi sunarım.

Hisardere Köyü halkına beni sevgiyle ağırladıkları, evlerini açarak rölöve çalışmalarım sırasında güler yüzleri ve ikramları ile yardımcı olmaya çalıştıkları için çok teşekkür ederim. Köyde günler süren çalışmalarda konaklamam için bana evini açan Zekeriya ÇİL ve eşi Fatma ÇİL'e sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Yüksek lisans eğitimim boyunca kendilerinden çok şey öğrendiğim, bu tezin oluşturulma aşamalarında yüksek enerjisi ve desteği sayesinde şevkimin artmasına vesile olan, bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen çok değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Alidost ERTUĞRUL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Şunu belirtmeliyim ki, bu tez çalışmaları esnasında köyde kırsal mimarinin hızlı bir değişimine şahit oldum. Evlerin bireysel onarımlar ile özgünlüğünü yitirdiği ve hatta yıkılarak kaybolduğunu gördüm. Umudum odur ki bu çalışma, bir belgeleme çalışmasının yanı sıra koruma ve sürdürülebilirlik çalışmaları için bir kaynak olur.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	i
KISALTMALAR	x
ÖZET.....	xi
SUMMARY	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı.....	1
1.2 Tezin Kapsamı ve Yöntemi.....	1
2. KIRSAL MİMARİNİN KORUNMASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ.....	3
2.1 Kırsal Yaşam.....	3
2.2 Kırsal Mimari	3
2.3 Kırsal Mimarinin Korunması	4
2.3.1 Kırsal Mimarinin Koruma Sorunları.....	7
2.4 Kırsal Mimarinin Korunması Üzerine Çalışmalar	9
2.4.1 Dünyada Kırsal Mimarinin Korunması.....	9
2.4.2 Türkiye’de Kırsal Mimarinin Korunması	10
2.5 Kırsal Mimarinin Sürdürülebilirliği	12
2.5.1 Dünya’dan Örnekler.....	12
2.5.2 Türkiye’den Örnekler.....	17
3. İZNIK.....	23
3.1 İznik’in Coğrafyası.....	23
3.2 İznik’in Sosyal ve Ekonomik Yapısı.....	25
3.3 İznik’in Kültürel Yapısı	27
3.4 İznik’in Tarihi	28
3.4.1 Bizans Öncesi İznik	29
3.4.2 Bizans Dönemi	29
3.4.3 Osmanlı Dönemi	30
3.4.4 Cumhuriyet Dönemi.....	32
3.5 İznik’te Bulunan Anıt Eserler	33
3.5.1 Bizans Dönemi Eserleri	33
3.5.2 Osmanlı Dönemi Eserleri.....	35
3.5.3 Sivil Mimarlık Örnekleri.....	41
3.5.4 İznik Çevresinde Kırsal Mimari Eserleri	42
4. HİSARDERE KÖYÜ’NDE KIRSAL MİMARİ	47
4.1 Hisardere Köyü	47
4.1.1 Ulaşım	51
4.1.2 Coğrafi Özellikleri	51
4.1.3 Nüfus ve Sosyokültürel Özellikler	53
4.1.4 Ekonomik Faaliyetler	54
4.1.5 Köy ve Yakın Çevresinde Kırsal Peyzaj.....	55
4.1.6 Köy Yerleşme Biçimi.....	56
4.1.7 Mimari Yapı Biçimi	58

4.2 Köye İlişkin Temel Analizler.....	60
4.2.1 İşlev Analizi	61
4.2.2 Doluluk-Boşluk Analizi	62
4.2.3 Kat Sayısı Analizi	62
4.2.4 Kullanım Durumu Analizi	63
4.2.5 Yapım Sistemi Analizi	64
4.2.6 Yapı Malzemesi Analizi.....	66
4.2.7 Tarihsel Değerlilik Analizi.....	67
4.2.8 Sağlık Analizi.....	68
4.2.9 Yapı Kapasitesi Analizi	69
4.2.10 Tarihi Varlık Durumu Analizi.....	70
4.2.11 Çatı Tipi Analizi.....	71
4.2.12 Yol Kaplaması Analizi.....	72
4.3 Köy Evleri	73
4.3.1 Mekân Programı.....	74
4.3.2 Plan Tipleri.....	85
4.3.3 Cephe Düzeni	88
4.3.4 Yapım Sistemi ve Malzeme	95
4.3.5 Kapılar.....	102
4.3.6 Pencereler.....	103
4.3.7 Süsleme Elemanları.....	104
4.3.8 Kuruluk	106
4.3.9 Samanlık.....	108
4.3.10 Fırın	110
4.3.11 Bagen	110
4.3.12 Çeşme.....	111
4.3.13 Devşirme Elemanlar.....	112
4.4 Değerlendirme.....	115
5. HİSARDERE KÖYÜ'NDE KIRSAL MİMARİNİN KORUMA SORUNLARI VE YÖNTEM ARAŞTIRMASI.....	117
5.1 Hisardere Köyü'nün Kırsal Koruma Açısından Değerlendirmesi	117
5.2 Köyün Fiziksel Yapısının Korunması ve Sürdürülebilirliği İçin Öneriler.....	117
5.2.1 Hisardere Köyü Koruma Derneği	118
5.2.1.1 Tanıtım ve Halkla İlişkiler Komisyonu.....	119
5.2.1.2 Yerel Planlama Komisyonu	119
5.2.1.3 Tarımda Kalkınma Komisyonu.....	120
5.2.1.4 Kırsal Mimari ve Restorasyon Komisyonu.....	120
5.2.1.5 Kırsal Turizm Komisyonu	122
5.2.1.6 Kurumlar Arası İletişim Komisyonu.....	122
5.2.1.7 Eğitim ve Kültür Çalışmaları Komisyonu	123
5.3 Mekânsal Planlama Stratejisi	123
6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	126
KAYNAKÇA	130
EKLER.....	135
ÖZGEÇMİŞ.....	187

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Sakarya, Taraklı'da sivil mimarlık örneği (M. R. Çakan Arşivi, 2017).....	3
Şekil 2.2 Cumalıkızık Köyü (A. Ertuğrul Arşivi).....	11
Şekil 2.3 Çobanisa Köyü (Ceylan, S., Demirkaya, H., 2009, sy. 83)	18
Şekil 2.4 Çobanisa Köyü (Ceylan, S., Demirkaya, H., 2009, sy. 87)	19
Şekil 2.5 LEADER Yaklaşımı (TKDK)	20
Şekil 3.1 İznik'in konumu (Harita: URL-1).....	23
Şekil 3.2 İznik'in güneyinden görüntüsü (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	24
Şekil 3.3 İznik ve İznik Gölü (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	24
Şekil 3.4 Kudüs'te bulunan Kubbetüs Sahara'nın dış cephesini süsleyen İznik çinileri. (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	27
Şekil 3.5 İznik'te kazı çalışması yapılan bir çini fırını (M. R. Çakan Arşivi, 2015)	28
Şekil 3.6 İznik surlarında Yenişehir Kapısı (M.R. Çakan Arşivi, 2018)	33
Şekil 3.7 İznik surları ve burçları (M. R. Çakan Arşivi, 2015).....	34
Şekil 3.8 Ayasofya Orhan Camii (M.R. Çakan Arşivi, 2018)	35
Şekil 3.9 Hacı Özbek Camii (M.R. Çakan Arşivi, 2015).....	36
Şekil 3.10 Yeşil Cami (M. R. Çakan Arşivi, 2019)	37
Şekil 3.11 Mahmud Çelebi Camii'nde restorasyon çalışması (M. R. Çakan Arşivi, 2019)....	38
Şekil 3.12 Mahmud Çelebi Camii minaresinde restorasyon çalışması (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	38
Şekil 3.13 Nilüfer Hatun İmaretı (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	40
Şekil 3.14 Müze bahçesinde sergilenen yapı elemanları (M. R. Çakan Arşivi, 2015).....	40
Şekil 3.15 İznik'te bir sivil mimarlık örneği (M.R. Çakan Arşivi, 2019).....	41
Şekil 3.16 Sansarak Köyü (İ. Şahinbaş Arşivi, 2017).....	43
Şekil 3.17 Elmalı Köyü Camii (A. Ertuğrul Arşivi, 2019)	44
Şekil 3.18 Ömerli Köyü'nde sivil mimarlık örneği (A. Ertuğrul Arşivi, 2019).....	45
Şekil 3.19 Ömerli Köyü (A. Ertuğrul Arşivi, 2018)	46
Şekil 4.1 Hisardere köyü'nün konumu (Google Haritalar, 2019).....	47
Şekil 4.2 Hisardere'de yapılan kazı sonucu bulunan lahit (URL-2)	48
Şekil 4.3 Hisardere'de lahıtlerin bulunduğu bahçede ortaya çıkarılan taş mozaik döşeme (URL-3)	49
Şekil 4.4 Hisardere Köyü'ne doğusundan bakış (M. R. Çakan Arşivi, 2019)	49

Şekil 4.5 Hisardere Köyü'nde tescilli konut yapısı. Hisardere 3, Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2019)	50
Şekil 4.6 Hisardere Köyü'nde tescilli konut yapısı. Hisardere 2, Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	50
Şekil 4.7 Hisardere Köyü yerleşimine ulaşımda kullanılan asfalt yol (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	51
Şekil 4.8 Hisardere Köyü'nün bulunduğu coğrafi bölge (Görsel Çalışması: M.R. Çakan, 2018).....	52
Şekil 4.9 Hisardere Köyü'nün içerisinde bulunduğu peyzaj alanı (B. Adalı Arşivi).....	52
Şekil 4.10 Köyde bulunan eski okul yapısı. Hisardere 4, Ada/Parsel Numarası: 930/ 139 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	54
Şekil 4.11 Köy yerleşimi içinde vadiye inen sokaklar (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	55
Şekil 4.12 Hisardere Göleti (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	56
Şekil 4.13 Samanlı Dağları'nda tepeler arasında vadiye yerleşen Hisardere Köyü (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	57
Şekil 4.14 Hisardere Köyü meydanı, sağda cami solda kahve bulunmaktadır. (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	58
Şekil 4.15 Kerpiç malzeme kullanımı (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	59
Şekil 4.16 Hisardere Köyü yerleşiminin topografik temsili (Görsel Çalışması: M.R. Çakan, 2018).....	60
Şekil 4.17 Eğime yerleşmiş bir yapı.Hisardere 1, Ada/Parsel Numarası: 921/12 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	60
Şekil 4.18 İşlev Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019).....	61
Şekil 4.19 Kat Sayısı Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)	62
Şekil 4.20 İnşaatı devam etmek olan yapı (M.R. Çakan Arşivi, 2019).....	63
Şekil 4.21 Kullanım Durumu Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)	64
Şekil 4.22 Önde kireç sıvalı geleneksel yapı, arkada boyalı betonarme yapılar (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	65
Şekil 4.23 Yapım Sistemi Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019).....	65
Şekil 4.24 Yapı Malzemesi Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)	66
Şekil 4.25 Tarihsel Değerlilik Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)	67
Şekil 4.26 Sağlık Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)	68
Şekil 4.27 Yapı Kapasitesi Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)	69

Şekil 4.28 Tarihi Yapı Varlık Durumu Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019).....	70
Şekil 4.29 Beşik çatı ve kırma çatı örnekleri (M.R. Çakan Arşivi, 2018)	71
Şekil 4.30 Çatı Tipi Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)	71
Şekil 4.31 Köyde bir evi oluşturan yapı topluluğu (Görsel Çalışması: M.R. Çakan, 2018)...	73
Şekil 4.32 Solda konut yapısı, sağda samanlık yapısı yanyana. Hisardere 13, Ada/Parsel Numarası: 925/7 (M. R. Çakan Arşivi, 2019)	74
Şekil 4.33 Evlerde bulunan damların farklı evlerde konumlanma biçiminin temsili (Görsel Çalışması: M.R. Çakan, 2018).....	75
Şekil 4.34 Konut içerisinde ambar. Hisardere 21, Ada/Parsel Numarası: 920/1 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	75
Şekil 4.35 Konut içerisinde ambar. Hisardere 23, Ada/Parsel Numarası: 930/298 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	76
Şekil 4.36 İpekböcekçiliği yapılan evlerin temsili kesiti (Görsel Çalışması: M.R. Çakan, 2018).....	76
Şekil 4.37 İpekböcekçiliği yapan evlerde bulunan kanca örneği. Hisardere 15, Ada/Parsel Numarası: 921/4 (M. R. Çakan Arşivi, 2019)	77
Şekil 4.38 İpekböcekçiliği yapılan evlerde kozaların asıldığı mekanların yeniden kullanımı. Hisardere 6, Ada/Parsel Numarası: 930/204 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	77
Şekil 4.39 Konut içerisinde taşlık. Hisardere 18, Ada/Parsel Numarası: 926/3 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	78
Şekil 4.40 Konut içerisinde sofa. Hisardere 11, Ada/Parsel Numarası: 924/1 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	79
Şekil 4.41 Oda içerisinde baca ve hamamlık. Hisardere 2, Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	80
Şekil 4.42 Oda içerisinde hamamlık kapısı ve içi. Hisardere 5, Ada/Parsel Numarası: 928/2 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	80
Şekil 4.43 Odanın duvarında bulunan ışıklık. Hisardere 21, Ada/Parsel Numarası: 921/1 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	81
Şekil 4.44 Konut içerisindeki ocak boşluğu. Hisardere 15, Ada/Parsel Numarası: 921/4 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	82
Şekil 4.45 Konutlarda çıkmalık örnekleri (M. R. Çakan Arşivi, 2019)	83
Şekil 4.46 Sofada bulunan lavabo ve tuvalet kapısı. Hisardere 18, Ada/Parsel Numarası: 926/3 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	84

Şekil 4.47 Konuttaki tuvaletin dışardan görünümü. Hisardere 14, Ada/Parsel Numarası: 921/11 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	84
Şekil 4.48 Hisardere 2, 7 ve 8 numaraları evlerin zemin kat planları. Hayvanların evin içinde barındığı alanlar (dam, kümes gibi) zemin katta bulunmaktadır. Ada/Parsel Numaraları sırası ile: 930/300, 923/8, 930/299.	85
Şekil 4.49 Hisardere 8 ve 15 numaralı evlerin zemin kat planı, 22 numaralı evin birinci kat planında sırasıyla tek kollu, çift kollu ve üç kollu merdiven planı örnekleri. Ada/Parsel Numaraları sırası ile: 930/299, 921/11, 923/1.....	86
Şekil 4.50 Hisardere 15, 20 ve 23 numaralı evlerin birinci kat planları. Bu katlarda bulunan geniş sofalara ipekböcekçiliğinden elde edilen ürünlerin serildiği bilinmektedir. Ada/Parsel Numaraları sırası ile: 921/11, 923/15, 930/298.....	86
Şekil 4.51 Hisardere 11, 12 ve 18 numaralı evlerin birinci kat planları. Planlarda odaların duvarları incelendiğinde hamamlık, yüklük ve baca boşlukları görülmektedir. Ada/Parsel Numaraları sırası ile: 924/1, 924/2, 926/3.....	87
Şekil 4.52 Hisardere 17 ve 19 numaralı evlerin birinci kat planları. Holden çıkmalığa geçiş görülmektedir. 19 numaralı evde mutfak sofa içerisinde bulunmaktadır. Ada/Parsel Numaraları sırası ile: 920/5, 923/15.	87
Şekil 4.53 Hisardere 2 numaralı evin üçüncü kat (cihannüma katı) planı. Ada/Parsel Numarası: 930/300	88
Şekil 4.54 Cumbalı cephe örneği. Hisardere 3, Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	88
Şekil 4.55 Çıkmalık ve Cihannüması bulunan cephe örneği. Hisardere 2, Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	89
Şekil 4.56 Bitişik nizamlı konut örneği. Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	90
Şekil 4.57 Konutlar arası geçiş. Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	90
Şekil 4.58 Ön cephe sıvası korunmuş, yan cephelerinin sıvası kaybolmuş konut örneği. Hisardere 15, Ada/Parsel Numarası: 921/4 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	91
Şekil 4.59 Sıva onarımlarında niteliksiz malzeme kullanımı. Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	92
Şekil 4.60 Çıkmalık bulunan cephe örneği. Hisardere 14, Ada/Parsel Numarası: 921/11 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	93

Şekil 4.61 Ahşap kapı ve çıkmalık bulunan cephe örneği. Hisardre 19, Ada/Parsel Numarası: 923/15 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	93
Şekil 4.62 Çatıya geçişte kullanılan saçak örneği. Hisardere 1, Ada/Parsel Numarası: 921/12 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	94
Şekil 4.63 Çatılarda alaturka kiremit ve marsilya kiremiti kullanımı (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	95
Şekil 4.64 Yapılarda çoklu malzeme kullanımı (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	96
Şekil 4.65 Yapım sistemi örneği. Hisardere 15, Ada/Parsel Numarası: 921/4 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	96
Şekil 4.66 Ahşap çatıklar arasında dikme ve desteklerin bulunduğu yapı örneği. Hisardere 2, Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	97
Şekil 4.67 Ahşap çarkı arası kerpiç kullanılan yapı örneği. Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	98
Şekil 4.68 Çift tabanlı döşemenin cepheden görünüşü. Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	99
Şekil 4.69 Kerpiç blokların yanyana dizilmesi ve ahşap hatılların kullanılması örneği. Hisardere 11, Ada/Parsel Numarası: 924/1 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	99
Şekil 4.70 Tek tabanlı döşemelerde kullanılan başlık örneği. Hisardere 23, Ada/Parsel Numarası: 930/298 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	100
Şekil 4.71 Ahşap arası taş malzeme kullanımı (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	100
Şekil 4.72 Samanlık yapısı örneği. Ada/Parsel Numarası: 920/5 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	101
Şekil 4.73 Samanlık yapısı örneği (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	101
Şekil 4.74 Çift kanatlı ahşap kapı örnekleri (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	102
Şekil 4.75 Ahşap kapıların yerini alan demir kapı örneği (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	103
Şekil 4.76 Özgün pencere örnekleri. Hisardere 2,3 ve 3; Ada/Parsel Numaraları Sırasıyla:930/188, 930/300, 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	103
Şekil 4.77 Ahşap pencerelerin yerine takılan pvc pencere örneği. Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	104
Şekil 4.78 Çıkmalık tavanında desenli süsleme örneği. Hisardere 2, Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	105
Şekil 4.79 Çıkmalık tavanında süsleme örneği. Hisardere 3, Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	105

Şekil 4.80 Çıkmalık tavanında ay-yıldızlı süsleme örneği (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	106
Şekil 4.81 Kuruluk (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	107
Şekil 4.82 Kuruluk (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	107
Şekil 4.83 Kuruluk (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	108
Şekil 4.84 Alt katı dam üst katı samanlık. Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	109
Şekil 4.85 Samanlık. Ada/Parsel Numarası: 925/7 (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	109
Şekil 4.86 Fırın (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	110
Şekil 4.87 Bagen (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	111
Şekil 4.88 Hisardere Köyü Camii avlu duvarında bulunan çeşme (M. R. Çakan Arşivi, 2019).....	112
Şekil 4.89 Bir sütun örneği (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	112
Şekil 4.90 Sokak kenarında taş parçası (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	113
Şekil 4.91 Kapı kenarında yol içerisinde kalmış bir sütun (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	113
Şekil 4.92 Kapı önünde mermer parça. Ada/Parsel Numarası: (M. R. Çakan Arşivi, 2018)	114
Şekil 4.93 Eşik olarak kullanılan bir mermer parça. Ada/Parsel Numarası: (M. R. Çakan Arşivi, 2018).....	114
Şekil 4.94 Hisardere Köyü'nde Geleneksel Yapı ve Sağlık Durumu Oranları.....	115
Şekil 5.1 Hisardere Köyü Koruma Derneği Yönetim Şeması.....	118

KISALTMALAR

D.A.B.: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi Başkanlığı

E.T.: Erişim Tarihi

IPARD: Instrument for Pre-Accession Assistance Rural Development

MTA: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü

LEADER: Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale

TKDK: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

İZNİK HİSARDERE KÖYÜ'NDE KIRSAL MİMARİNİN KORUNMASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

ÖZET

Kültürel peyzaj alanları, dünyada kırsal alanlarda kısıtlı imkânlar ile ortaya çıkmış belirli bir yaşam kültürünü sunan alanlardır. Kaybolma riski altında bulunan kırsal alanlardaki tarihi yapıların için korunması çalışmaları 20. yüzyılda başlamıştır. Dünyada ve Türkiye'de kırsal mimarinin korunması ve sürdürülebilmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

İzник, tarihi kent dokusunun yanı sıra kırsal alanlarında büyük ölçüde mimari mirasa sahip bir şehirdir. Yerlilerin ve göçmenlerin oluşturduğu kozmopolit nüfus dokusu, köylerde çok çeşitli yapıların inşa edilmesine ortam hazırlamıştır. Yaşam faaliyetlerinin ve üretimin kır dokusuna yansımalarını köylerde görmektedir.

Hisardere Köyü, ahşap ve kerpiç malzeme kullanımı ile geleneksel tekniklerle inşa edilen yapılardan meydana gelmektedir. Fakat günümüzde geleneksel dokusunu kaybetmek üzere olan bir kırsal yerleşimdir. Yapılan belgeleme ve analiz çalışmalarının verimli olabilmesi için Hisardere Köyü için koruma planı hazırlanması gerekmektedir. Bu plan için oluşturulan taslak, köyün çevresel ve sosyal sürdürülebilirliğine katkı sağlaması amacıyla yapılmıştır.

CONSERVATION AND SUSTAINABILITY OF RURAL ARCHITECTURE IN IZNIK HISARDERE VILLAGE

SUMMARY

Cultural landscapes areas represent a specific life culture that has emerged with limited opportunities in rural areas in the world. The conservation studies for historical buildings in rural areas at risk of disappearance began in the 20th century. The studies is being done for the conservation and sustainability of rural architecture in the World and Turkey.

Besides being a historical city, İznik is a city with a great architectural heritage in its rural areas. The cosmopolitan population of the locals and immigrants has created an environment for the construction of a wide variety of structures in the villages. The reflections of life activities and production on rural areas are clearly seen in villages.

The village of Hisardere is composed of buildings constructed with traditional techniques using wood and adobe materials. But today it is a rural settlement that is about to lose its traditional texture. For the documentation and analysis studies to be efficient, a conservation plan for Hisardere Village should be prepared. The draft for this plan is intended to contribute to the environmental and social sustainability of the village.

1. GİRİŞ

Hisardere Köyü, İznik'in kuzeydoğusunda yer alan geleneksel kır yapılarını barındıran bir köydür. Günümüzde geleneksel dokusunun zarar görmesi, göç nedeniyle evlerin terkedilmesi gibi olumsuz etkiler ile karşı karşıya olan köy, kırsal yaşam kültürünü yansıtmaya devam etmektedir.

1.1 Tezin Amacı

Bu tezin amacı, kırsal mimarinin günümüze ulaşan örneklerinin belgelenmesi ve bütünlük koruma ilkeleri ile koruma önerilerinin yapılmasıdır. Hisardere Köyü'nün tarihinin araştırılması ve köy kimliğinin tanımlanması istenmiştir.

Hisardere Köyü'nün seçilmesinin sebebi, Türkiye'nin zamanla yok olmakta olan kırsal alanlarından birisi olması ve kırsal mimari mirasın nadir örneklerini barındırmasıdır. Köyde bulunan yapıların geleneksel yöntemlerle inşa edilmiş, nadide eserler olması ve belirli bir döneme ait bilgiler sunması köyün bu tez çalışmasına konu olarak belirlenmesini gerektirmiştir.

Tez ile köy ayrıntılı olarak ele alınarak, tarihi belgeler ve sözlü tarih çalışmaları ile köyün tarihi yazılmak istenmiş, köy yapıları incelenerek ve belirlenen yapıların rölovesi alınarak yapı tipolojileri oluşturulmuştur. Kırsal mimariye dair araştırmalar yapılarak bu alanın korunması için bir rehber oluşturmak istenmiştir.

1.2 Tezin Kapsamı ve Yöntemi

Tez çalışması kapsamında kırsal mimariyi tanımlamaya yönelik araştırmalar yapılmış, kırsal mimarinin korunması ve sürdürülebilirliği için dünyada ve Türkiye'de yapılan çalışmalar irdelenmiştir. Hisardere Köyü'nün bulunduğu coğrafya kentsel ve kırsal bağlam incelenerek ortaya konulmuş, köyün tarihsel verilerine ışık tutulmak istenmiştir.

Hisardere Köyü'nde yapılan belgeleme çalışmalarında ilk olarak fotoğraflama ve sözlü tarih çalışmaları yapılmıştır. Köyde geleneksel teknikle inşa edilmiş 24 konut yapısı

seçilerek plan ve cephe özelliklerinin belirlenmesi üzere rölöve çalışmaları yapılmıştır. Rölöve alınan evlerde kullanıcılar ile anket çalışması yapılarak evin fiziki yapısına dair bilgiler elde edilmiştir. Yapılan anket çalışmasında köye dair sorular sorularak kırsal yaşamın gereklilikleri tespit edilmiştir. Köyde çalışma dahilinde rölövesi alınan evlerin harita üzerinde gösterimi, plan ve cephe çizimleri, cephe görselleri, kapı ve pencere çeşitleri, anket soruları tez sonunda ek olarak sunulmuştur.

Sonuç olarak değerleri belirtilen ve kimliği tanımlanan köyün geleneksel dokusunun ve doğal peyzajının korunması için yapılan literatür çalışmalarından yararlanılarak Hisardere Köyü kırsal mirasının korunması için bir plan oluşturularak köyün gelecek nesillerin de faydalanabileceği teknik bilgi birikiminin ve tarımsal üretimin varlığı sürdürülmek istenmiştir.

2. KIRSAL MİMARİNİN KORUNMASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

2.1 Kırsal Yaşam

Kırsal, kent üzerinden tarif edilerek onların dışında kalan nüfus yoğunluğunun düşük olduğu yer olarak ifade edilir. Kırsal alanlar ekonomik gücün tarımsal üretim ile belirlendiği alanlardır. (Urry, 1999) Kırsal alan, kente oranla ortalama gelir düzeyinin düşük olduğu fakat kültürel bağlamda kendine has bir yapısı olan ve toplumsal hayatın gelenekler çerçevesinde belirlendiği yerler olarak ifade edilmektedir. (Türk Dil Kurumu, 2011)

Barınmak, beslenmek ve iletişim kurmak gibi temel gereksinimleri kırsal hayatta yerine getirmek yeni birtakım ilişki kurma biçimlerini doğurmuş ve kentten farklı kültüre sahip bir yaşam biçimini ortaya çıkarmıştır. Kendisinin ve ailesinin karnını doyurmasını sağlamak için uğraşan kırsal, kendi kültürünü kendi gerçekleri ile inşa etmiştir. İnsan halleriyle mekânların el ele verip ördükleri bir dünya olarak da tarif edilmektedir. (Alver, 2013)

2.2 Kırsal Mimari

Halk tarafından yapılmış ev ve diğer yapılar şeklinde tanımlanan kırsal mimari, halk mimarlığı, yöresel mimarlık, yerel mimari diye de bilinmektedir. Bulunduğu yere ve içerisinde bulunduğu zamana özgüdür. Kırsal alanlarda yaşam kültürü doğrultusunda doğada bulunan malzemelerden beslenerek, yeryüzü, iklim ve hava şartları dikkate alınarak ortaya çıkmıştır. (ÇEKÜL Vakfı, 2012)

Şekil 2.1 Sakarya, Taraklı'da sivil mimarlık örneği (M. R. Çakan Arşivi, 2017)

Dünyada kırsal yerleşimler, kültürel manzara ve kültürel peyzaj (cultural landscape) kavramları içerisinde de tanımlanmaktadır. Kültürel peyzaj tanımı, “insanların doğayı çeşitli amaçları doğrultusunda kullanmaları sonucunda oluşan alanlar” olarak yapılmaktadır. (Kayın, 2012) UNESCO Dünya Miras Komitesi tarafından yapılan tanımlamalarda kültürel peyzaj üç bölümde incelenir. Birincisi kentsel alanlarda oluşturulan anıt yapılar ile birlikte düzenlenen park, bahçeleri ifade eder. İkinci kategori ise organik olarak tarih içerisinde gelişen alanları kapsar. Kırsal mimarinin tanımlandığı yer burasıdır. Geleneksel yaşam biçiminin tarım alanları ile birlikte kurgulanarak insan eliyle inşa edildiği alanlardır. Bu kültürel peyzaj alanları ile doğal ortamda sunulan imkânlarla gelişen ve halen gelişmekte olan alanlar ifade edilirken toplulukların sosyal ve ekonomik durumlarına dair geçmişe ve şimdije ait bilgiler veren alanlardır. Üçüncü kategoride ise bütünleyici, yardımcı peyzaj alanları olarak belirlenmiştir. Burada doğal unsurların dini, sanatsal veya kültürel unsurlarla birleşmesi söz konusudur. (UNESCO World Heritage Centre, 2003)

2.3 Kırsal Mimarinin Korunması

Dünyada kırsal mimarinin bir miras olarak kabul görmesi Endüstri Devrimi'nden sonra olmuştur. Bu süreçte kırdan kente göçler artarken tarımda makineleşme ile kır ve kent hayatında büyük değişiklikler yaşanmıştır. Kırsal yaşamda gerçekleşen değişimler sonucu “köylü-çiftçi toplum” yapısının kaybolmasını önlemek için kırsal mimari yapıları, korunması gereken kültür varlıkları olarak değerlendirmeye başlanmıştır. İsviçreli Karl Viktor von Bonstetten ilk olarak 1790'da çiftlik evlerinin “geçmiş kültürün somut verileri olarak” bir parkta toplanması fikrini ortaya atması ile açık köy müzeleri oluşmaya başlanmış, ulus kavramı üzerinden değer oluşturularak toplumu bilinçlendirmek ve gelecek kuşaklara bu değerleri aktarmak hedeflenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kültürel mirasın korunması konusunda yapılan çalışmaların sayısı artmıştır. Savaş nedeniyle harap olan yapıların ve yerleşim yerlerinin korunması için fikirler ortaya atılmıştır. 1962'de Fransa'da çıkan “Malraux Yasası” ile geleneksel dokularda bütüncül koruma fikri yasalar ile desteklenmiştir. Kırsal yerleşimler ve doğal çevrenin korunmasına değinen ilk çalışma ise Malraux Yasası ile aynı yıl ortaya koyulmuştur. UNESCO, Paris'te “Yerleşmelerin ve Doğal Çevre Ortamlarının Kimliğinin ve Çekiciliğinin Korunması Konferansı” ismi ile düzenlediği etkinlik neticesinde bu alanların korunmasına ilişkin tavsiye kararları

çıkarmıştır. Korumaya ilişkin kararlarda; bu alanların belgelenmesi ve planlama çalışmalarında konu edilmesi gerektiği düşünölmüş ve UNESCO'ya üye ölkelerin bu kararları yasalaştırmaları istenmiştir. (Eres, 2013)

1964'te yayınlanan Venedik Tüzüğü'nün ilk maddesinde kentsel alanlar ile birlikte kırsal yerleşimlerin korunması konu edilmiştir.¹ Uluslararası düzeyde tanınan bir koruma tüzüğünde kırsal alanların korunacak alanlar içerisinde yer alması bu alanda atılmış önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. 1970'ten sonra kırsal mirasın korunması için uluslararası seviyede çalışmalar yapılması hızlanmıştır. Sempozyumlar düzenlenmiş ve sorunlar belirlenerek çözümler üretilmeye başlanmıştır. "Bütünleşik koruma" kavramını geliştirerek sunan 1975 tarihli Avrupa Mimari Miras Tüzüğü ve Amsterdam Bildirgesi, "mirasın önemli anıtlardan ibaret olmadığını, tarihsel-kültürel özelliğı olan kentler, bina grupları, köylerin-kırsal dokuların miras kapsamında olduğunu" ifade etmiştir. Bu bildirge, kentsel ve kırsal alanların korunması üzerine yapılan planlama çalışmalarına rehber niteliğindedir. Hükümet ve yerel yönetimlere düşen görevlerin yanı sıra korumanın yalnızca uzmanlar ile değil yerel halk ile yapılması gerektiğini sık sık vurgulamaktadır. Bütünleşik korumanın sağlanması için planlama yapılan yerin fiziksel ve toplumsal gerçekliklerinin ön planda tutulması gerektiğini belirtmektedir. Kamuoyunun planlamaya dahil olmasını ifade ederken gençlerin koruma çalışmalarında aktif yer alması gerektiğı de sıkça vurgulanmıştır. (Ahunbay, 2017)

1976 yılında ise Nairobi Bildirgesi "Tarihî Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerini Konusunda Tavsiyeler" başlığı ile yayınlanmış ve köylerin korunması, planlamalara dahil edilmesi gibi meseleler gündeme gelmiştir. (Kayın, 2012)

1977'de Granada'da düzenlenen "Bölgesel Planlama İçinde Kırsal Mimari" başlıklı sempozyumda kırsal mimarinin yalnız estetik değer değil belirli bir yaşam kültürünü ortaya koyduğı için "yaşamsal belleğinin göstergesi" olarak nitelendirilmiştir. 1979'da Avrupa Konseyi tarafından alınan kararlarda kırsal mimarinin bütüncül anlamda

---

¹ Venedik Tüzüğü, 1. Maddesi: "Tarihi anıt kavramını sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsar."

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf

korunması gereken bir “kültür mirası” olarak tanımlandığı belirtilmektedir. (Eres, 2013)

1985’te kabul edilen Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesi’ni 1989’da Türkiye’nin onaylamasıyla ülkemizde koruma kavramının gelişmesi ve sözleşmede geçen “mimari miras” kavramının kırsal alanları içermesi ile bu alanların korunması konusu yasalaştırılarak ilk adımlar atılmıştır. Kırsal mirasın korunmasına ilişkin önemli tespitlerin yapılarak üretilen kararlar 1989 yılında Avrupa Konseyi tarafından belirlenmiştir. Bu kararlarda kırsal mimarinin korunmasının yanı sıra kırsal yaşam kültürünün kaybolmasını engelleyerek yaşatılmasını sağlamak üzere öneriler sunulmuştur. Daha sonra bu korunması ve kullanımında karşılaşılan sorunlar olarak belirlenen altyapı ve ulaşım alanında çalışmalar da yapılmıştır.

Kırsal alanların korunmasının bir değer olduğu bilincinin verilmesi, sahip olduğu özelliklerin kavramsallaştırılması ile mümkün olacağı belirtilmiştir. (Kayın, 2012) Bu kapsam 1990’larda ortaya çıkan “kültürel peyzaj” kavramı artık kırsal çevreyi ve mimariyi içinde barındıran bir kavram olarak kullanılmaya başlanmıştır. (Eres, 2013)

Türkiye’de 2000 yılında kırsal mimari mirasın belgeleme çalışmaları sistemli bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), Kültür Bakanlığı’nın desteği ile Türkiye Kültür Envanteri adını verdiklerini sistemi kurarak kentsel ve kırsal mimari mirasları tanımlamak üzere “kırsal mimarlık yerleşme ve yapı fişi” geliştirilerek pilot bölgelerde çalışmalar yapmışlardır. 2003’te ise Avrupa Peyzaj Sözleşmesi’ni imzalayarak kırsal peyzaj alanlarının değerini ve korunması gerektiğini onaylamış bulunmaktadır. 2004 yılında var olan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nu güncellenerek “sit” kavramı açıklamalarına “kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş yerler” şeklinde bir ekleme yapılmıştır. “Koruma amaçlı imar planı”nın ölçeği genişletildiği ve kırsal alanların da kısmen bu planlar kapsamına alındığı belirtilmektedir. (Eres, 2013)

Alınan kararlar, çıkartılan yasalara rağmen dünyada kırsal mimarinin korunması konusunda yeterli uygulamalar yapılmamış ve ICOMOS’un her yıl dünya ölçeğinde raporunu hazırlayıp yayınladığı “Tehdit Altındaki Kültür Mirası” (Heritage @ Risk) çalışmasında hızla yok olan alanların kırsal yerleşimler olduğu belirtilmiştir. Buna karşılık önemli günlerde anılarak ve korumaya ilişkin sloganlar üretilerek kırsal mimariye dikkat çekilmek istenmiştir. Günümüzde kırsal korumada etkin kararlar, 2006 yılında Avrupa Parlamentosu tarafından alınan kararlardır. “Avrupa’nın Kırsal

ve Ada Bölgelerindeki Doğal, Mimari ve Kültürel Mirasın Korunması Kararları” başlığı altında alınan kararlarda, kırsal mirasın kültür ve tarih bağlamında değeri ortaya konularak tanımlanmış ve sorunlar ortaya konulmuştur. Sorunlara yönelik çözüm önerileri yapıların çevreleri ve içerisinde hayat süren kültürler ile birlikte korunması kapsamında yapılmıştır. (Eres, 2013)

2.3.1 Kırsal Mimarinin Koruma Sorunları

Geleneksel kırsal yapıların korunmasında karşılaşılan sorunlar, yaşam kültürünün ve mimarinin zamanla kaybolmasına yol açmaktadır. Koruma politikaları üretmek için sorunların iyi tespit edilmesi gerekir. Kırsal alan araştırmalarında, kırsal mimarinin korunması sorunları çeşitli başlıklar altında incelenmiştir. Çalışmalarda öncelikli olarak karşılaşılan sorunun planlama eksikliği olduğu belirtilmektedir. Korumanın ancak iyi bir planlama ile gerçekleşebileceği savunulmaktadır. (Akın, 1988) Korumaya yönelik planlamalarda mevcut sorunlardan bir tanesi de kırsal mirasın tanımının yapılmaması olduğudur. Kentsel alanlar, korumada sıkça vurgulanırken doğal miras içerisinde bulunan kırsal alanların yasalarda dile getirilmediği belirtilmektedir. “Kentsel sit”, “tarihi sit” gibi sit kavramlarına “kırsal sit” kavramının olmaması da bu alanlarda korumanın nasıl gerçekleşeceğine dair bir yönerge olmamasının nedenlerinden olabileceği düşünülmektedir. (Kayın, 2012) Kırsal yerleşimler ve çevresindeki peyzaj alanlarına dair yukarıda ifade edilen mevzuat boşlukları, uygulama zorluklarının yanı sıra kırsal yerleşmelerde özgün yapı kaybı ile kırsal kültüre ilişkin özellikleri de tehdit etmektedir. (Boyacıoğlu, Göçer, Karahan, Benli, & Özorhon, 2015) Yerel yönetim düzeyinde düşünüldüğünde ise yerel mimarinin korunmasına yönelik proje üretme ve uygulama kapasitesinin yetersiz oluşu kırsal kalkınma konusunda verilen kararların önündeki kısıtlayıcı etmenlerden sayılmaktadır. (TC Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 2011)

Türkiye’de kırsal alanların tanımlanmasında ve derecelendirilmesinde üzerine fikir yürütülebilecek ortak bir yargı bulunmadığı belirtilmektedir. 20.000 nüfusun altında bulunan yerlerin kırsal yerleşim olarak kabul edilmesinin yanı sıra yerleşim yoğunluğunun az olması ve üretimin birincil sektör olarak değerlendirildiği alanların kırsal alanlar olarak tanımlandığı belirtilmektedir. (Çopuroğlu, 2017) Bu tanımlamalara karşın 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasası ile büyükşehirlerde kır-kent ayrımı gözetilmeyerek il sınırları içerisine hizmet götürme yetkisi verilmiştir. Büyükşehirlerde bulunan belde ve köylerin mahallelere

dönüştürülmesi, beldelerin hizmet yapılanmalarının kapanarak daha önce köy gibi kırsal alanlara hizmet götürmeyen büyükşehir belediyelerine hizmet sorumluluğu yüklenmiştir. Bunun sonucunda bu belediyelerin kırsal alanlara özel birimler oluşturma ve planlama çalışmaları yapmadıkları sürece hizmet götürme konusunda eksikleri ortaya çıkabilmektedir. (Yaman & Kutlar, 2017)

Kırsal korumanın yerelde toplumsal sorunları incelendiğinde temelinde toplumsal beğenin değişmiş olduğu gözlemlenmektedir. Yaşadığı köyün ve evlerin bir değer ifade ettiğini düşünmeden korumaya yönelik herhangi bir girişimde bulunmamaktadırlar. Buna karşın eskiyen evlerinin onarımını yapmak yerine çağdaş betonarme sistemi kullanarak yeniden inşa etme eğilimi göstermektedirler. Geçmişte ahşap, kerpiç veya taş malzeme kullanarak inşa ettikleri ve sürekli bakım isteyen evlerin artık beğenilmemesi söz konusu olmaktadır. Köylerde yaşayan bireylerin, eski diye nitelendirdikleri evlerde oturmaları toplumsal algıda düşük bir seviye olarak görülmektedir. Bunun neticesinde köy evleri terkedilerek geleneksel dokusunu yitirmektedir. Ev sahipleri, evlerine bakım yapmak ve evlerini onarmak istediklerinde ekonomik sıkıntılar ile karşılaşmaktadırlar. Kırsal alanlarda gelir kaynaklarının azalması ve korumaya yönelik herhangi bir fon ya da hibe ayrılmaması köylülerin karşılaştığı engellerdir. Türkiye’de değişen tarım ve hayvancılık politikaları nedeniyle köylerde üretim azalmış ve buna bağlı olarak ekonomik güç de azalmıştır. Bu durum, köylerde genç nüfusun kalmak istememe nedenlerinden birisi olarak sayılmaktadır. Yaşamın devam etmemesi, geleneksel çevrenin de tahribatına yol açmaktadır. (Eres, 2016) Burada yaşamı destekleyecek yeterli girişimlerin yapılmaması, ulusal veya yerel yönetimlerden malî destek görülmemesi olumsuz bir etken olarak değerlendirilmektedir. Kırsal korumanın mümkün olması kolektif bir çalışma gerektirmektedir. Başta yöneticilerin korumaya olumlu bakması ve gerekliliğine inanmış olması ve ardından bu çalışmaların gerçekleşmesi için ekipler kurulması gerekmektedir. Bu mekanizmanın çabalarının köylüler tarafından desteklenmesi geleneksel yaşam kültürünün devamlılığı için kaçınılmaz olduğu belirtilmektedir. (Akın, 1988)

Onarım yapma isteğinin oluşmaması ve ekonomik sıkıntıların mevcut olmasının yanı sıra teknik uygulama sorunları da kırsal alanların korunmasında ortaya çıkan sorunlar içerisinde değerlendirilmektedir. Ev sahibi, geleneksel teknik ve malzemeler ile inşa ettiği köy evinin restorasyonunu gerçekleştirmek istediği takdirde malzeme temini ve

o malzeme ile çalışacak ustayı bulması günümüz şartlarında pek mümkün olmamaktadır. Yapılarda bulunan ahşapların restorasyonu için kullanılacak ahşaplar çevreden temin edilemez durumda çünkü Orman ve Su İşleri Bakanlığı buna izin vermemektedir. Piyasada satışı yapılan ahşapların pahalı olması ve mevcut yapı ile uyumlu olmaması da sorun teşkil etmektedir. Ücretlerin fazlalığı sorunu diğer yapı malzemelerinde de geçerli olmaktadır. Taş ocaklarının kapanması veya yerine betonarme inşaatlar için makine ile kırılan taşlar üretilmesi, yapılarda bulunan taş işçiliklerinde ustaların bezemesine uygun olmamaktadır. Kerpiç için malzeme temini sorunu olmasa da usta sorunu kerpiçte de geçerlidir. (Eres, 2016)

Geleneksel yapının kendisine dair sorunlar irdelendiğinde çağdaş yaşam şartlarına uyum sağlamadığı gözlemlenmektedir. Mevcut dokuya zarar vermeden yapılan düzenlemeler, mimarlar ve şehir plancılarının görevleri olarak değerlendirilmektedir. Ev sahibi, sorunlarını ve ihtiyaçlarını giderirken geleneksel dokuyu göz önüne almadan niteliksiz müdahalelerde bulunabilmektedir. Bu durum yaşam alanlarının düzenlenmesinde de karşılaşılan bir sorun olmaktadır. Ailelerin yaşamlarının değişiminin etkileri, geleneksel sofalı yapı planlarının modern koridorlu plan tiplerine dönüşümünde görülmektedir. Çağdaş isteklere cevap verebilecek geleneksel dokuya uyumlu yapının çözümlemesini yapmak mimarların kırsal alandaki görevlerindedir. (Eres, 2016)

2.4 Kırsal Mimarinin Korunması Üzerine Çalışmalar

2.4.1 Dünyada Kırsal Mimarinin Korunması

Kırsal mirasın korunmasında Avrupa'da açık hava müzeleri ile başlayan süreç tüzüklerin oluşturulması ve yasalara geçirilmesi ile gelişmeye devam etmiştir. Uluslararası çabaların yanı sıra devletlerin ulusal çalışmaları da bulunmaktadır. İngiltere, Avrupa ülkeleri arasında kırsal alanların korunmasına dair kayda değer çalışmalar yapan ülkelerden birisidir.

20. yüzyılın ikinci yarısından günümüze kadar Avrupa'nın kırsal mimarlığı koruma süreci değer verme, belgeleme, koruma için dikkat çekme ve politika üretme olarak özetlenmektedir. (Eres, 2016) Köylerin önce taşıma yoluyla daha sonra yerinde koruma ile açık müzeye dönüştürülerek sergilenmesi ile başlayan kırsal miras koruma

çalışmaları güncel projeler üretilerek gelecek nesillere aktarılmaya gayret edilmektedir.

Dünyada tarım alanlarındaki çeşitliliğin ve üretimin azalması, kırsal alanların terk edilmesi sorunlarına karşılık çözümler üretilmektedir. Kırsal yaşamın kalitesinin artırılması ile kırsalda yerleşik hayatın sürdürülebilmesinin sağlanabileceği düşünülmektedir. HISTCAPE projesi, Avrupa’da sürdürülebilir yönetim planları ve yenilikçi konseptler geliştirilerek kırsal alanlarda korumalar gerçekleştirilmektedir. Bu konseptlerden bir tanesi kırsal alanda yaşam biçiminin ve kimliğin korunmasıdır. Letonya’nın Litange kasabasında bulunan tarihi kâğıt fabrikasının günümüzde hala fabrika olarak korunması ve halkın burada çalışması iyi bir uygulama örneği olarak sunulmaktadır. 200 yıllık taş fabrika binası inşa edildiği günden beri savaşlar dolayısıyla kesintiler olduysa da üretim yapmaya devam etmiştir. 1993’te fabrikada çıkan yangından sonra üretim durmuştur. Bu süreçte fabrikada çalışan ve çevresindeki kırsalda yaşayan halk sıkıntılar yaşamıştır. Fabrikanın kapanmasıyla toplum kimliğinde ve yaşam tarzlarında meydana gelecek bozulmalara karşı “destek üçgeni” kurulmuştur. Hükümet, sanayi ve toplumun birlikteliği ile kurulan bu destek üçgeni, istikrarlı bir yol izleyerek toplumun kimliğinin ve yaşam kalitesinin korunmasını sağlamıştır. Fabrikanın sürekli kendini geliştirmesi ve teknolojik gelişmelere yatırımlar yapması bu iş birliğini kuvvetlendirmektedir. Burada değinilmesi gereken önemli bir nokta ise fabrikanın günümüzde ziyaretçilere açık olmasıdır. Fabrikayı gezmek ve bilgi edinmek isteyen ziyaretçilere atık kağıtların dönüşümü, ambalaj yöntemleri ve kâğıt üretimi hakkında uygulamalı açıklamalar sunulmaktadır. Ziyaretten sonra fabrikada bulunan müze mağazasını ziyaret etme ve özel kâğıt ürünlerinden satın alma imkânı sunulmaktadır. Litange Kâğıt Fabrikası Köyü, 2011 yılında Letonya’nın en seçkin turizm merkezi haline gelmiş ve Avrupa Komisyonu’nun EDEN (European Destinations of Excellence) ödülünü kazanmıştır. Bu uygulama ile kasaba halkı geleneksel yaşamına devam etmiş, fabrika yeniliklere ayak uydurarak üretime devam etmiştir. (HISTCAPE, 2014)

2.4.2 Türkiye’de Kırsal Mimarinin Korunması

Kırsal alanları, tarımda çeşitliliği ile zengin olan Türkiye’nin, kırsal alanlarda yapıların koruma çalışmaları bağlamında dünya gündemine bakıldığından geriden geldiği gözlemlenmektedir. Türkiye’de kırsal mimari dendiğinde ilk akla gelen bazı köyler vardır. Bunların ilki Bursa’nın Cumalıkızık Köyü’dür. Daha sonra Karabük’te

Safranbolu yakınlarındaki Yörük Köyü, İzmir'in Şirince Köyü gibi yerleşimler gelmektedir. Turizm ile ismini duyuran, bazı gezi rotalarının üzerinde bulunması sayesinde ismini duyuran köyler dışında ülkemizde kırsal alanların çoğu bilinmemekte ve koruma çalışmalarına konu olmamaktadır.

Şekil 2.2 Cumalıkızık Köyü (A. Ertuğrul Arşivi)

Kırsal mimarinin korunmasında Türkiye’de yapılan çalışmalar daha çok belgeleme çalışmalarıdır. Akademide köylerin mimarisine ve korunmasına dair yüksek lisans ve doktora tezleri yazılmaktadır. (Eres, 2016)

2018 yılında Türkiye’de ilk kez “Köy Tasarım Rehberi” oluşturulmuştur. Kastamonu’nun Ersizlerdere Köyü için oluşturulan rehber, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Kuzey Marmara Kalkınma Ajansı ve Kastamonu Valiliği’nin ortak çalışması ile meydana gelmiştir. Üniversite, hükümet ve yerel yönetimlerin birlikteliği ile oluşturulan rehber, kırsal mimarlık belgeleme ve koruma çalışmalarına öncü niteliğindedir. Yapılan çalışmaların yerel halkın katılımı ile gerçekleşmesi, kırsal kalkınmada önemli bir etken olan katılımcılığı esas alan bir kırsal planlama örneği olmuştur. Köy tasarım rehberi, köyün kimliğini oluşturan öğelerin nasıl bir yol izleyerek devam edeceği hakkında tavsiyeler içerir. Araştırmalar, yerinde tespit ve analiz çalışmaları neticesinde köyün doğal çevresi ve yapıları belgelenecek ardından kırsal bütünlüğe dair düzenleme önerilerinde bulunulmuş, parsellerin iklim ve arazi koşullarına göre doğru kullanma biçimleri geliştirilmiştir. Ayrıca yerel malzemelerin yeniden kullanılabilir hale gelmesi için ve eklerin doku ile uyum sağlamalarına yönelik çalışmalar içermektedir. Çalışmanın halk tarafından benimsenmesi, rehberin başarısını

yükselteceği bilindiği için halkın etkin katılımı sağlanmaya çalışılmıştır. Rehberin hazırlanmasında kurumsal sahiplenme, akademik katkı ve yerel katılımın önemli olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın Türkiye’de kırsal mimariyi koruma sürecinin bir başlangıcı olduğu ve yapılacak uygulamalara katkı sağlayacağı belirtilmektedir. (Öğdül, Gül, Olgun, Yücel, & Çalışkan, 2018)

2.5 Kırsal Mimarinin Sürdürülebilirliği

2.5.1 Dünya’dan Örnekler

Dünyada İngiltere’nin koruma adına yaptığı çalışmalarda dikkat ettiği en önemli unsur, çalışmanın sürdürülebilir olmasıdır. Kırsal alanların korunurken kullanılması ve devamlılığının sağlanması sürekli kontrol edilmektedir.

Historic England kuruluşu, İngiltere’deki tarihi alanların ve yapıların listelerini oluşturmakta ve koruma çalışmalarını yürüten bir kamu kuruluşudur. Yapıların yalnızca koruma, restorasyon çalışmalarını yapmaz, insanların tarihi yapıları önemsemeleri ve yaşatmaları için farkındalık oluşturma çalışmaları yapmaktadır. Web sitesi sayesinde oluşturulan veri tabanı ile listelenen kültür varlıklarını harita üzerinden görüntüleyebilir, bilgisine ulaşılabilir kılmışlardır. Eğer tarihi yapı veya alan listede yoksa bunun listeye eklenmesi için form doldurularak başvurulabilmesi sağlanmıştır.

Historic England, tarihi yapıların korunmasına ilgili vatandaşlar için “Miras Koruma Rehberi” (Heritage Protection Guide) adında bir rehber hazırlayarak bu süreçte hukukî ve bürokratik alanlarda prosedürler konusunda yardımcı olma, yönlendirme ve korumaya yönelik fikir vermeyi hedeflemektedir. Planlama örneklerini veri tabanı üzerinden sunar ve hükümetin hedef ve politikaları doğrultusunda bir yol çizilmesinde yardımcı olmaktadır. Bütün bunların amacının sürdürülebilir bir çevre oluşturma ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için günümüzdeki kaynakların korunması ve aktarılması için olduğu belirtilmektedir. Tarihi yapıların onarımı için hibeler verilmekte ve vergi indirimleri sağlanmaktadır. Verilen hibelerin karşılığının alınabilmesi için düzenli olarak onarım yapılması ve muhafaza edilmesi istenmekte ve kontrol edilmektedir. Miras Koruma Komisyonları kurularak korumada yenilikçi yollar aramak ve eğitimler ile bakıma yönelik beceri ve uzmanlığı zenginleştirmek istenmektedir. Komisyona mülk sahipleri ile birlikte yerel makamlardan,

üniversitelerden, meslek gruplarından ve sivil toplum kuruluşlarından katılım sağlanabilmektedir. (Historic England)

Kırsalın kentselden farkını, İngiltere'nin kırsal alanlarındaki değişimini yönetmek için çalışan komisyonlar mevcuttur. Kırsal alanların geleceğine yönelik verilen kararlarda (turizm gibi) tarihi dokunun zarar görmemesine dikkat edilmektedir. Kırsal mimarinin her biriminin toplumun sosyal ve ekonomik yapısına katkı sağladığı bakış açısına sahip oldukları için binaların etkin kullanımını sağlamak üzere planlamalar ve teşvikler yapılmaktadır. Yerel planlama ekipleri ile birlikte yapılan başvurular neticesinde onaylanan yapıların mülk sahiplerine fon sağlanarak koruma ve yenileme çalışmaları yapılmaktadır. Bu organizasyonun en çok dikkat çeken çalışması iyi bir kılavuz hazırlamasıdır. Tarihi yapıların, kentsel ve kırsal alanların korunmasında yararlanılabilecek veya katkı sağlanabilecek yöntemleri sunan ve yol gösteren rehberlik çalışmaları mevcuttur. Kırsal yapılar için yayınlanan bu kılavuzlar, sürdürülebilir kalkınma ve kır yapılarının korunmasına yönelik neler yapılabileceğine dair birçok bilgiyi içermektedir. (Historic England) Türkiye'de şehirlerde ve kırsal alanlarda olduğu gibi İznik'in Hisardere Köyü'nde özellikle tescilli yapılarda ikamet eden ev sahipleri yapacağı onarım faaliyetleri hususunda sıkıntı çekmektedir. Bu gibi sorunların çözümü için yukarıda bahsedilen "Miras Koruma Rehberi" iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Tarım arazilerinin korunması ve tarımın desteklenmesi köylüleri, kırsal alanlarda yaşam sürdürmeye teşvik etmekte ve yapılarını korumak için yeterli mali desteği sağlama konusunda yardımcı olabilmektedir. Hisardere Köyü'nde geçimini tarım ile sağlayan aileler bu fonların yetersizliğinden şikâyetçi veya bu yardımlardan habersizdir. Büyük tarım alanları ile ekonomisi tarıma bağlı olan Çin'de kırsalda yaşayan hane halkının isteksizliği ve mevsimsel veya kalıcı olarak kırsal alanları terk etmeleri sonucu gıda üretiminde düşüş yaşanmaktadır. Payments for ecosystem services (PES) yani Ekosisteme Hizmet için Ödemeler programı, kırsal yaşam kültürünün korunması için tarım arazilerine sahip köylülere hükümet tarafından malî destek sağlanmaktadır. Başta Chengdu, Suzhou, Shanghai gibi şehirlerde uygulanan program zamanla ülke geneline yayılmıştır. Çiftçilere sağlanan destekler sonrasında programın sürdürülebilirliği için anketler yapılmakta ve tavsiyeler ile program güncellenmektedir. Anketler neticesinde desteklerden memnun olan çiftçinin tarım alanlarına katılımı artmış, üretimde hızlanma görülmüştür. (Cai & Yu, 2018) Köylerde

yapılan yardımların anketler ile değerlendirilmesi, öneri ve şikâyetlerin çiftçilerden öğrenilmesi gelişim açısından iyi bir örnek olmaktadır.

Yunanistan'ın batısında, Makedonya ve Arnavutluk sınırına yakın mesafede bulunan bir köy olan Nymfaio'nun günümüzdeki durumu incelendiğinde sürdürülebilir korumaya örnek olarak gösterilmesi uygun bulunmuştur. Nitekim 1385 yılı civarında kurulduğu belirtilen köyün tarihi yapısının korunması günümüzde turizm ile birlikte yerel geleneklerin de yaşatılması iyi bir örnek olarak değerlendirilmektedir. Bir sonraki bölümde görülecektir ki çalışma yapılan Hisardere Köyü de tarihi Osmanlı'ya dayanmakta ve ipekböcekçiliği ve zeytincilik alanlarında geniş bir belleğe sahiptir. Belleğin kırsal kalkınmada kullanımına örnek olması açısından aşağıdaki çalışmaya dâhil edilmiştir.

Coğrafyası engebeli dağlarda bulunan ormanlardan oluşan Nymfaio Köyü'nün tarihi Roma'ya dayanmaktadır. Osmanlılar ile savaşan yerlilerin sığındığı bir köy iken daha sonra 15. Yüzyılda köy Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. 1630 yıllarında bölgede gümüşçülük önemli bir geçim kaynağı olmuş, uzak bölgelere gümüş ve ziynet eşyası ticareti yapılmıştır. Gümüş ticaretinin artması ile köyün fiziksel yapısı da zenginleşmiş, taş evler ve önemli dini yapıların inşası gerçekleşmiştir. 18. Yüzyılda Osmanlı yönetimine karşı yapılan direnişler sırasında köyün sosyal yapısı zarar görmüştür. Direnişler esnasında tüccarların köyden ayrılması ile gümüşçülük ticareti yapılmamaya başlanmış ve bu gelenek kaybolmuştur. Geçim sıkıntısının yaşanması ile nüfusta da azalma gerçekleşmiştir. Ekonomik gerileme ve nüfus kaybı, köyün fiziksel yapısının önemli ölçüde değişmemesini sağlamıştır.

1990'lı yılların başlarında Nymfaio'nun mevcut ve eski sakinleri çevredeki topluluklar ile birleşerek köyün değerlerini koruması ve canlanması adına harekete geçmişlerdir. Doğal çevre bakımın önemli bir peyzaj alanına ve tarihi köy mimarisine sahip olan Nymfaio'nun yerlileri tarafından gurur dolu bir geçmişe sahip olduğu düşünülmektedir. Bu tarihi ve doğal miraslarını korumak ve yaşatmak için girişimde bulunan halk, ilk olarak gönüllü gruplar kurarak sokakları temizlemeye ve evlerini onarmaya başlamışlardır. Köy halkının çabası ve vizyonu, birçok gönüllü birey ve kurumların dikkatini çekerek destek olmalarını sağlamıştır. Farklı bölgelerden mimarlar ve mühendisler gibi meslek grupları gönüllü çalışmalarda bulunmak için burayı ziyarette bulunmuş ve katkılar sağlamışlardır. Gelen bağışlar ile burada gençler için yaz okulları düzenlenmiş ve etkinlikler yapılmıştır. Ayrıca bir sivil toplum

kuruluşu kurulmuştur. Çevredeki dağlarda bulunan ayıların yaşam alanlarının korunması için “Avrupa Boz Ayısı Koruma Merkezi” burada kurulmuştur. Köy merkezinde bulunan tarihi okul binası yenilenerek çalışma ofisi, toplantı odaları ve müze gibi işlevlere dönüştürülerek kullanılmaya başlanmıştır.

Yerel yönetim ve halk, köyün restorasyonu ve gelişmesi için stratejik plan hazırlayıp geliştirmişlerdir. Bu planda temel hedef, toplumlarının sürdürülebilir gelişimidir. Plandaki öncelikler arasında doğal çevrenin korunması ve saygı gösterilmesi, mimari ve arkeolojik miraslarının korunması ve geliştirilmesi ile toplumun geleneklerinin ve tarihinin tanıtılması yer almıştır. Doğal çevre ve tarihi çevre korumaya dayalı bir kalkınma modeli oluşturularak köy kapsamlı bir geri dönüşüme şahit olmuştur. Artık Yunanistan’da tanınan bir yer olan Nymfiao’ya yeni gelenler geleneksel yapım teknikleri ile tarihi çevreye uyumlu evler inşa ediyor ve mevcut dokuda onarımlar gerçekleştirmektedirler. Hellenic Kültür Bakanlığı tarafından tanınan ve korunması desteklenen bir bölge olmuş, kültürel etkinliklerin düzenlendiği bir köy haline gelmiştir. Köyde kurulan bir kooperatif, yerel tarım ürünlerinin tanıtımının yapıldığı etkinlikler gerçekleştirmekte ve ticaretini sağlamaktadır. Ayrıca bu kooperatif, kadınların ev yapımı tatlılarının ve geleneksel tariflerinin toplu olarak üretilmesine ve pazarlanmasına imkân yaratmaktadır. Köyde projelerin devamlılığı için mevcut sorunların ve önerilerin tartışıldığı toplantılar düzenlenmektedir. Yürüyüş, binicilik ve ekoturizm gibi turistik aktiviteler geliştirilmeye başlanmış ve birçok tarihi ev, küçük otel ve restoranlara dönüştürülmüştür. Bütün bu uygulamalara gerçekleştirirken turizme ve potansiyel etkilerine karşı köylüler temkinli davranmakta; bu nedenle, uygulamalarını dikkatlice yönetmek için adımlar atmaktadırlar. (HISTCAPE, 2014)

Bu uygulamadan çıkarılacak sonuçlar değerlendirilecek olursa, bir bölgenin korunmasında ilk olarak orada yaşayan yerel halkın kaybolmaya karşı endişesinin, korumaya ve geliştirmeye yönelik isteğinin önemli ölçüde etkili olduğu görülmektedir. Toplumun kendisinde var olan bu istek, eyleme dönüşerek toplumu köyün geleceği için bir arada toplamış ve toplumun organize olmasını sağlamıştır. Daha sonra köyün kimliğini tanımlayıcı öğelerin belirlenmesi ile korumaya ve geliştirmeye yönelik stratejiler oluşturulmaya başlanmıştır. Köy dışından gönüllü sivil toplum kuruluşlarının ve kurumların ilgisi il desteklenmiş ve hükümetin de tanınması ile çalışma hız kazanmıştır. Yerel yönetimler ile birlikte stratejik planlar yapılmış ve bu planların olumlu işleyip işlemediği yapılan düzenli toplantılar ile kontrol edilmiştir.

Bu kontrol sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemlidir. Nitekim yerinde ve zamanında müdahale yapılan planları daima olumlu sonuçlara yönlendirir.

Eğitim ve kültür, kırsal toplumların hayatta kalabilmesi ve refahı için gereklidir. Tarih, edebiyat, mimarlık, sanat ve müzik, etkileşimi teşvik etmek, bir toplum duygusu oluşturarak insanları bir araya getirir ve sürdürülebilirliğe katkı sağlar. Eğitimlerin birçok çeşidi olabilir. Eğitim ve kültür etkinlikleri hem yerel halkı çeker hem de toplumsal çevreyi ziyaretçilere tanıtır. Avrupa'daki çoğu kasaba, topluluklarının eğitimini ve kültürünü teşvik edecek yerler olarak hizmet verebilecek yerler olarak kullanılmamış veya terk edilmiş yapıları potansiyel yapılar olarak değerlendirmektedir. Hisardere Köyü'nün kültürel peyzaj ve nüfus potansiyelinin kullanılması iyi bir örnek olacağı düşünülmüştür.

Mosteiro de São Martinho de Tibães, Kuzey Portekiz'de 1030 yılında inşa edildiği bilinen bir manastırdır. Manastır seneler içerisinde büyüyen dini bir merkez olmasının yanı sıra tarım ve eğitim merkezi de olmuştur. Manastır, çevresinde bulunan tarım arazilerinin gelişmesine ve çeşitli tarım ürünlerinin üretilmesini sağlamıştır. 16. Yüzyıla gelindiğinde yatakhane ve kütüphane gibi bölümler geliştirilerek tüm kompleks yeniden inşa edilmiştir. Sonraki senelerde de manastır, önemli sanatsal faaliyetlere sahne olmuş, mimarların ve sanatçıların tasarımlarını muhafaza etmiştir. 19. Yüzyılda Portekiz'de dini kurumların kapatılması ile manastır yapısı ve toprakları devletin eline geçmiştir. Daha sonra tekrar bir aile tarafından satın alınmış ve dini işlevini sürdürmüştür. 1894'te çıkan yangında manastır yapısı ve çevresi büyük ölçüde zarar görmüştür. 1980'lerde yerel halk manastırın restore edilmesi için taleplerde bulunmuş ve 1986 yılında detaylı bir restorasyon projesine başlanmıştır.

Yerel halkın istekleri ile devletin yapıyı satın alarak kapsamlı onarım projesi hazırlaması yapısal özelliklerini ve önemli tarihi, sosyal ve estetik değerlerinin korunması açısından önem taşımaktadır. Restorasyon sonrası kullanımı hususunda özgün işlevlerin uygulanmasına karar verilmiştir. Bu karar; eğitim, ibadet ve tarımsal üretim merkezi olan manastırın, toplumun ve tarımın merkezi olarak geleneksel kullanımını geri kazanmasını sağlamıştır. Daha sonra bu kullanımın sürdürülebilmesi için koruma ve yönetim alanlarında uzman personellerden bir ekip oluşturulmuştur. Bu ekip, sürekli değişim ve kontrole yönelik uzun vadeli planlar hazırlamıştır. Bu planlar içerisinde sadece yapının değil, kırsal çevrenin de restorasyon ve rehabilitasyon uygulamalarına başlanmıştır. Burada hedeflenen kırsal toplumu

birleştirmek ve manastır yapılarının bulunduğu bölgenin kültürel etkinlikler için bir merkez olmasını sağlamaktır. Burada bulunan diğer geleneksel yapıların han, restoran gibi işlevlerde kullanılması bölgenin ekonomisine de katkı sunmuştur.

Tibâes Manastırı'nın yerel halkın katılımı dahil olmak üzere, kurumsal destek sağlanarak restore edilmesi, yeniden özgün işlevi ile kullanıma açılması, tecrübeli ve uzman ekipler ile birlikte yönetilmesi ve hazırlanan planlar dahilinde projeler gerçekleştirilmesi iyi bir uygulama olarak değerlendirilmektedir. Bugün manastır, uluslararası ziyaretçilerin yanı sıra çevre şehirlerden genç öğrencilere de ev sahipliği yapmaktadır. Manastır aynı zamanda, orta çağ tarım bahçeciliği okuyan araştırmacıları destekler ve orta çağ tariflerine dayanan reçeller üretir. Pek çok ziyaretçi, doğayı incelemek ve çeşitli yarasa türlerinin evini görmek için manastıra gelmektedir. Ayrıca manastırda toplumu bir araya getirmek için her yıl 500 tane eğitim ve kültür temalı etkinlikler düzenlendiği belirtilmektedir. (HISTCAPE, 2014)

2.5.2 Türkiye'den Örnekler

Ülkemizde kırsal mimarinin koruma ve yaşatma politikaları turizm odaklı çalışmalar ile sürmektedir. Bursa'da Cumalıkızık Köyü, İzmir'de Alaçatı ve Şirince köyleri, Safranbolu'da Yörük Köyü gibi örneklerde geleneksel dokunun korunması ve iyileştirilmesi sonrasında ziyaretçilere sunulması ile yerel ekonominin turizme bağlı olarak geliştiği köyler olmuşlardır.

Tarihi 300 yıl öncesine dayandığı belirtilen Cumalıkızık Köyü'nde bulunan ahşap evler özgün dokusunu korumaktadır. Cumalıkızık Köyü'nde çok yönlü bir koruma amaçlanarak bu alanda bir eylem planı hazırlanmıştır. Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, köylüler ve gönüllülerin iş birliği ile yapılan çalışmalar katılımcılık açısından son derece önemlidir. (Akıncıtürk, 2002)

Isparta'da Davraz Kayak Merkezi yolu üzerinde bulunan Çobanisa Köyü, kırsal kültürü tanımak ve doğal alanlarda vakit geçirmek isteyen ziyaretçiler için köy turizminin geliştiği bir alandır. Konumu açısından ziyaretçi sayısı özellikle kış aylarında kayak turizmine bağlı olarak değişmektedir.

Şekil 2.3 Çobanisa Köyü (Ceylan, S., Demirkaya, H., 2009, sy. 83)

Çobanisa köyü, geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlayan ailelerden meydana gelmektedir. Fakat tarımsal üretim ve hayvancılık sahasında getirilen kısıtlamalar geçim sıkıntılarına yol açmaktadır. Bu nedenle köy sürekli olarak göç vermektedir. Köy turizmi girişimi ile halkın turizme yönlenmesi ve göç hareketlerinin azalması amaçlanmıştır.

2006 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Isparta Valiliği'nin destekleri ile köyde bulunan dört geleneksel konut yapısının onarımı yapılarak turizm amaçlı ev pansiyonculuğu geliştirilmek istenmiştir. Kırsal alanların kalkınması çalışmalarında hükümet ile yerel yönetimlerin iş birliğinin çok önemli olduğundan yukarıda bahsedilmiştir. Yerel katılımcılığın da etkin olduğu projelerde olumlu sonuçlar alınabilmektedir. Çobanisa Köyü'nde halkın turistlere yöresel yemekler sunması, yetiştirdiği üretimini yaptığı peynir, yumurta, süt ve ceviz gibi gıdaları satışa sunması toplumsal ve bireysel ekonomiye katkı sağlamaktadır. Kayak merkezine yakın olan köyde yaşayan çocuklar ve gençleri ilgisini kayak sporuna çekmek için köyde "Davraz Çobanisa Köyü Kayak İhtisas Kulübü" kurulmuştur. Verilen çabaların karşılığı alınarak köy çocuklarından oluşan 14 lisanslı sporcu yetiştirilmiştir. Bu uygulama çocukların yaşadıkları yöreyi sevmelerinde etkili olabilir ve bu durum köyün sürdürülebilir geleceğine olumlu katkılar sağlamaktadır.

Köyün bulunduğu çevredeki yerleşimlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından "turizm bölgesi" ilan edilmesi ile alana yönelik geliştirici projeler hazırlanmıştır.

Projeler kapsamında köy pansiyonculuğunun geliştirilmesi ile otel gibi konaklama tesislerinin hizmete sunulması amaçlanmıştır. (Ceylan & Demirkaya, 2009)

Şekil 2.4 Çobanisa Köyü (Ceylan, S., Demirkaya, H., 2009, sy. 87)

Avrupa’da kırsal alanlar için sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin hazırlanması ve uygulanmasında yerel katılım ve ortaklığı teşvik etmek sureti ile kırsal politikaları geliştirilmektedir. Bunlardan çok değerli bir kaynak olduğu kanıtlanmış olanı ise **LEADER**’dir. LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l’Économie Rurale), kırsalda geliştirilen ekonomi ile kalkınmayı ifade etmektedir. Avrupa Kırsal Kalkınma Tarımsal Fonu’ndan finanse edilmekte ve Avrupa Birliği üye ülkelerince uygulanmaktadır. Türkiye’de de tanıtımı yapılarak uygulamaya geçilmiştir. (The European Network for Rural Development, 2019)

LEADER, yerel kamu-özel ortaklıkları (yerel eylem grupları) tarafından tabandan tavana yaklaşımı ile iyi tanımlanmış alt bölgesel kırsal alanları hedefleyen, alan bazlı yerel kalkınma stratejileri üzerine kuruludur. Bu, yerel kalkınma stratejilerinin geliştirilmesine ve uygulanmasına ilişkin karar verme gücünün Yerel Eylem Gruplarında (YEG) olduğu anlamına gelir. Bu stratejiler birçok sektörü kapsamaktadır ve yerel ekonominin farklı sektörlerinin aktörleri ve projeleri arasındaki etkileşime dayanmaktadır. Destek, Yerel Eylem Gruplarına (YEG) verilecektir. Yerel Eylem Grubu (YEG), kırsal toplulukların kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları

temsilcilerinin katılımıyla, ilgili kanun hükümlerine uygun olarak kurulmuş derneklerdir. Dernek Yönetim Kurulu'nda, en az %20'lik kesim kamu (yerel otoritelerin) temsilcilerinden olmalı, bununla birlikte ulusal kanunlara uygun olarak tanımlanan kamu kurumu temsilcileri veya tek bir çıkar grubunun oy hakkı %50'den fazla olmamalıdır. YEG'lerin yönetim kurulunda yaş çeşitliliği ve cinsiyet eşitliği sağlanmalıdır; Yönetim Kurulu'nda en az bir kadın üye ve 25 yaş veya altında en az bir genç üye yer almalıdır.

Şekil 2.5 LEADER Yaklaşımı (TKDK)

Yerel Kalkınma Stratejisi (YKS), Yerel Eylem Gruplarının (YEG) belirli bir coğrafi alan için bölgenin öncelikleri dikkate alınarak çok sektörlü LEADER yaklaşımı kuralları çerçevesinde hazırladıkları kalkınma belgesidir. LEADER yaklaşımı tedbiri için hazırlanan yerel kalkınma stratejilerinin bazı tematik öncelikleri bulunmaktadır. Bunlar; Yerel, doğal ve kültürel kaynakların kullanımına dayalı kırsal turizm ürünlerinin geliştirilmesi, köylerde kamusal alanların iyileştirilmesi, alandaki çevre standartlarının iyileştirilmesi ve toplum tarafından yenilenebilir enerji kullanımının teşvik edilmesi, Yerel Eylem Grupları Ağı, örnek uygulamaların paylaşımı, IPARD Programının yaygınlaştırılması ve kırsal kalkınmaya yönelik yeni yaklaşımların öğrenilmesi gibi temalardır.

Projenin kapsadığı alanda Yerel Eylem Grubu (YEG) bölgesinin toplam nüfusu 10.000 ila 150.000 kişi arasında olmalı ve YKS'ye dâhil olan herhangi bir yerleşim yerinin nüfusu en fazla 25.000 kişi olmalıdır.

LEADER Yaklaşımı, seçilen Yerel Eylem Grupları (YEG) için şu faaliyetleri kapsamaktadır:

1. Yerel Eylem Grubu (YEG) bölgesindeki halkı harekete geçirme ve yetenek kazandırma
2. Küçük projelerin uygulanması
3. Seçilmiş Yerel Eylem Gruplarının (YEG) işletme giderleri

Gruplara proje için öncelikle 4 aylık bir ön duyuru süresi sağlanmaktadır. Çağrı ön duyuru süresi tamamlandıktan sonra kurum, “başvuru çağrı ilanı” yayımlar ve Yerel Eylem Gruplarını (YEG), stratejilerini sunmaya davet eder. Başvurular, başvuru çağrı ilanında belirtilen tarihler arasında Yerel Kalkınma Stratejisi’nin uygulanacağı ilde bulunan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu İl Koordinatörlüğü’ne yapılmaktadır. (TKDK, 2019)

TKDK’nin kırsal alanlar için sunduğu diğer fon ise IPARD fonudur. IPARD, Avrupa Birliği (AB) tarafından aday ve potansiyel aday ülkelere destek olmak amacıyla oluşturulan, Katılım Öncesi Yardım Aracı’nın (Instrument for Pre-Accession Assistance-IPA) Kırsal Kalkınma bileşenidir. IPARD, Avrupa Birliği’nin Ortak Tarım Politikası, Kırsal Kalkınma Politikası ve ilgili politikalarının uygulanması ve yönetimi için uyum hazırlıklarını ve bu kapsamda politika geliştirilmesini desteklemeyi amaçlamaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından 25 Şubat 2008 tarihinde onaylanan Kırsal Kalkınma (IPARD) Programı; Türkiye’nin katılım öncesi dönemdeki öncelikleri ve ihtiyaçlarını dikkate alarak, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için kapasite oluşturmayı hedeflemekte, işletmeleri AB standartlarına yükseltmeyi amaçlamaktadır. LEADER fonunda olduğu gibi IPARD’da da bazı temalar desteklenmektedir. “Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar” kapsamında; süt üreten tarımsal işletmelerin ve et üreten tarımsal işletmelerin desteklenmesi bu tedbirlerinden birisidir. İkinci tedbir “Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanmasının Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar” tedbiri kapsamında; süt ve süt ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının, et ve et ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının, meyve ve sebzelerin işlenmesi ve pazarlanmasının, su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının desteklenmesidir. Program ile “Üretici Gruplarının kurulmasının desteklenmesi”, ve “Kırsal Ekonomik

Faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi” tedbiri kapsamında; çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesinin, yerel ürünler ve mikro işletmelerin ekonomik gelişiminin, kırsal turizmin gelişiminin ve kültür balıkçılığının gelişiminin desteklenmesi de sağlanacaktır. (TKDK, 2014)

3. İZNİK

İznik, geçmişi tarih öncesi dönemlere dayanan bir yerleşim yeridir. Bu şehirde imparatorluklar kurulmuş, şehir büyük imparatorlukların merkezi olmuştur. Şehir merkezi, geçmişte ismi “Askania” olan İznik Gölü’nün doğusunda bulunur. İznik şehrinin tarihte farklı isimlerle anıldığı görülür. Bunlardan bazıları şunlardır; Antigoiea, Antigonía, Est Nemalar, Nicaea, Nicea, Nikea, Nikaia. Antigoiea ve Antigonía isimleri, şehrin kurucusu olarak bilinen Antigonius’tan gelmektedir. (Şen, 1998) İznik ismi ise, milattan önce 301’de Lysimakhos adlı bir komutanın karısının ismi olan Nike’den esinlenerek Nikaia’ya çevirmesinden gelmektedir. İznik isminin, Nikaia’nın Türkçeleştirilmesi ile oluştuğu belirtilmektedir (Eyice, 2001).

Şekil 3.1 İznik’in konumu (Harita: URL-1)

3.1 İznik’in Coğrafyası

İznik, Marmara Bölgesi’nde Bursa iline bağlı bir ilçedir. Şehrin adını alan İznik Gölü’nün doğusunda bulunan, dağlarla çevrili bir ovada büyüyüp, gelişmiştir. Bursa’ya uzaklığı 76 km olup, kuzeyinde Kocaeli, doğusunda Sakarya ve Bilecik ile sınırları paylaşmaktadır. Şehrin Sakarya’ya bağlantısı doğusundaki Lefke Boğazı’ndan sağlanmaktadır. İznik Gölü ise batısındaki Karsak kanalından Marmara Denizi’ne Gemlik Körfezi ile bağlanmaktadır. İlçe sınırları, 29-30’ (Demirişik köyü batısı) ve 29-57’ (Elmalı köyü doğusu) doğu boylamları ile 40-21’ (Hisardere tepesi) ve 40-37’ (Ayvaşa dağı) kuzey enlemleri arasındadır.

Şekil 3.2 İznik'in güneyinden görüntüsü (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

İznik'i çevreleyen dağlar kuzeyde Samanlı Dağları, güneyde Katırlı Dağları'dır. Samanlı Dağları, Sakarya nehrinden Bozburun'a kadar uzanmaktadır. 900 metreye kadar uzanan dağların deniz seviyesine en yakın noktası Karsak suyu vadisidir. Katırlı Dağları ise İznik Gölü'nün güneyinden Kapıdağ Yarımadası'na kadar uzanır. Bitki örtüsü maki olan, yaz kış dökülmeyen ağaçların bulunduğu ormanlarla kaplı dağların deniz seviyesine yakın alanları zeytinlikler vardır. İznik'i çevreleyen bu dağlar, şehrin korunmasına tabii surlar görevini görmüştür. (Doğantan, 1940)

Şekil 3.3 İznik ve İznik Gölü (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

İzmit havzasının iklimi incelendiğinde üç farklı iklim tipi görülmektedir. Akdeniz ve Karadeniz iklimleri arasında bir geçiş niteliği taşıyan iklimi, ana hatlarıyla Anadolu topraklarındaki iklimlerin niteliklerini gösterir. Mahsulünün bol ve meyveliklerinin meşhur olduğu şehrin iklim özelliği, İzmit'in bereketleri topraklarında birçok meyve ve sebzenin yetişmesine olanak sağlamaktadır. Yazları kurak ve sıcak, kışları soğuk ve yağışlı olmasına karşın havası temiz ve ferahdır. Kuzeyden esen rüzgârların etkisi ile Akdeniz iklimi özellikleri göstermesine rağmen Akdeniz ve Ege kadar sıcak olmamaktadır. Yaz dönemlerinde şiddetli kuraklık görülmediği gibi kışları da çok sert geçmemekle beraber serin olmaktadır. Havayı yumuşatan ve nemli olmasını sağlayan İzmit Gölü'nün varlığıdır. (Şen, 1998)

İklim özellikleri incelendiğinde yıllık ortalama sıcaklık 14°C–16°C arasında, en düşük sıcaklık ocak ayında, en yüksek sıcaklık ise temmuz ve ağustos ayında görülür. En fazla yağış kış ve ilkbahar aylarında olmaktadır. Sıcaklık, göl seviyesinden dağlara çıkıldıkça azalır; kuzeyden güneye ve batıdan doğuya gidildikçe düşük miktarda artış göstermektedir. Yağış miktarı, deniz seviyesinden yukarı çıkıldıkça artar. Yağışlar, çoğunlukla yağmur; dağlara çıkıldıkça kar şeklinde olur. (İzmit Belediyesi)

3.2 İzmit'in Sosyal ve Ekonomik Yapısı

İzmitliler geçimini tarım, hayvancılık ve balıkçılık ile sağlamaktadır. Tarih boyunca verimli arazisi ve temiz havası ile öne çıkan İzmit'te gölün bulunması da hem sulama anlamında hem de balıkçılık yapılabilmesi açısından önemlidir. Halkın çoğunluğu tarımla uğraşmaktadır. Tarım ekonomisinin büyük bölümünü zeytincilik ve bağ-bahçecilik oluşturmaktadır. Hububat (buğday, arpa) üretimi, ilçedeki dağlık alanlarda yapılmaktadır. Hayvancılık, ilçede toprağın tarıma elverişli olmadığı bölgelerde yapılmaktadır.

TÜİK'in verilerine göre 2018 yılında İzmit'te üretilen tarımsal ürünlerin şu başlıklar altında toplandığı görülür: Birinci grup "Meyveler, İçecek ve Baharat Ürünleri"dir. Bu grupta en çok üretilen ürünler sofralık ve yağlık zeytinlerdir. Zeytinden sonra en çok üretimi yapılan meyve ise üzümdür. Bu grupta üretimi yapılan diğer ürünler ise üretim sırası ile (çoktan aza doğru) şunlardır: nektarin, şeftali, erik, kiraz, armut, elma, kivi, incir, ayva, ceviz, vişne, cennet elması (hurma), muşmula, çilek, nar, badem,

yenidünya (Malta eriği), hünnap, dut, böğürtlen, iğde, maviyemiş, fındık, kayısı, kızılıcık ve kestane.

İkinci grup ise “Sebzeler” grubudur. Bu grupta domatesten sonra en çok üretilen sebze kabaktır. Onu fasulye ve salatalık izlemektedir. Diğer ürünler sırası ile şunlardır: beyaz lahana, karnabahar, barbunya, beyaz lahana, brokoli patlıcan, bakla, marul (kıvırcık), kırmızı lahana, bezelye, karpuz, bal kabağı, biber, marul (göbekli), dolmalık biber, pırasa, kara yaprak lahana, bamya ve ıspanak. (Türkiye İstatistik Kurumu, 2018)

2018 yılında Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından belirlenen 2018/11460 sayılı BKK ile açıklanan “Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Kapsamında Desteklenen Ürünler” kapsamında İznik ilçesinde desteklenen ürünler şunlardır: buğday, mısır (dane), ayçiçeği (yağlık), yem bitkileri ve zeytinyağı. (Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2018)

TÜİK’in hayvancılık verilerine göre ise İznik’in hayvan mevcudu 22.432’dir. Canlı hayvan miktarı (baş) en fazla olan 20.000 civarı ile keçi ve koyundur. Ardından süt sığırları, buzağı ve dana gelmektedir. Diğer hayvanlar ise melez sığırlar, at, eşek, yerli sığırlar ve mandadır.

Tarımsal ve hayvansal üretim ürünleri evlerde tüketilirken ürünlerin ticareti de yapılmaktadır. Yıllardır çarşamba günleri kurulan İznik halk pazarına, İznik’in çevresindeki köylerden gelerek ürünlerini satan İznikliler bulunmaktadır.

İznik’in tanımı yapılırken coğrafyanın temiz, yumuşak havası ve verimli toprakları üzerinden bir anlatım getirilir. Bu ifadelerden birisi şu şekildedir:

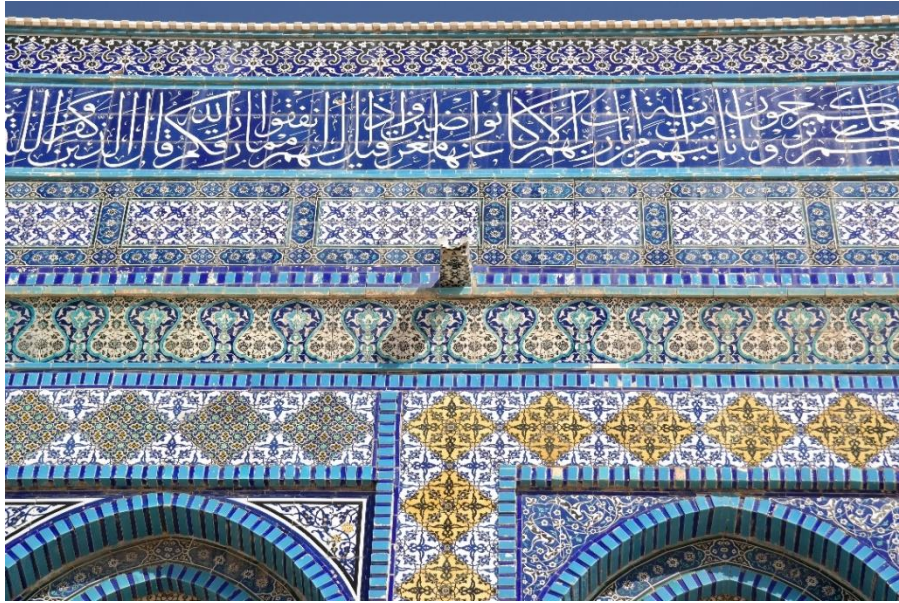
“Dağlar ile çevrili göl kenarında, verimli bir ovanın ortasında bulunan ve muhteşem surlar içinde kaybolan, yeşillere bürünmüş, meyve, defne ve zakkum ağaçlarının gölgelendirdiği İznik, güzelliği ile her zaman olduğu gibi, bugün de ziyaretçiler için eski cazibesini muhafaza etmektedir.” (Milli Eğitim Bakanlığı, 1968)

3.3 İznik'in Kültürel Yapısı

Tarihinde birçok kültür ve medeniyeti kendinde barındıran İznik, bu birikimler sonucu derin bir ilim ve kültür hayatına sahip olmuştur. İznik, yerlileri ile birlikte göç ederek gelmiş, farklı kültürlere sahip insanların da bulunduğu bir yöredir. Bir dönem Kafkaslar ve Balkanlar'dan göç alan şehirde bazı kültürler kaybolmuş bazıları ise yaşatılarak korunmuştur. (İznik Kültürü, 2015)

İznik'in kültür yapısının ilk adımları, şehrin kurulması ile atılmaya başlanmıştır. Hâkim olan devletler şehre, meşhur din ve ilim a9damlarını getirterek hizmet vermiştir. Osmanlı Dönemi'nde ilim ve kültür açısından en önemli gelişme medresenin İznik'te kurulmasıdır. Orhan Bey tarafından ilk İznik medresesine getirtilen Davud-i Kayseri, Alaeddin-i Esved ve oğlu Şeyh Kudbeddin-i İznikî ve onun oğlu Mehmed Muhiddin İznik'i gelişmesine katkı sağlayan ilim insanlarıdır. Ayrıca Çandarlı sülâlesinden Mahmud Çelebi, İznik'te Mevleviliğin gelişmesini sağlayan bir şahsiyettir. (Kargıner, 1963)

İznik kültürünün en belirgin ögesi şüphesiz İznik çinisiidir. Osmanlı devrinde çini ve seramik imalâtının önemli merkezi durumunda olan İznik XVII. yüzyılın sonlarına kadar bu faaliyetini sürdürmüştür. İznik'ten başta payitaht İstanbul'a ve dünyaya yayılan İznik çinisi mimari yapıların tezyinatında kullanılmıştır.

Şekil 3.4 Kudüs'te bulunan Kubbetüs Sahra'nın dış cephesini süsleyen İznik çinileri.

(M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Çini ve seramik üretiminin yapıldığı fırınları araştırmak üzere sondaj ve kazı çalışmaları yapılmıştır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından yürütülen ve birinci dönemi 1964-1969 yılları arasında gerçekleştirilen bu çalışmaların ikinci dönemi 1981’de başlamış olup halen devam etmektedir. Yürütülen kazılarda ortaya çıkan ürünlerden Osmanlı dönemi çini ve seramik sanatının gelişimi hakkında bilgi elde edilmektedir. Kazılardan çıkan buluntular İznik Müzesi deposunda saklanmakta ve önemli parçalar aynı müzede sergilenmektedir. (Çobanoğlu, İznik, 2001)

Şekil 3.5 İznik’te kazı çalışması yapılan bir çini fırını (M. R. Çakan Arşivi, 2015)

3.4 İznik’in Tarihi

İznik’in önemi Bitinya İmparatorluğunun kurulduğu yer olması, Roma İmparatorluğu için önemli bir merkez olması ile devam etmiştir. Ardından Anadolu Selçuklularının başkenti olmuş fakat Haçlı Seferleri’nin yapıldığı yıllarda İznik, tekrar Hristiyanların eline geçmiştir. 1331 yılında Orhan Gazi’nin İznik’i fethettiği tarihten beri İznik, Türklerin şehri olmuştur. Osmanlı Devleti’nin sona erdiği, milli mücadelenin yaşandığı yıllarda savaşın etkilerinin yoğun hissedildiği bir yer olmuştur. Hem fiziksel hem de sosyal yapıda bu yılların izleri görülmektedir. (Ülgen, 1938)

3.4.1 Bizans Öncesi İznik

İznik yöresindeki yerleşimler tarih öncesinde Kalkolitik (M.Ö 4000) döneme kadar uzanmaktadır. Yunanlı yazarlar şehrin Botterlerin sömürgesi olduğunu kaydetmişlerdir. İsminin ise “Ankor” ve “Helikor” olduğu bilinmektedir. (Tuğlacı, 1985)

M.ö 316 yılına gelindiğinde Büyük İskender’in kumandanlarından Antigones şehre hâkim olmuş ve Antigones’den yola çıkılarak “Antigoneia” denilmiştir. Antigones’in savaşta ölmesi üzerine Lysimakhos şehri alarak, eşi Nike’nin isminden esinlenerek şehre Nikaia adını vermiştir. Lysimakhos devrinde şehir imar edilmiştir. Ayrıca M.Ö IV. Yüzyılda şehrin diğer Helenistik şehirler gibi ızgara planlı olduğu kaynaklarda yer almaktadır. (Eyice, İznik 1, 2001) M.Ö 293’te Lysimakhos’un ölümünden sonra ise Bitinyalılar şehre hâkim olmuşlardır. MÖ 264’te İzmit’te Nicomedia kenti kurulana kadar İznik, Bitinya Krallığının merkezi olmuştur. (Alioğlu, 2001)

3.4.2 Bizans Dönemi

Bitinya krallarından III. Nicodemes’in (MÖ 94-74) ölmesi ile vasiyeti üzerine İznik Roma vilayeti olmuştur. 123 yılında şiddetli bir deprem meydana gelmesinden sonra İmparator Hadrianus (117-138) döneminde şehir yeniden imar edilmiş ve önem kazanmıştır. Şehrin surları bu dönemlerde yapılmıştır. İznik, Roma döneminde başşehir olarak madalyonlarda ilân edilmemiş fakat kentte bulunan bazı yazıtlarda başşehir olduğuna işaret edilmiştir. Ayrıca İznik, Roma valilerin sık sık ikamet ettiği bir merkez ve yönetim yeri de olmuştur. (Alioğlu, 2001)

Roma Dönemi’nde İznik’te meydana gelen hem İznik hem de Hristiyan dünyası için en önemli hadise ilk genel konsilin İznik’te toplanması hadisesidir. I. Konstantinos’un Hristiyanlığı kabul ederek, imparatorluğun resmi dini yapmasından sonra Hristiyan dünyasının bir araya geldiği I. Genel Konsil’i 325 yılında İznik’te toplamıştır. II. İznik Konsili de VII. Ekümenik Konsili olarak geçer. 787 yılında İmparatoriçe Irene tarafından tasvir karşıtı hareketi (ikonoklasım) sonlandırmak amacı ile düzenlenmiştir. Bu dönemler içerisinde İznik birçok deprem geçirir. 358, 362, 368, 740 ve 1065 depremleri bunlardan bazılarıdır. Depremler neticesinde şehirdeki birçok yapı zarar

görmüştür. 1078 ve 1096 yılları arasında Selçuklu himayesinde olan İznik'in Türklerin elinden gitmesi Haçlı Seferleri neticesinde olmuştur.

Latinlerin IV. Haçlı Seferinde İstanbul'u işgal etmesi ile Bizanslılar İznik'e doğru giderek orada 1204 yılında I. Theodoros Laskaris öncülüğünde İznik Bizans Devleti'ni kurmuşlardır. İstanbul'un Bizanslılar tarafından geri alındığı 1261 yılına kadar İznik, devletin yönetim yeri olmuştur. Bu dönemde şehir fiziksel ve kültürel yönlerden gelişmiş, surlar onarılarak şehrin korunması güçlendirilmiştir. (Eyice, İznik 1, 2001)

3.4.3 Osmanlı Dönemi

Bizanslılar için İstanbul'dan sonra en önemli şehri İznik, Türkler için de stratejik bir konumda olması ile fethedilmesi gereken bir yer olarak görülmekteydi. İznik'in Türkler tarafından ilk fethi Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından 1078 yılında gerçekleşmiştir. Anadolu'daki ilk Türk devleti merkezi İznik olan Anadolu Selçukluları Devleti'nin temelleri burada atılmıştır. Bizanslılar, Türklerin İznik'i fethinden sonra birçok kez tekrar almak için ordu göndermişlerdir. Fakat yenilgiye uğramışlardır. Süleyman Şah'ın vefatından sonra oğlu I. Kılıçarslan şehrin yönetiminin başına geçmiştir. Haçlıların şehri yeniden hakimiyetlerine almak istemişlerdir. Bunun için düzenlediği seferlerin ilkinde başarısız olmuşlardır. I. Kılıçarslan onların kuşatmalarına izin vermemiştir. Fakat tekrar düzenlenen bir akın sonucunda şehir kuşatılmıştır. Kuşatma karşısında başarılı olamayan Türkler, Bizans Kumandanı Manuel Butumites'le anlaşarak 1097'de şehri ona teslim etmişlerdir. (Eyice, İznik 1, 2001) Böylece uzun yıllar daha Bizanslılar tarafından yönetilen şehir, Anadolu'da bulunan Bizans şehirlerinin arasında döneminin en büyüğüydü. Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu dönemlerde büyümek ve İstanbul'un fethini hedefleyen bir devlet olarak İznik stratejik olarak büyük öneme sahipti. (Şen, 1998)

Osman Bey, İznik'in fethine hazırlık için İznik'in güneyinde "Yenişehir" adında bir şehir kurmuş ve buraya hem Müslümanların yerleşmesini sağlamış hem de bu şehri karargâh olarak kullanmıştır. (Kemalpaşazade, 2015) O dönem inşa edilen Diraz Ali Kalesi ile İznik'i kontrol altında tutulması amaçlanmıştır. Şehir, Osman Bey tarafından kuşatılmıştır fakat fethi 2 Mart 1331'de Orhan Bey tarafından gerçekleşmiştir. İki yıl kuşatma altında kalan İznik'te, hayatlarının bağışlanması ve İstanbul'a gitmeleri şartı ile Bizanslılar teslim olmuş, Osmanlılar tarafından ele geçirilmiştir. Orhan Bey, İznik

halkının geleneklerini devam ettirerek kalmasına müsaade etmiş fakat vergi vererek Osmanlı tebaası olmalarını şart koşmuştur. İznik halkının şehirde yaşamını sürdürmeye devam ettiği ve bir süre İslâmiyet’i kabul ettikleri bilinmektedir. (Alioğlu, 2001)

1340 ile 1344 yılları arasında beyliğin yönetim merkezi İznik olmuştur. (Sezen, 2017) Orhan Bey, döneminin birçok şehrinde olduğu gibi İznik’te de imar faaliyetlerine büyük önem vermiştir. (Ayverdi, 1950) Şehri şenlendirme çalışmaları sürmüş, âlimlerin ve sanatkârların İznik’e gelmesi ile İznik bir Osmanlı şehri haline bürünmüştür.

İznik’in Osmanlı Dönemi’nde önemli bir yere sahip olan Çandarlı ailesinin etkileri de Orhan Bey’in Çandarlı Kara Halil’i buraya kadı olarak tayin etmesi ile başlamıştır. Yaptırdığı eserler ile şehrin gelişimine katkı sağlamışlardır. (Güneş, 2001)

Timur’un orduları tarafından 1402’de tahrip edilen İznik’in eski hüviyeti yeniden Çandarlı ailesinin çabaları ile yerine getirilmiştir. (Şen, 1998) Fetret devrinde yaşanan sıkıntılar da İznik’i etkilemiştir. Taht kavgalarının yaşandığı dönemde II. Murad’ın kardeşi Çelebi Mustafa 1423 yılında Bursa’dan İznik’e gelerek burada saltanatını ilan etmiştir. İsyen olarak görülen bu durum, II. Murad tarafından bastırılmıştır. O dönemden sonra İznik, İstanbul’un fethine kadar önemini sürdürmüş fakat fetihden sonra ilim ve kültür merkezi olma özelliğini kaybetmeye başlamıştır. (Güneş, 2001)

Selçuklu ve Osmanlı Devleti’nin merkezini teşkil eden İznik, 1522’de Kocaeli sancağına bağlı bir kaza olarak idare edilmeye başlanmıştır. (Sezen, 2017) Şehrin fiziksel yapısı için, seyrek yerleşim ve bahçeler dolayısı ile kır yerleşimleri benzetmesi yapılmaktadır. Bu dönemlerde Hristiyan ve Müslüman nüfusun bir arada yaşadığı İznik’te Türkler, Ermeni ve Rumlar bulunmaktadır. 15. Yüzyılda yaklaşık 1000 hane bulunduğu belirtilen şehir, 18. Yüzyılda 300 haneye düştüğü hem tahrir defterleri kayıtlarından görülmüş hem de seyyahlar tarafından belirtilmiştir. 18. Yüzyılda şehirde ticaretin yanı sıra ipekçilik ile geçimin sağlandığı da belirtilir. Öyle ki İznik 19. Yüzyılda 200 haneye sahip, harap halde bir şehir olarak kayıtlara geçmiş ve 1905’te bir seyyah tarafından “ölü şehir” olarak nitelendirilmiştir. (Güneş, 2001) Anadolu demiryolunun yapılması ile güzergâh üzerinde bulunmayan şehrin önemi daha da azalmıştır.

19. Yüzyılın sonlarında idaresi Bursa ve çevresini kapsayan Hüdavendigâr vilayetinin Ertuğrul Sancağı'na bağlı Yenişehir kazasının tek nahiyesi olan İznik, gölün çevresindeki 40 köy ile birlikte 25.570 nüfusa sahipti. (Tuğlacı, 1985) İznik nahiyesinde eski köylerin yanında iskân edilen göçmenler tarafından sonradan kurulmuş köyler de bulunmaktadır. 1891 Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi'nde eski İznik köylerinin ismi şu şekilde geçmektedir: Ağlan, Akharem, Alakaya, Bekli, Boyalıca, Cedîd, Çakırca, Çerkeşli, Elbenli, Eysere, Görmezli, Güristan, Heceler, Hisardere, Hisarcık, Hoca, Hotaz, İnekli, Karadin, Kumbaşı, Malca, Mer'î, Meşkere, Mustafalı, Nazlıca, Oğliyas, Ömerli, Sansırak, Seloz, Tacir, Tutluca, Yalarım, Yörükler Köyleridir. Göçmenler tarafından kurulan köyler ise şunlardır: Hacı Osman, Sarısu, Katreni, Örencik, İskâniye, Sultaniye ve Mecidiye Köyleridir. 19. Yüzyılın sonlarında kurulan göçmen köylerde bulunan aileler Trabzon ve çevresinden gelmiş, geçimini madencilik ile sağlayan ailelerdir. Bu köylerden Hacı Osman Köyü'nde 418, Örencik Köyü'nde 150, Sarısu Köyü'nde 21 göçmen aile yaşamaktaydı. İznikliler ve göçmenler dışında Rumların da ikamet ettiği görülmektedir. Karpuzpınar Köyü'nde 108, Kırkharman Köyü'nde 326 Rum'un kaydı bulunmaktadır. (Kaplanoğlu & Kaplanoğlu, 2013)

3.4.4 Cumhuriyet Dönemi

Osmanlı Devleti'nin sona ermesi ile 1920'li yıllarda meydana gelen savaşlar İznik'te büyük bir yıkıma sebep olmuştur. 21 Eylül 1920'de Yunanlılar İznik'i işgal etmiş ve şehri yakıp yıkmıştır. Şehir bu tarihten sonra dört kez el değiştirmiştir. (Güneş, 2001) Ali Saim Ülgen, şehirdeki maddi ve manevi kayıpların farkına vararak milli mücadele yıllarında Yunanlıların işgalinde İznik'i "en insafsız davranılan bölge" olarak nitelendirmiştir. (Ülgen, 1938) Can kayıplarının meydana gelmesi, nüfusun dağılması ve şehirde bulunan tarihi mirasların yok edilmesi bu görüşü destekler niteliktedir.

Bu dönemde İznik'in, Kocaeli'ye bağlı müstakil bir sancak olduğu belirtilmektedir. 1926'da Bursa'nın Yenişehir kazasına bağlı bir nâhiye oldu. 1930 ise tekrar kaza merkezi oldu. (Sezen, 2017) Günümüzde Bursa iline bağlı bir ilçe olan İznik, 1988 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı neticesinde "tarihî kentsel sit alanı" ilân edildi. (Güneş, 2001) 2014 yılınca UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne alınan İznik'te asıl listeye alınması üzere çalışmalar yapılmaktadır.

3.5 İznik'te Bulunan Anıt Eserler

3.5.1 Bizans Dönemi Eserleri

İznik, Roma ve Bizans devrinde bir dönem yönetim merkezi olmasından dolayı gelişerek büyümüştür. Roma devrine ait günümüze ulaşan şehir surları ve Ayasofya Kilisesi dışında Roma Tiyatrosu gibi bazı yapıların da temelleri bulunmaktadır. Ayasofya Kilisesi, günümüzde cami olarak kullanılmaktadır.

İznik surları, III. Yüzyıldan günümüze kadar İznik'i saran görkemli surlar, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde kentin korunmasında ve savunulmasında etkili olmuştur. Geçmişte birçok savaş ve deprem geçirmiş şehir surları, 20. Yüzyılda da tahrip edilmiş fakat bütün bu müdahalelere rağmen sağlamlığını korumaktadır.

Surlar; ana sur, ön sur, hendek, kuleler ve kapılardan oluşmaktadır. Surların oluşmasında şehri çevreleyen yollar ve yönler etkili olmuştur. Dışarıya açılan kapılar, bu yollarla bağlanmıştır. Şehrin kuzeyinde bulunan İstanbul Kapı, İstanbul'a uzanan Roma yollarına açılır. İstanbul Kapı'nın güney doğrultusunda Yenişehir Kapısı bulunur. Bu kapı Yenişehir ve Gemlik üzerinden Bursa yoluna bağlanır. Doğuda Lefke Kapısı bulunur. Lefke Kapısı, Anadolu'daki Roma yoluna çıkmaktadır. Batıda bulunan Göl Kapısı ise şehrin İznik Gölü ile bağlantısını sağlamaktadır.

Şekil 3.6 İznik surlarında Yenişehir Kapısı (M.R. Çakan Arşivi, 2018)

Surlar, üç aşamadan oluşmaktadır: Ana sur duvarlarının inşası (258-269), ana surun yenilenmesi (368'den sonra) ve ön surun inşası (1204-1261). 9 metre yüksekliğe ve 3-3,85 metre arasında kalınlığa sahip olan sur duvarları geç Roma duvar örme tekniği ile inşa edilmiştir. Tuğla hatıl kullanılan duvarlar, yontulmuş moloz taşlar ile kaplanmıştır. Taşlar arasında tuğla tozu karıştırılmış harç kullanılmıştır ve derzler düzenli yapılmamıştır. İkinci aşama surların onarım ve yenilenmesini kapsamaktadır. Bu dönemde sur duvarının yüksekliği değişmemiş, üst kotu yenilenmiştir. Ön sur duvarı, ana surun 13-16 metre ilerisine, arada bir geçit bırakılarak inşa edilmiştir. Duvar yüksekliği 3-4 metre arasındadır. Duvar yontma taşlar ve tuğlaların düzensiz kullanımı ile inşa edilmiştir. Harcına çakmak taşları karıştırılmıştır. (Alioğlu, 2001)

Şekil 3.7 İznik surları ve burçları (M. R. Çakan Arşivi, 2015)

Ayasofya Camii, İznik'in merkezinde bulunan bir camidir. İznik'in fethinden önce kilise olarak inşa edilen yapının yapım tarihi 4. yüzyıl olarak gösterilir. "Ayasofya Orhan Camii" adını alması 1331 yılındadır. (Memiş, 2013) Uzun bir dönem cami olarak kullanılmış fakat geçirdiği yangın ve tahribatlar neticesinde bir dönem kullanılmamıştır. Bu dönem aralıkları bilinmemektedir fakat İznik'e gelen yabancı seyyahların ifadelerinden, XVIII. yüzyılın sonları ve XIX. yüzyılın başlarında caminin harap ve terkedilmiş durumda olduğu öğrenilmektedir. 1935 yılında Alman Arkeoloji Enstitüsü uzmanları birtakım sondajlar yapmış olsa da içerisindeki toprak tabakasının müzeler idaresi tarafından temizlenmesi 1953 yılında gerçekleşmiştir. (Eyice, Ayasofya Camii, 1991) 1985 yılında harap haldeki yapının çevresi kamulaştırılmış ve

yeşil alan düzenlemesi yapılmıştır. 2007 yılında başlayan restorasyon çalışmaları 2011’de tamamlanarak yapı cami olarak ibadete açılmıştır.

Üç sahanlı bazilika plan tipine sahip yapı, 1065’teki büyük depremde hemen bütünüyle harap olmuş, daha sonra zemini 1,40 metre yükselttilerek yeniden inşa edilmiştir. 1331’de İznik’in fethi ile camiye dönüştürülen yapıya mihrap ve minare eklenmiştir. Bu değişikliklerin Kanuni Sultan Süleyman devrinde Mimar Sinan tarafından yapıldığı belirtilmektedir. Mimar Sinan’ın yapmış olduğu minare yapının kuzeybatı köşesine bitişik olup kürsü kısmı kesme taş ve tuğla dizileri halinde alması olarak inşa edilmiştir. (Eyice, 1991) Yapının 2011 restorasyonunda minare gövdesinin çok az bir kısmı korunarak minare tamamlanmıştır. (Eyice, 1991)

Şekil 3.8 Ayasofya Orhan Camii (M.R. Çakan Arşivi, 2018)

Bu eserlerin yanı sıra İznik’te, Roma ve Bizans Dönemi’ne ait Roma Tiyatrosu, suyolu, Böcek Ayazması, Koimesis Kilisesi bulunmaktadır. Bu eserler tahrip olmuş, günümüze temelleri ulaşmıştır.

3.5.2 Osmanlı Dönemi Eserleri

Hacı Özbek Camii: Şehrin Lefke Kapısı’na giden caddesi üzerinde, çarşı içerisinde bulunur. Erken dönem Osmanlı eseri olan caminin yapım tarihi 1333(Hicrî 734)’tür. Ali Saim Ülgen, bu camiden bahsederken “Çarşı Mescidi” ifadesini kullanmıştır.

(Ülgen, 1938) Kitabede yazan bani ismi farklı zamanlardaki kıraat farklılığından dolayı Hacı Zeynel Mescidi olarak da kaynaklarda geçmektedir.² Ayrıca eser, kitabesi olan ilk Osmanlı eseri olmasından dolayı önemli bir yere sahiptir. (Ayverdi, 1989)

Hacı Özbek Camii, tuğla hatıllı kesme taş duvar tekniği kullanılarak yapılmıştır. Tek kubbeli ve kare planlıdır. 12 köşeli bir kasağa oturan kubbeye geçiş Türk üçgenleri ile sağlanır. Kubbe kiremit ile kaplıdır. Yapı esasında kible ile aynı doğrultuda olmayan bir girişe ve son cemaat yerine sahipken, 1935’li yıllarda batıda yer alan iki mermer sütuna ve üç kemere dayanan son cemaat yeri, sokağın genişletilmesi ile yıkılmıştır. (Cantay, 1988)

Şekil 3.9 Hacı Özbek Camii (M.R. Çakan Arşivi, 2015)

Yeşil Camii: Sanat ve mimari niteliklerine bakıldığında İznik’te Osmanlı mimari mirasının en önemli yapısı olarak kabul edilebilir. Cami adını yeşil, firuze ve mor renkli çinilerin bezediği bu minareden almıştır. Camide bulunan kitabelere göre Hicrî 780 (Miladi 1378-1379) yılında yapımına başlanmış, 794’te (1392) tamamlanmıştır. Banisi Çandarlı Halil Hayrettin Paşa, mimarı Hacı bin Musa’dır.

---

² Bu cami, Mehmed Turgud Koyunluoğlu’nun Bursa ve İznik Tarihi adlı eserinde Hacı Zeynel Mescidi olarak anlatılmaktadır.

Külliye olarak inşa edilen caminin yanında günümüze ulaşmayan darulhadis ve imaretin olduğu bilinmektedir. Caminin güneydoğusunda hamam kalıntısı bulunmaktadır. Bu hamamın da külliyeyle ait olabileceği düşünülmektedir. (Çobanoğlu, 2013)

Şekil 3.10Yeşil Cami (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Eşrefoğlu Rumî Camii: XVI. yüzyılın başında inşa edilen Eşrefzâde Camii IV. Murad zamanında çinilerle süslenmiştir. Yunan işgali sırasında yakılarak yok edilen caminin yerine betonarme bir cami yapılmıştır. Eşrefoğlu'nun batı yönünde yapıya bitişik olan türbesi yıkılmıştır. Kuzeybatı köşesinde yer alan tuğla gövdeli, yer yer çini kuşaklarla süslü minare ilk yapıdan günümüze kadar gelebilmiştir (Çobanoğlu, 2001)

Mahmut Çelebi Camii: Mahmud Çelebi Camii, Ülgen'e göre İznik Yeşil Camii'nin ufak bir örneğidir. İç kapısı üzerindeki kitabeden, bu eserin Çandarlılar ailesinden Mahmut Çelebi tarafından 15. yüzyılın ilk yarısında yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Son cemaat yerindeki sütun başlıklarının dor üslubuna benzemesi, başka bir yerden devşirilme ihtimalini akla getirmektedir. (Ülgen, 1938) Günümüzde restorasyon çalışması yapılmakta olup ziyarete kapalıdır.

Şekil 3.11 Mahmud Çelebi Camii'nde restorasyon çalışması (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Şekil 3.12 Mahmud Çelebi Camii minaresinde restorasyon çalışması (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Yakup Çelebi Camii: Sultan I. Murad'ın oğlu Yâkub Çelebi tarafından 14. yüzyılın ikinci yarısında yaptırılan bina 1919 yılına kadar özgün işlevini devam ettirmiş, 1934'te müze deposu olarak kullanılmış, 1963 yılında onarılmış ve yeniden ibadete açılmıştır. Ters T planlı (tabhâneli) yapıda antik döneme ait devşirme sütun başlıkları bulunmaktadır.

Sofanın üzerini örten kubbedeki aydınlık fenerinin 1963'teki onarımda kapatıldığı, yuvarlak nişli mihrabın yeniden yapıldığı bilinmektedir. Yapıdaki ahşap minber ve vaaz kürsüsü de yenidir. Sofa mekânından girişin iki yanında yer alan, dikdörtgen açıklıklı birer kapıyla tabhâne odalarına geçiş sağlanmaktadır.

Yapının önünde bulunan Yâkub Çelebi için inşa edilen kare planlı ve kubbeye örtülü bir açık türbenin kemer açıklıklarına örülen duvarlar 1963 onarımında kaldırılmıştır. Yâkub Çelebi 1389'da Bursa'da babasının türbesine defnedildiğinden İznik'teki bu yapı makam türbesi olarak kalmıştır. (Çobanoğlu, 2001)

Nilüfer Hatun İmaret: İznik'in doğusunda Lefke Kapısı yakınlarında bulunan bina, kitâbesine göre 790 (1388) yılında I. Murad tarafından annesi Nilüfer Hatun için yaptırılmıştır. İmaretin bir vakfı olduğu aktarılmıştır. (Alioğlu, 2001) Yapı, ters T planlı (tabhâneli) plan tipine sahiptir. Girişi doğu cephesindedir ve bu cephede revaklı bir geçiş alanı bulunur. Revak tonozlar ile örtülürken iç mekân kubbeler ile örtülür. Girişte bulunan kubbede fener bulunmaktadır.

Bu yapıdaki duvar tekniği, tuğla süsleme ve rozetler ile demet biçimindeki pâyeler o yıllardaki Bizans mimarisinde rastlanan özellikler olduğuna için binanın yapımında İznik'te kalan Bizanslı ustaların çalışmış oldukları ihtimali belirtilmektedir. (Çobanoğlu, 2007) Ayrıca yapı duvarında günümüzde mevcut olmayan ancak geçmişte çinilerin olduğu bilinmektedir.

Cumhuriyet döneminde yapılan incelemelerde harap halde olduğundan ve depo olarak kullanıldığında bahsedilmektedir. (Ülgen, 1938) Yapı 1955 yıllarında detaylı bir onarım geçirmiş ve İznik Müzesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. (Alioğlu, 2001) 2012 yılında başlayan restorasyon çalışması hâlen devam etmektedir.

Şekil 3.13 Nilüfer Hatun İmaret (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 3.14 Müze bahçesinde sergilenen yapı elemanları (M. R. Çakan Arşivi, 2015)

Süleyman Paşa Medresesi: Çarşı Caddesinin güneyinde yer alan kitabesi bulunmayan medresenin, Süleyman Paşa tarafından 14. yüzyılın ilk yarısında yapıldığı tahmin edilmektedir. Üç kollu ve açık avlulu olan medrese, ilk Osmanlı medreselerinden ayakta kalan tek örnektir. İki yanında üçer tane arkasında beş hücre ve daha büyük dershanesiyle toplamda on iki hücrelidir. Beden duvarları tek sıra ince tuğla hatıllı moloz taş ile örülmüştür. Bacaları onarımlar sonrası özgünlüğünü

yitirmiştir. Evliya Çelebi'nin aktardığına göre, medresenin “Darülhadis ve Darülkuraya-ı mahsusu” bulunmaktadır. (Ayverdi, 1950) Yapı günümüzde geleneksel el sanatları çarşısı olarak kullanılmaktadır.

3.5.3 Sivil Mimarlık Örnekleri

Tarihi eser sayısı bakımından zengin olan şehirde sivil mimarlık örnekleri azdır. Bunun nedeni ahşap konutların Yunan işgali esnasında tahrip edilerek yok edilmesidir. (Tunalı, 2010) Şehrin güneydoğu tarafında örnekleri bulunan konut örnekleri ahşap karkas kerpiç ya da tuğla dolgu sistemi ile inşa edilmiştir. Genellikle bir ya da iki katlı olan yapıların zemin katı moloz taş yığmadır. Evlerin cepheleri incelendiğinde cephe sıvası olarak kırıktık ve agrega karışımı kerpiç sıva kullanıldığı görülmektedir. Cumbalı örneklerinin yanı sıra düz cepheli örnekler de bulunmaktadır. Cephede öne çıkan diğer öğeler çift kanatlı ahşap kapılar ve dikdörtgen pencerelerdir. Evlerin girişleri sokak cephesindedir. Bahçeleri yanında veya arkalarında bulunmaktadır.

Şekil 3.15 İznik'te bir sivil mimarlık örneği (M.R. Çakan Arşivi, 2019)

Şehirde görülen harman tuğladan yapılmış evlerin, 20. Yüzyılın ilk yarısında ortaya çıktığı belirtilmektedir. Birinci katın duvar örgüsünün yıkılması sonucu, kalan moloz taş ile inşa edilmiş zemin duvarının üzerine harman tuğla örülmesi ile yeniden yapımın gerçekleştiği evlerin olduğu da görülmüştür. 20. Yüzyılın ikinci yarısında ise şehirde gecekonduların yapılması ve o dönemin izlerini taşıyan iki katlı apartmanlar yapıldığı gözlenmiştir. Sağlık bakımından iyi durumda olan mevcut yapılar konut işlevini koruyarak kullanılmaktadır. (Alioğlu, 2001)

3.5.4 İznik Çevresinde Kırsal Mimari Eserleri

İznik Gölü ve çevresi, tabiatının sağladığı olanaklar itibariyle yerleşimlerin oluşmasına müsaittir. Tarih boyunca doğanın imkânları ve yerel halkın emeği ile oluşan yerleşimler, kırsal mimarlık mirasının önemli örneklerini oluşturmuş ve dönemlerinin belgeleri niteliğinde olmuştur. İznik'in merkezinin kırsal yerleşmeleri ile bütünleşik bir biçimde işleyen yerleşim yeri olduğu belirtilmektedir. Öyle ki İznik'in kırsal alanlarda yaşayan yerliler için bir alışveriş mekânı olarak kullanılan bir merkez olduğu ifade edilmektedir. (Alioğlu, 2001)

İznik Gölü ve çevresinde kurulan kırsal yerleşimler hem topoğrafik hem de demografik açıdan zenginlik göstermektedir. Nitekim yerel halk ve göçmen halklar tarafından kurulan köyler ile vadiye ve dağlık bölgeye kurulan köyler birçok farklılığı içerisinde barındırmaktadır. Kırsal alanlarda bulunan antik döneme ait yerleşmeler ve Osmanlı mimarlık geleneğine ait yapılar bulunmaktadır.

İznik ilçesine bağlı 37 köy bulunmaktadır. Bunlar: Aydınlar, Bayındır, Çakırca, Çamdibi, Çamoluk, Çandarlı, Çiçekli, Derbent, Dereköy, Drazali, Elmalı, Göllüce, Gürmüzlü, Hacıosman, Hisardere, Hocaköy, İhsaniye, İnikli, Karadin, Kaynarca, Kırıntı, Kutluca, Mahmudiye, Mecidiye, Müşküle, Mustafalı, Nüzhetiye, Ömerli, Orhaniye, Osmaniye, Sansarak, Sarıağıl, Şerefîye, Süleymaniye, Tacir, Yenişerefîye ve Yörükler Köyü.

Köyler, İznik'i çevreleyen dağların yamaçlarına ve vadilerine kurulmuştur. Halkın yer seçiminde yetiştiği kültürün yanı sıra geçimini sağlamasına imkân oluşturan etkenler önemli olmuştur. Bu şekilde kırsal bir kültür ve ona bağlı mekânların oluşturduğu yerel bir mimari ortaya çıkmıştır. Bu köylerden Elmalı, Hisardere, İhsaniye, İnikli, Mecidiye, Ömerli, Sansarak kırsal yaşam kültürünün fiziksel oluşumuna örnek olan, içerisinde nitelikli yapıları bulunduran köylerden birkaçıdır.

Şekil 3.16 Sansarak Köyü (İ. Şahinbaş Arşivi, 2017)

İzmit'e 26 km uzaklıkta bulunan Elmalı Köyü, dağlık ve ormanlık bir alanda yer almaktadır. Batum'dan gelerek buraya yerleşen Gürcüler, yerleşme sebebi olarak Karadeniz'e benzettiklerini belirtmişlerdir. (Karaosman, 2004) Ormanlık bir bölge olması sebebiyle burada insanlar geçimini ormancılık ile sağlarlar. Bu köyde 1897-1898 yıllarında inşa edilen Elmalı Köyü Camii, Güney Marmara Bölgesi'nde çantı tekniği ile çivisiz inşa edilen tek cami olması ile önem taşımakta ve ahşap üretiminin ve yapıda kullanımının ileri seviyede olduğunu göstermektedir. (Aydın & Perker, 2015) Bu tez çalışması kapsamında Hisardere Köyü'nde kullanıcılar ile yapılan görüşmelerde evlerinin yapımında kullandıkları ahşabı, Elmalı Köyü'nden temin ettikleri belirtilmiştir.

Şekil 3.17 Elmalı Köyü Camii (A. Ertuğrul Arşivi, 2019)

Dağların eteklerinde vadilere yerleşen köylerde tarım ve bahçecilik yaygındır. Zeytinciliğin önemli bir geçim kaynağı olduğu köylerde geçmişte bahçelerinde dut ağaçları bulundurarak evlerinde ipek böcekçiliği yaptıkları bilinmektedir. Yıllarca bu şekilde geçinen köylerde bir dönem ipek böcekçiliğinin yasaklanması ile zeytincilik yaygınlaşmış ve günümüzde en çok ticareti yapılan ürün olmuştur.

Kırsal yaşam kültürünü koruyan ve devamlılığını sağlayan köylerde bulunan yapılar, farklı kültürlere ait faaliyetleri yansıtmaktadır. Geçim kaynakları, yapıların üretiminde önemli rol oynamıştır. Bu yerleşimlerde ev, çevresindeki yapılar ile birlikte işlemektedir. Hayatın her aşamasının iç içe bulunduğu bu yapı topluluklarında ev, iki bölümden oluşmaktadır: ikametgâh olarak kullanılan yer, tarım ve hayvancılığa dair ekler. Hayvancılığın yoğun olduğu köylerde hayvan barınakları ve samanlık yapıları öne çıkmaktayken, bağ ve bahçeciliğin yaygın olduğu yerleşim yerlerinde ise ambar, bagen gibi yapıların üretimi söz konusudur. Isınmak için yakılacak odunların depolandığı birimler de bulunmaktadır. (Akbulak, 2007)

Yapı üretim aşamalarında seçilen yer, tasarımı etkilemiştir. Genelde yamaçlara kurulan köylerde bulunan evler, eğimli araziye uygun biçimde yerleşmiştir. Girişler sokağa bakacak şekilde tasarlanan evlerde giriş kattan bodruma inen merdiven ile hayvanların barındığı, mahsullerin depolandığı alana ulaşılır. (Tunalı, 2010) Bodrum

katı bulunmayan evlerde ahır ve ambar gibi yerler giriş katta bulunup, ikamet üst katta gerçekleşmektedir.

Yapılar genelde iki veya üç kattan oluşur. Ahşap karkas sistem ile inşa edilen geleneksel yapılar olduğu gibi yığma yapılar da bulunmaktadır. Ahşap karkas sistemlerde dolgu malzemesi olarak taş, kerpiç ve tuğla kullanılmaktadır. Bu malzemeler içinde ahşap ile birlikte en çok kullanılan malzemenin kerpiç olduğu bilinmektedir. Kerpicin nemden zarar gördüğü bilindiği için temelde ve tek katlı yapılarda subasman seviyesinde, iki veya üç katlı yapılarda ise zemin kat duvarlarında kerpiç yerine taş kullanılmıştır. İnşada kullanılan malzemelerin temini sürdürülebilirlik açısından önemlidir çünkü ahşaplar, İznik Gölü'nün kuzeyinde ve güneyin bulunan dağlık bölgelerden elde edilirken, toprak evin inşa edileceği çevreden alınır. (Akbulak, 2007)

Şekil 3.18 Ömerli Köyü'nde sivil mimarlık örneği (A. Ertuğrul Arşivi, 2019)

Kırsal karaktere sahip evlerin birçoğu günümüzde kullanılmamakta ve harap durumdadır. İpekböcekçiliğinin sona ermesi gibi ekonomik durumların değişmesi, buna bağlı tasarlanan evin kullanımını azaltmış ve terkedilmesine sebep olmuştur. (Akbulak, 2007) Nitekim araştırma kapsamında sözlü yollar ile elde edilen bilgilerde

başka geçim yolları aranması sebebiyle evin bulunduğu köy terkedilmiş, kimi zaman İznik merkeze, kimi zaman ise başka şehirlere g edilmiştir.

şekil 3.19 Ömerli Köyü (A. Ertuğrul Arşivi, 2018)

4. HİSARDERE KÖYÜ'NDE KIRSAL MİMARİ

4.1 Hisardere Köyü

Hisardere Köyü, İznik'e bağlı bir mahalle/köydür. Resmi olarak 2012 yılından beri Hisardere Mahallesi olarak Bursa Büyükşehir Belediyesi hizmet alanı içerisindedir.³ İsmi, yerleştiği vadide bulunan dere ve etrafını hisar gibi çeviren dağlardan almıştır.

Şekil 4.1 Hisardere köyü'nün konumu (Google Haritalar, 2019)

Roma döneminden izler bulunduran köyde mevcut yerleşimin kuruluşu 19. yüzyıla dayanmaktadır. İznik'ten köy merkezine giden yol üzerinde bulunan Kayaarkası mevkisindeki zeytin bahçesinde çeşitli tarihlerde yapılan kazılar sonucu Roma dönemine ait mozaik döşeme ve beş lahit ortaya çıkmıştır. Lahitlerin bulunduğu bu alan önce kamulaştırılmış, daha sonra 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilân edilerek koruma altına alınmıştır. Lahitlere dair bilimsel bir makale bulunmamasına karşın internet sitelerinde yer alan haberlere göre araştırmalar, bölgede Roma döneminde bir

---

³ 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı büyükşehir yasası ile büyükşehirlerde kırsal kent ayrımı gözetilmeyerek büyükşehir belediyelerinin hizmet götürme alanı il mülki sınırını kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

nekropol olduğuna işaret etmektedir.⁴ Nitekim yerleşim içerisinde rastlanan ve antik dönemden kalma olduğu düşünülen taşlardan ilerleyen kısımlarda bahsedilecektir.

Şekil 4.2 Hisardere’de yapılan kazı sonucu bulunan lahit (URL-2)

---

⁴ 23 Şubat 2019 tarihinde erişilen sitede yer alan habere göre Hisardere Köyü yolu üzerinde İznik Müze Müdürlüğü uzmanlarınca yapılan kazıda, Geç Roma Dönemi olarak adlandırılan 3. yüzyıldan kalma lahit ortaya çıkarılmıştır. 2015 yılında İznik’te definciler tarafından tahrip edildikten sonra bulunan lahdin olduğu zeytinlikte daha sonra üç lahit daha bulunmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kamulaştırma çalışmalarının yapıldığı alanın Roma dönemine ait Nekropol olduğu düşünülmektedir. Haberin linki: <http://arkeofili.com/iznikte-lahitlerin-bulundugu-tarla-lahit-muzesi-olacak/>
Aynı tarihte erişilen 29 Kasım 2018 tarihli haberde ise taş mozaik döşemenin bulunduğu ve döşemenin altından bir anne-kız lahiti ortaya çıktığı belirtilmektedir. Haberde İznik Müzesi Müdürü Haydar Kalsen’in, "İçerisinde anne ve kızına ait mumya bulunan lahdin dış yüzeyinde eski Yunanca yazılmış bir kitabe de bulundu. 1700 yıl önce yazılmış olan kitabe, Erlangen Üniversitesi'nden Prof. Dr. Boris Dryer'e tercüme ettirildi. Kitabenin çevrisinin, 'Ben Astyris, bu lahdı çok sevgili annem Nigreine ve kendim için satın aldım' yazdığı anlaşıldı. Astyris eski Yunanca'da yıldız anlamına geliyor. Lahitte bulunan kız çocuğunun da yine aileden birine ait olduğu tahmin ediliyor" dediği aktarılmaktadır. Haberin linki: <https://www.haberturk.com/1700-yillik-anne-kiz-lahdinin-sirri-cozuldu-2240647>

Şekil 4.3 Hisardere’de lahitlerin bulunduğu bahçede ortaya çıkarılan taş mozaik döşeme (URL-3)

Şekil 4.4 Hisardere Köyü’ne doğusundan bakış (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Köy merkezinde Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’ne bağlı üç adet tescilli sivil mimarlık örneği bulunduğu bildirilmektedir. Bir tanesinin yıkılarak yok olduğu köylüler tarafından ifade edilmiştir. Hisardere Köyü’nde mevcut durumda iki adet tescilli yapı bulunmaktadır. (EK-3, 2 ve 3 numaralı ev)

Şekil 4.5 Hisardere Köyü'nde tescilli konut yapısı. Hisardere 3, Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Şekil 4.6 Hisardere Köyü'nde tescilli konut yapısı. Hisardere 2, Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

İzник'in yerlileri ile beraber Osmanlı'nın son dönemlerinde Kafkasya'dan gelen göçler sonucu bir grup Gürcü de bu köye yerleşmiştir. Günümüzde 86 hane olduğu tespit edilmiştir.

4.1.1 Ulaşım

İzник şehir merkezine 8 km uzaklıkta bulunan köye ulaşım araç ile yaklaşık on dakika sürmektedir. İstanbul Kapı veya Topkapı'dan sonra şehrin kuzey yönünde ilerleyerek asfalt döşenen araç yolu, zeytin bahçelerinin içinden geçerek köy merkezine ulaşmaktadır. Asfalt olan yol köy yerleşim merkezine girildiğinde taş döşenmiştir. Ara sokaklar ise toprak kaplıdır. Köy yerleşiminden çıkıldığında tekrar asfaltta kaplı yola geçilir ve bu yol Hisardere Göleti'ne uzanır. (EK-1, 12. Yol Kaplaması Analizi)

Şekil 4.7 Hisardere Köyü yerleşimine ulaşımında kullanılan asfalt yol (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

4.1.2 Coğrafi Özellikleri

Köy, İzник'in kuzeydoğusunda bulunan Samanlı dağlarının arasında bir vadide kurulmuştur. Çevresinde bulunan dağlar 325 metre rakıma sahiptir. Dağların yüksekte bulunan alanları Akdeniz'in bitki örtüsü olan maki yani yaz-kış yeşil kalan meşe ve

çam ağaçları ile kaplıdır. Dağların eteklerinde ise başta zeytin olmak üzere diğer meyve ve sebzelerin yetiştirildiği bahçeler bulunmaktadır. Köyün bulunduğu vadinin en alçak noktasından dere geçmektedir. Toprağı tarıma elverişlidir. Bu durum, İznik bölgesinin farklı iklim özelliklerini bir arada bulundurmasından kaynaklanmaktadır.

Şekil 4.8 Hisardere Köyü'nün bulunduğu coğrafi bölge (Görsel Çalışması: M.R. Çakan, 2018)

Şekil 4.9 Hisardere Köyü'nün içerisinde bulunduğu peyzaj alanı (B. Adalı Arşivi)

4.1.3 Nüfus ve Sosyokültürel Özellikler

Yıllık defterleri, köyün eski nüfus bilgilerine dair kayıtları içermektedir. 1895 ve 1908 yıllıkları incelendiğinde köyde 30 hane kayıtlı olduğu görülmektedir. (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1927) 1927 yılında yapılan nüfus sayımında 163, 1977 yılında 351 kişinin, 1990 yılında 433 kişinin nüfus kaydı yapılmıştır. 2000 yılında yapılan sayımlarda 316 olan nüfus, kayıtlara göre 2013'te 250, 2016'da 230 ile hızlı bir düşüş göstermiştir.

Hisardere Köyü'nün 2018 verileri, köyde adrese kayıtlı toplam nüfusun 205 olduğunu belirtmektedir.

Yıl	1927	1977	1990	2000	2013	2016	2018
Nüfus	163	351	433	316	250	230	205

Tablo 1 D.A.B ve TÜİK verilerine göre Hisardere Köyü'nde yıllara göre nüfus dağılımı

Köyde 86 hane bulunmaktadır. Evler dışında bir cami, bir kahvehane ve özel günlerde kullanılan düğün salonu vardır. Ayrıca bir çocuk ve spor parkı bulunmaktadır. Gündüzleri köyde ileri yaşlılar dışında pek kimse bulunmaz. Gündüz işte veya tarlada olan halk, akşama doğru köyün kahvesinde toplanarak vakit geçirir. Köyde market bulunmaz, her akşam araba gelir ve bir saat boyunca köy meydanında bekler. Bu süre içerisinde köylüler ihtiyaçlarını giderir ve araba köyden ayrılır. 1997 yılına kadar köyde eğitim veren okul varken, köyden kente göçün artması ve sınıfların azalması nedeniyle eğitim taşınalı olarak gerçekleşmeye başlamıştır. Servis belirli saatlerde ilkokul-ortaokul ve lise öğrencilerini İznik'teki okullarına götürüp getirmektedir. Eski okul yapısı yıkılmamış fakat kullanılmamaktadır. (EK-1, 1. İşlev Analizi)

Şekil 4.10 Köyde bulunan eski okul yapısı. Hisardere 4, Ada/Parsel Numarası: 930/139 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

4.1.4 Ekonomik Faaliyetler

Köyde yaşayanlar geçimini büyük oranda tarım ile sağlamaktadır. Bahçelerinde zeytin ağaçlarının yanı sıra birçok meyve ve sebze yetiştirmektedirler. Sonbahar aylarında zeytin hasadı yapmaktadırlar. Gündüz bahçede topladıkları zeytinleri akşam evlerinin kuruluk denilen eklerinde bulunan makinelerden geçirirler ve fabrikaya göndermek üzere hazırlamaktadırlar. Köylülerin birçoğu mahsullerini İznik’te bulunan Marmara Birlik Zeytin Fabrikası’na vermektedirler.

Köyde bulunan çiftçiler, meyve ve sebzelerini çarşamba günleri İznik haline götürerek oradan ticaretini yapmaktadırlar. Ayrıca İznik merkezinde bulunan “Çarşamba Pazarı”nda sergileyerek satmaktadırlar. Çarşamba günleri pazar vesilesiyle İznik’e giden köy sakinleri kent merkezinden ihtiyaçlarını karşılamak için alışveriş yapmaktadırlar.

Hayvancılık ile uğraşan hane sayısı azdır. İpekböcekçiliğinin yasaklanması ile bu köyde ipekböcekçiliği ile geçimini sağlayan haneler bağ ve bahçeciliğe yönelmiştir. Hanelerde sıcak su, güneş enerjisi ile; ısınma ise odun sobaları ile sağlanmaktadır.

4.1.5 Köy ve Yakın Çevresinde Kırsal Peyzaj

Köyde fiziki çevre oldukça uyumlu ve sakin. Köy; yol üzerinde bulunan zeytin ağaçları, çeşitli meyve ağaçları ve dağlarda var olan meşe ağaçlarının içerisinde yer alır. Köy yerleşimi uzaktan bakıldığından kiremit çatıları ile fark edilir fakat silüetini tam vermez. Yukarıda da ifade edildiği üzere tepelerin arasında kurulan köyde yerleşim dokusu ve coğrafya uyum içerisinde. Doğal peyzaj içerisinde tek katlı, iki katlı ve üç katlı evlerin kiremit kaplı çatıları yükselmektedir. Avlusu olan yapılarda avlu örtülerini üzüm asma yaprakları oluşturmaktadır. Evler, ahırları ve arka bahçeleri bir bütün olarak çalışmaktadır. Köy içerisinde vadiye inen aralıklar bulunmaktadır.

Şekil 4.11 Köy yerleşimi içinde vadiye inen sokaklar (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

İznik'ten itibaren asfalt döşeli yol köy meydanından sonra taşa dönüşmektedir. Daha sonra tekrar asfalta dönüşen yolu takip ederek yaklaşık 1 km gidildiğinde gölete ulaşılmaktadır. Hisardere Göleti olarak bilinen bu gölet, köyün tarım arazilerinin sulanmasına katkıda bulunmak amacıyla 2012 yılında Devlet Su İşleri tarafından yapılmıştır. 1 800 dekar alana sahip gölet, çeşitli sulama şebekeleri ile bahçelere ulaşılmaktadır. (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 2012)

Şekil 4.12 Hisardere Göleti (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

4.1.6 Köy Yerleşme Biçimi

Köyün yerleşme biçimi, topografyanın sağladığı imkânlar ile oluşmuştur. Vadide yer alan yerleşim dokusu içerisinde evler hafif eğimli bir yol üzerinde doğu-batı doğrultusunda boyuna genişleyerek sıralanmış ve kuzeyindeki tepenin eteğine doğru dağılıp büyümüştür.

Şekil 4.13 Samanlı Dağları’nda tepeler arasında vadiye yerleşen Hisardere Köyü (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Dünya üzerinde köyler yerleşim biçimlerine göre gruplara ayrılmaktadır. Bunların en yaygın olanları toplu, dağınık, hat ve dağınık tipte köylerdir. (Özensel, 2015) Hisardere Köyü, küçük bahçeli evlerinin bir arada bulunup, tarım arazilerinin yerleşim yeri dışında oluşu işe bu tipler içerisinde “toplu köy tipi” grubuna girer. Tarlalarının köy çevresinde olması üretim açısından köye avantaj sağlamaktadır. Konutların ve diğer yapıların birbirlerine yakın olup bir yaşam alanı oluşturması da sosyal ilişkilerin güçlenmesini sağlamaktadır. (EK-1, 1. İşlev Analizi)

Batı sınırında evlerin sıralanarak uzadığı yol bir meydana açılmakta ve bu meydan etrafında cami ve kahvehane bulunmaktadır. Meydandan evlerin bulunduğu yollar kuzey ve doğu doğrultusunda uzanmaktadır. Evler genellikle iki katlı ve kireç sıvalıdır. (EK-1, 3. Kat Sayısı Analizi) Giriş sokaktan yapılı ve arka bahçeleri bulunur. Ahırlar ve ocaklar evlerin yanında bulunur. Eklentilerinin bulunduğu konut bahçelerinin belirgin sınırlarının olmaması dikkat çekmektedir.

Şekil 4.14 Hisardere Köyü meydanı, sağda cami solda kahve bulunmaktadır. (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

4.1.7 Mimari Yapı Biçimi

Kırsal yaşam kültürü, kırdaki zor şartlar altında yaşama ihtiyaçlarını barındırır. Bu ihtiyaç programlarına göre bir ev, çoğunlukla tek yapıdan oluşmaz. Hisardere Köyü'nde evlerin yanında hayvanlar için ahır bulunduğu gibi tarla mahsülleri için depo olarak kullanılan yapılar da bulunmaktadır. Ayrıca her evin bahçesinde olmasa da köydeki herkesin kullanabileceği fırınlar bulunmaktadır.

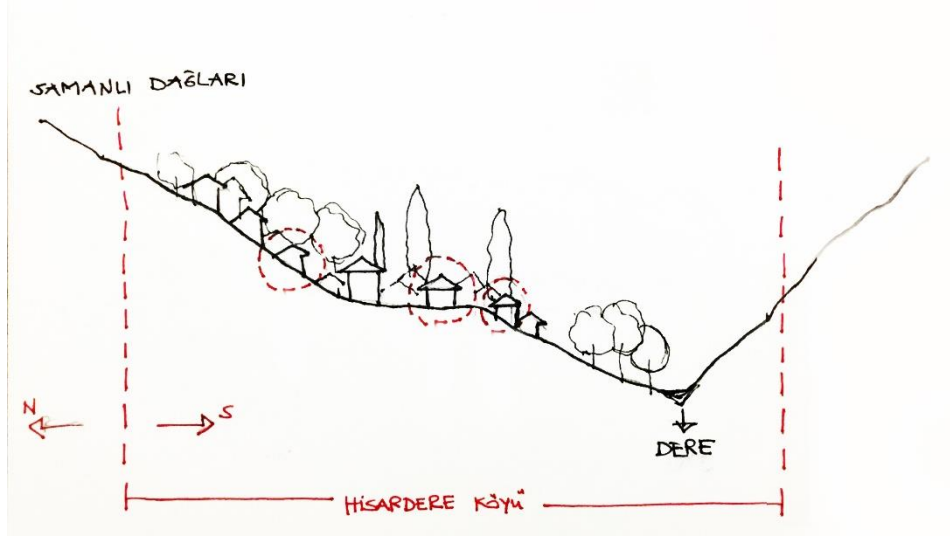
Köy yapılarının inşasında çoğunlukla yerel malzemeler kullanılmıştır. Ahşap, kerpiç ve taş köyün dokusunda hâkimdir. Evler tamamen bulunduğu çevrenin doğal kaynaklarından beslenerek inşa edilmiştir. Dere yatağından veya çevredeki taş ocaklarından taş temin edilerek evlerin temel ve zemin kat duvarlarında kullanılmıştır. Köyde sadece bir evde ikinci ve üçüncü kat duvarlarının örülmesinde taş kullanıldığının örneği görülmektedir. (EK-3, Hisardere 2 numaralı ev) Çatki sistemlerinde strüktür elemanı olarak kullanılan ahşap, yakın çevrede bulunan ormanlardan getirilmiştir. Toprak ise ahşap elemanların arasında dolgu olurken kerpiç blok halinde, yığma duvarlarda sıkıştırma kerpiç olarak kullanılmıştır. İçinde bulunan doğanın kendilerini sunduğu imkânlardan yararlanarak üretilen bu yapılar tek bir usta veya işçinin değil, hane üyelerinin de katkı sağladığı eserlerdir. Köye son

yıllarda inşa edilen betonarme yapılara karşın köyün doğal yapısı ve geleneksel sistemlerle inşa edilen yapılar korunmaya devam etmektedir. (EK-1, 7. Tarihsel Değerlilik Analizi ve 10. Tarihi Yapı Varlık Durumu)

Şekil 4.15 Kerpiç malzeme kullanımı (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Coğrafyanın yapısı itibariyle evlerin bir kısmı düz bir alana inşa edilmişken bir kısım da eğimli araziye inşa edilmiştir. Evlerin cephelerinde ve planlarında yönelim genelde köyün ortasından geçen yola doğru olmuştur. Bu durumda yolun kuzeyinde kalan evlerin girişleri güneyden olurken, yolun güneyinde bulunan evlerin girişleri kuzey yönünden olmuştur. Bu yönelim evlerin arka ve yan bahçelerinin olması durumunu doğurmuştur. (EK-1, 2. Doluluk-Boşluk Analizi) Eğimli arazilerde evin girişi sokak yönünden olurken, dam kısmı eğime yerleştirilmiştir. (EK-3, Hisardere 1, 10, 12, 22 numaralı ev)

Şekil 4.16 Hisardere Köyü yerleşiminin topografik temsili (Görsel Çalışması: M.R. Çakan, 2018)

Şekil 4.17 Eğime yerleşmiş bir yapı. Hisardere 1, Ada/Parsel Numarası: 921/12 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

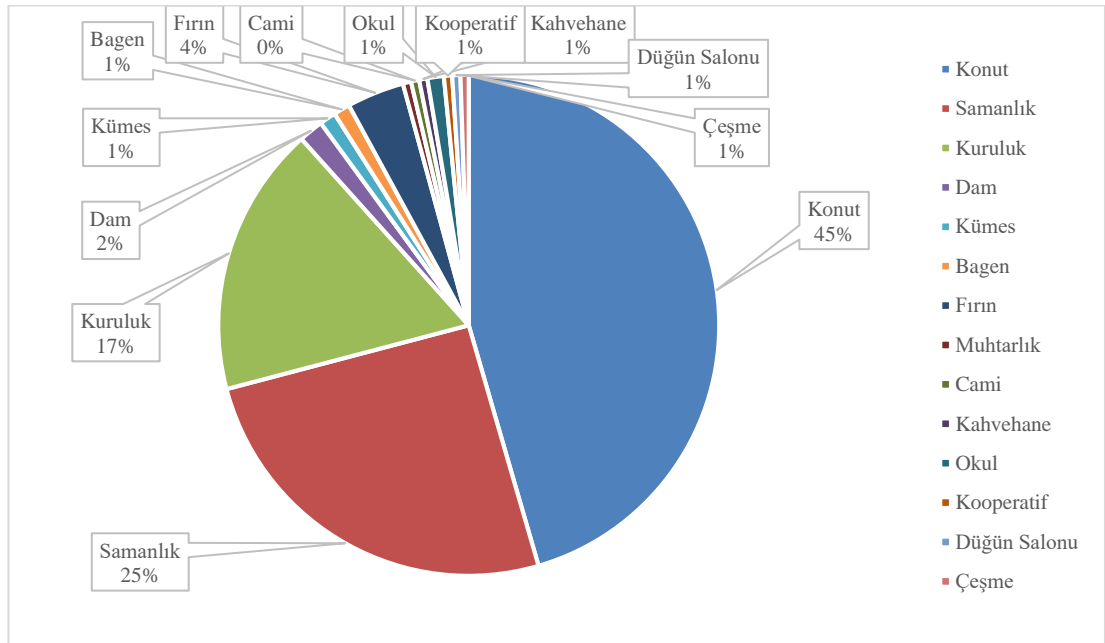
4.2 Köye İlişkin Temel Analizler

Çalışma kapsamında Hisardere Köyü'nde belirli analizler yapılarak köyün mevcut durumu tespit edilmiştir. Bu tespit ve belgeleme çalışmaları yerinde incelenerek

haritalara aktarılmıştır. Analiz çalışmalarının yapılmasında, mevcut durumun belgelenmesinin yanı sıra sürdürülebilir koruma öneri ve planları için yöntemler belirlenirken bilgi vermesi de amaçlanmıştır. Hisardere Köyü'nde yerleşim incelendiğinde şehir merkezine bağlanan bir ana yoldan dağılan sokaklar ile dokunun oluştuğu gözlemlenmektedir. Köyde iki adet tescilli yapı bulunmaktadır. (EK-3, Hisardere 2 ve 3 numaralı ev)

4.2.1 İşlev Analizi

Hisardere Köyü'nde yapılan işlev analizinde yapılar ve eklentilerinin fonksiyonları tespit edilmiştir. 86 adet yapı köydeki yapıların %45'ini konutlar oluşturmaktadır. Ev, samanlık, kuruluk, ahır/dam, kümes, fırın gibi konutlara ait birimlerin yanı sıra köy merkezinde konumlanmış kamusal alanlar da bulunmaktadır. Bunlar muhtarlık, cami, köy kahvesi, kooperatif binası, düğün salonu ve çeşmedir. Köyde bir de okul yapısı bulunmaktadır fakat günümüzde kullanılmamaktadır. Ayrıca bagen adı verilen ve konuta ait başka bir birim olan yapının iki örneği bulunmaktadır. Bunlar köyün yükselti bakımında en uç noktasında yer almaktadır. (EK-1, 1. İşlev Analizi)

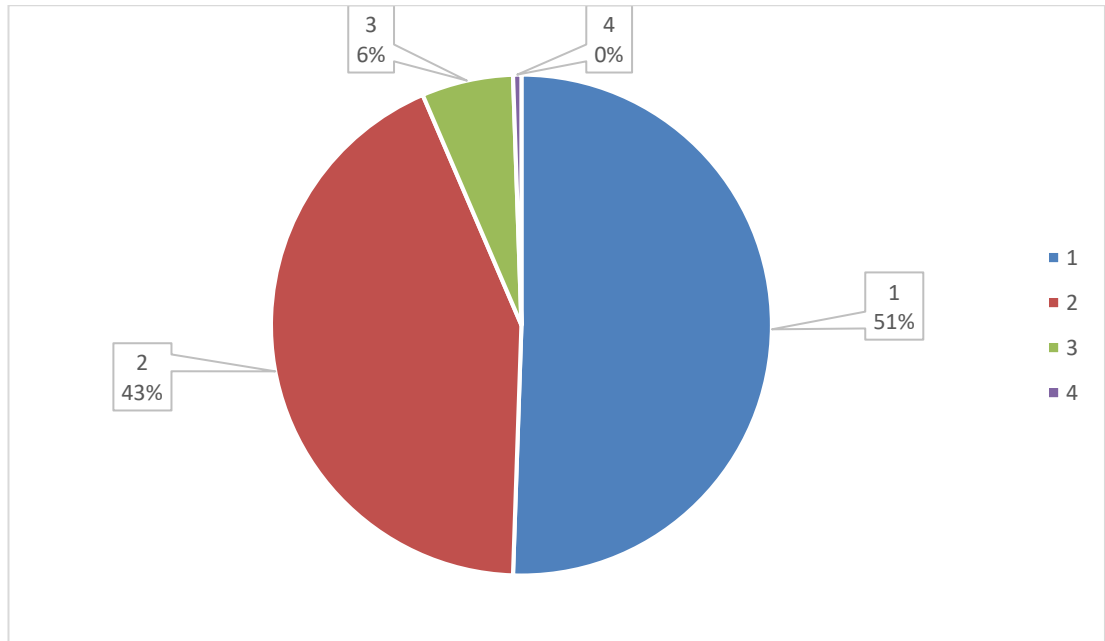
Şekil 4.18 İşlev Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)

4.2.2 Doluluk-Boşluk Analizi

Hisardere Köyü'nde yapıların yerleşimi, köydeki boş alanlar ile birlikte analizde ifade edilmektedir. Köyün giriş ve çıkışında seyrek bulunan yapılar köy meydanı e çevresinde yoğunluk göstermektedir. Evler bahçeleri ile incelendiğinde seyrek yapılaşma bulunan yerlerden evin yanında ve arkasında bulunan bahçeler, yoğun yerleşme olan bölgelerde arka bahçe olarak konumlanmaktadır. (EK-1, 2. Doluluk-Boşluk Analizi)

4.2.3 Kat Sayısı Analizi

Hisardere Köyü'nde tek katlı, iki katlı, üç katlı ve dört katlı yapı örnekleri bulunmaktadır. Kat dağılımları analizde harita üzerinde gösterilmiştir. Köyde bulunan yapıların yarısı tek katlı, neredeyse diğer yarısı ise iki katlıdır. Dört katlı bir adet yapı bulunmaktadır. (EK-3, Hisardere 2 numaralı ev) Eğime bağlı olarak ön cepheden tek katlı, arka cepheden iki katlı olan yapılar bulunmaktadır. (EK-3, Hisardere 1 ve 10 numaralı ev) (EK-1, 3. Kat Sayısı Analizi)

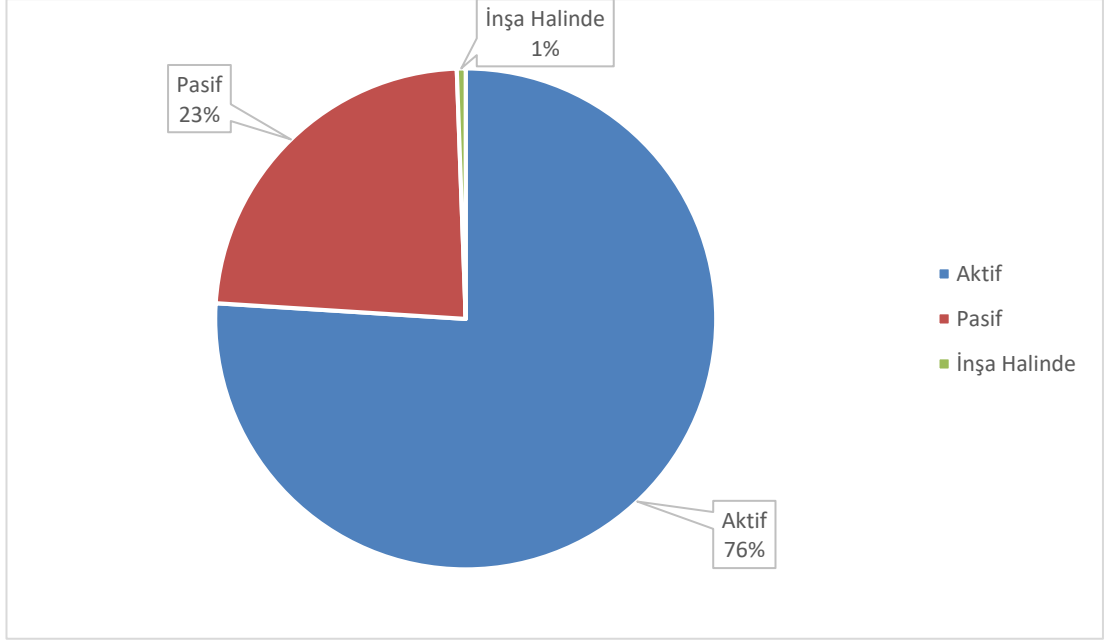
Şekil 4.19 Kat Sayısı Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)

4.2.4 Kullanım Durumu Analizi

Yapılan incelemeler ve sözlü görüşmeler neticesinde Hisardere Köyü'nde yapıların bir kısmı göç nedeniyle terkedilmiş ve kullanılmamaktadır. Terkedilmiş yapıların oranı %23'tür. Bu yapılar genelde konut yapıları ve konut yapılarına ek yapılan samanlık ve kuruluk yapılarıdır. Eğitimin taşınmalı sisteme geçişi ile köyde bulunan okul yapısı kullanımı da pasif durumdadır. Köyde inşaatı devam etmekte olan bir yapı bulunmaktadır. (EK-1, 4. Kullanım Durumu Analizi)

Şekil 4.20 İnşaatı devam etmek olan yapı (M.R. Çakan Arşivi, 2019)

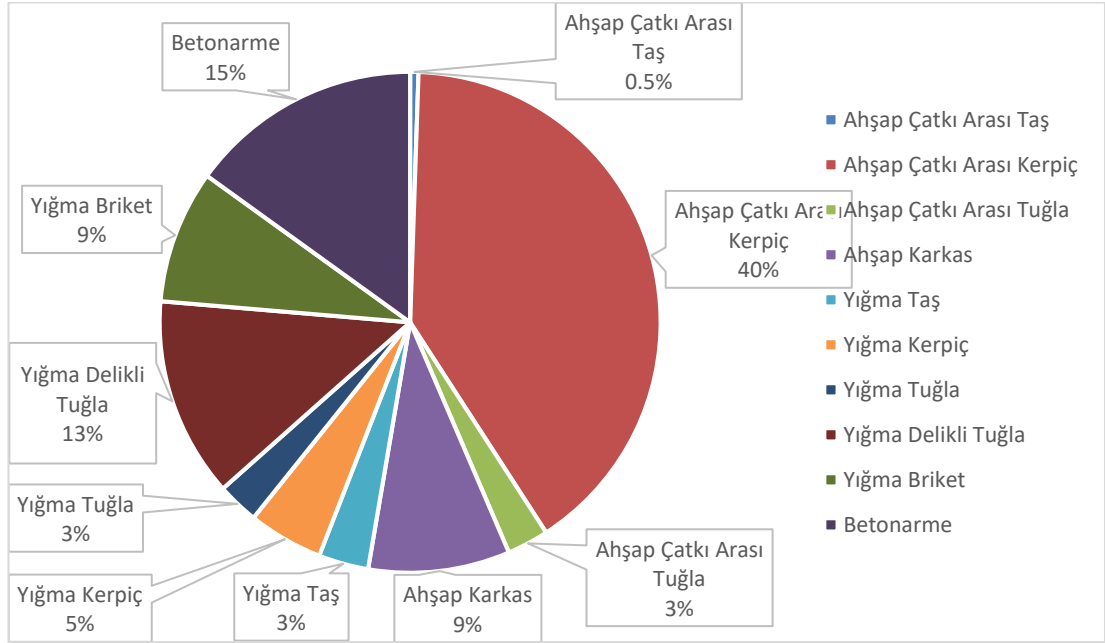
Şekil 4.21 Kullanım Durumu Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)

4.2.5 Yapım Sistemi Analizi

Hisardere Köyü'nde bulunan mimari unsurların yapım teknikleri incelendiğinde kozmopolit bir oluşum ile karşılaşılmaktadır. Karkas ve yığma yapım tekniklerinin çeşitleri bulunmaktadır. Ahşap karkas sistemli yapılarda dolgu malzemesi olarak kerpiç, taş ve tuğla çeşitleri kullanılmıştır. Bu malzemeler kâgir yapılar inşa edilirken de kullanılmıştır. Yeni yapılarda ise briket ile yığma ve betonarme karkas sistem tercih edilmiştir. Çoğunluğu %40 oranla ahşap çatkı arası kerpiç kullanılan yapılar oluşturmaktadır. Betonarme yapılar ise %15 oranla ikinci sırada yer almaktadır. (EK-1, 5. Yapım Sistemi Analizi)

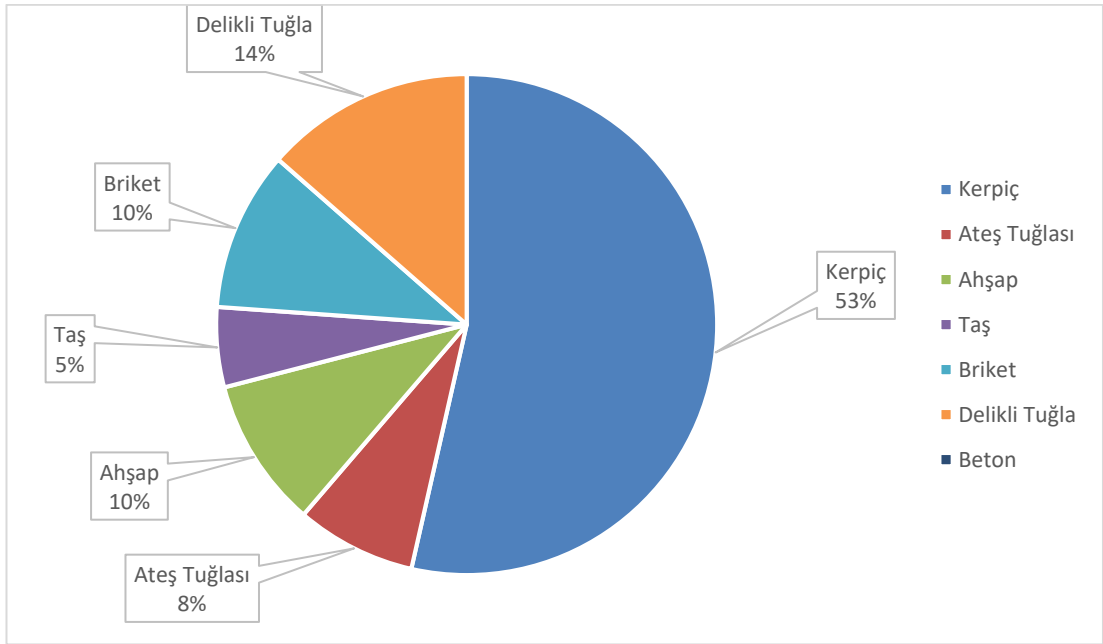
Şekil 4.22 Önde kireç sıvalı geleneksel yapı, arkada boyalı betonarme yapılar (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Şekil 4.23 Yapım Sistemi Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)

4.2.6 Yapı Malzemesi Analizi

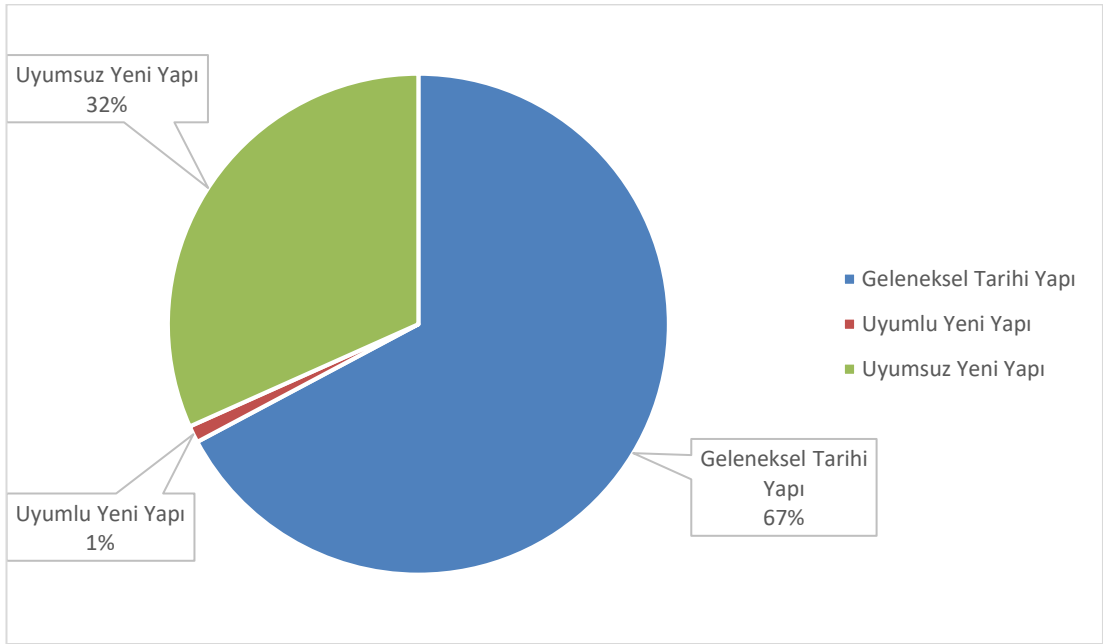
Yapı malzemesi olarak Hisardere Köyü'nde çevreden temin edilen kerpiç, taş, ahşap kullanımının yanı sıra tuğla, briket ve beton kullanımı da mevcuttur. En yoğun kullanım %45 oranla kerpice aitken, beton kullanımı %15 oranla ikinci sıradadır. Delikli tuğla kullanımı ise %11 oranla betonu takip etmektedir. (EK-1, 6. Yapı Malzemesi Analizi)

Şekil 4.24 Yapı Malzemesi Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)

4.2.7 Tarihsel Değerlilik Analizi

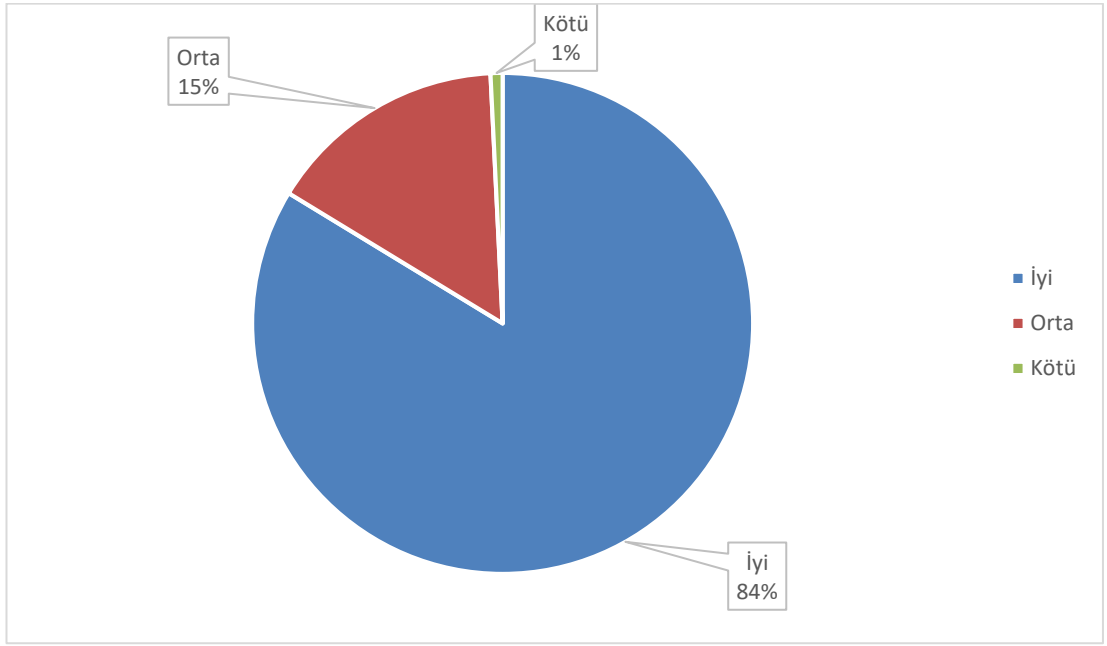
Hisardere Köyü'nde yapıların tarihsel değerlilikleri incelendiğinde, yerleşim içerisinde geleneksel yapıların yoğun bir doku oluşturduğu ve bu doku içerisinde geleneksel yapılara uyum sağlayan ve sağlamayan yeni yapı örnekleri olduğu tespit edilmiştir. Köyün %67'sini oluşturan tarihi yapıların yanı sıra %32'sini uyumsuz yeni yapılar oluşturmaktadır. %1'lik oran ise uyumlu yeni yapılara aittir. (EK-1, 7. Tarihsel Değerlilik Analizi)

Şekil 4.25 Tarihsel Değerlilik Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)

4.2.8 Sağlamlık Analizi

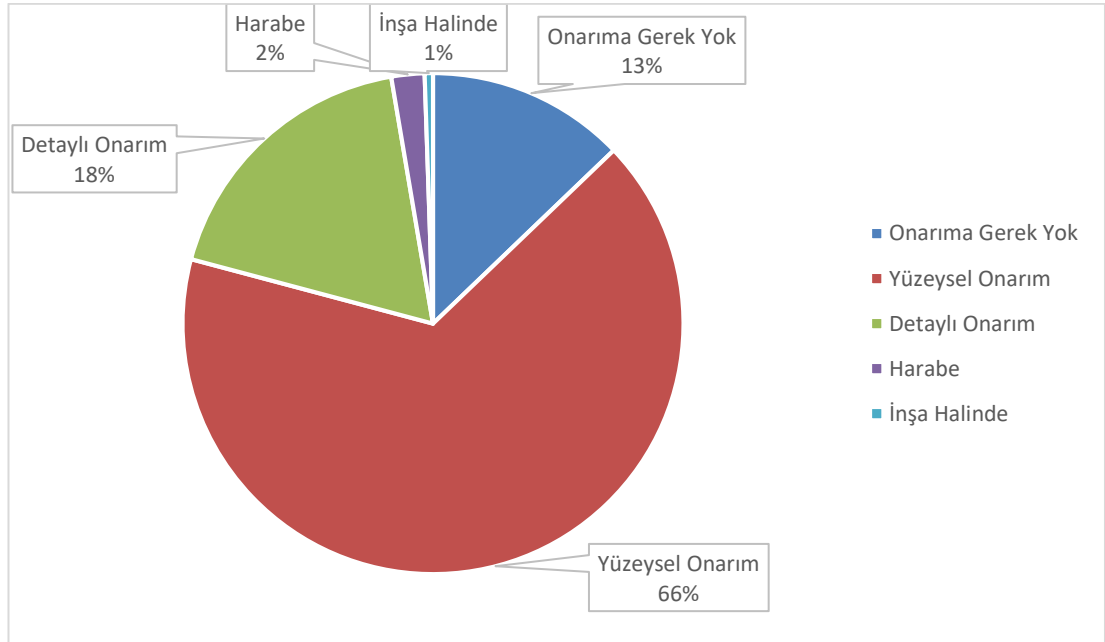
Hisardere Köyü'nde bulunan yapıların sağlamlık durumları incelenirken iyi, orta ve kötü şeklinde sınıflandırılmıştır. Strüktürel açıdan bakılarak yapılan bu analizde yapı; ayakta duramayacak ve acil müdahale gerektiren bir yapı ise kötü, karkas sisteminde sıkıntı olmayan fakat yine de müdahale edilmez ise büyük sorunlara yol aılabilecek durumda ise orta, acil onarım gerektirmediği düşünülüyorsa iyi şeklinde belirtilmiştir. Köyde bulunan yapıların %80'i iyi olarak tespit edilmiş, %15'i orta, %5'i ise kötü olarak belirlenmiştir. (EK-1, 8. Sağlamlık Analizi)

Şekil 4.26 Sağlamlık Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)

4.2.9 Yapı Kapasitesi Analizi

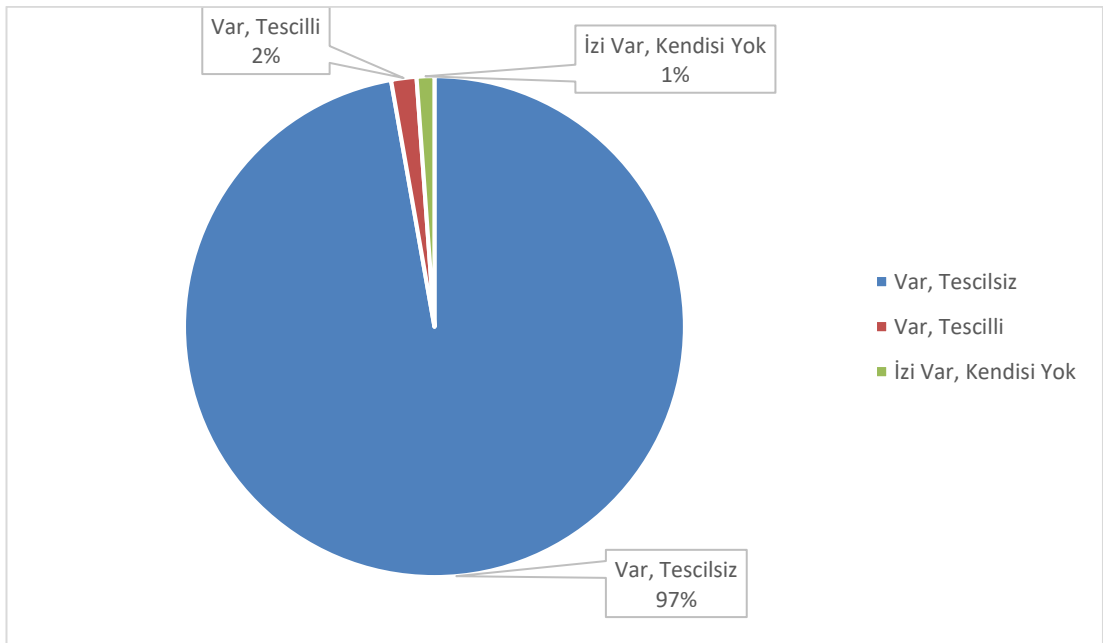
Yapı kapasitesi analizi, Hisardere Köyü'nde bulunan yapıların müdahale seviyelerini belirtmektedir. Bu analizde yapılan sınıflandırma şu şekildedir: Yapı, terk edilmiş ve kaybolmak üzere olan bir yapı ise harabe; ayakta fakat büyük oranda zarar görmüş ise detaylı onarım; cephede sıvanın dökülmesi, kapı ve pencere sövelerinin aşınması gibi birtakım bozulmalar mevcut ise yüzeysel onarım; bozulma gözlemlenmeyen yapılar ise onarıma gerek yok diye belirtilmiştir. Köydeki yapıların büyük oranında (%66) yüzeysel onarıma ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. (EK-1, 9. Yapı Kapasitesi Analizi)

Şekil 4.27 Yapı Kapasitesi Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)

4.2.10 Tarihi Varlık Durumu Analizi

Hisardere Köyü'nde bulunan tarihi yapıların varlık durumu incelendiğinde mevcut yapıların yanı sıra parselde izi görülen fakat yıkılmış bazı yapılar tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında yapılan ziyaretlerin ilkinde gözlemlenen fakat ikincisinde yerinde olmayan yapı, böyle bir analiz yapılmasının gerekli olduğunu düşündürmüştür. Yapılan sözlü görüşmelerden elde edilen veriler analize aktarılmıştır. Mevcut yapılardan tescilli olanları bu analizde de gösterilmektedir. 8 yapının izi tespit edilmiş fakat günümüze ulaşmadığı görülmektedir. (EK-1, 10. Tarihi Varlık Durumu Analizi)

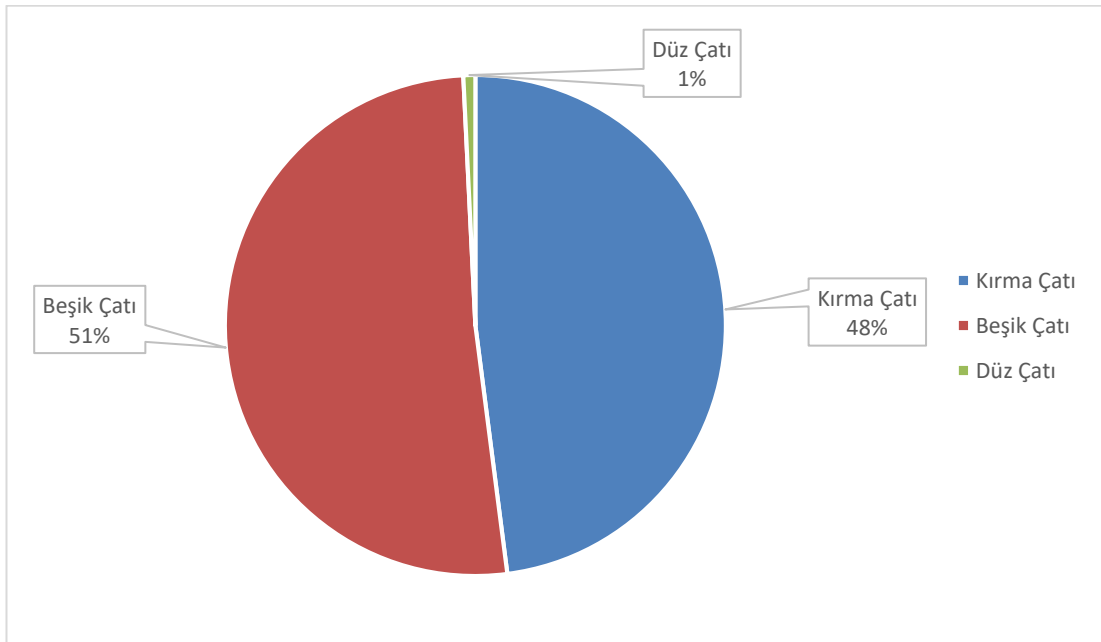
Şekil 4.28 Tarihi Yapı Varlık Durumu Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)

4.2.11 Çatı Tipi Analizi

Hisardere Köyü'nde bulunan yapıların çatıları genellikle kırma ve beşik çatı ile örtülmüştür. Düz çatı örneği çok azdır. Büyük oranda konut yapılarında kırma çatı kullanılırken samanlık ve kuruluk gibi yapılarda beşik çatı tipi gözlemlenmektedir. Yapıların toplamına bakıldığında 5 yapı dışında kalan yapıların yarısı kırma çatı, diğer yarısı ise beşik çatı tekniği ile yapılmıştır. (EK-1, 11. Çatı Tipi Analizi)

Şekil 4.29 Beşik çatı ve kırma çatı örnekleri (M.R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.30 Çatı Tipi Analizi Pasta Grafiği (M. R. Çakan, 2019)

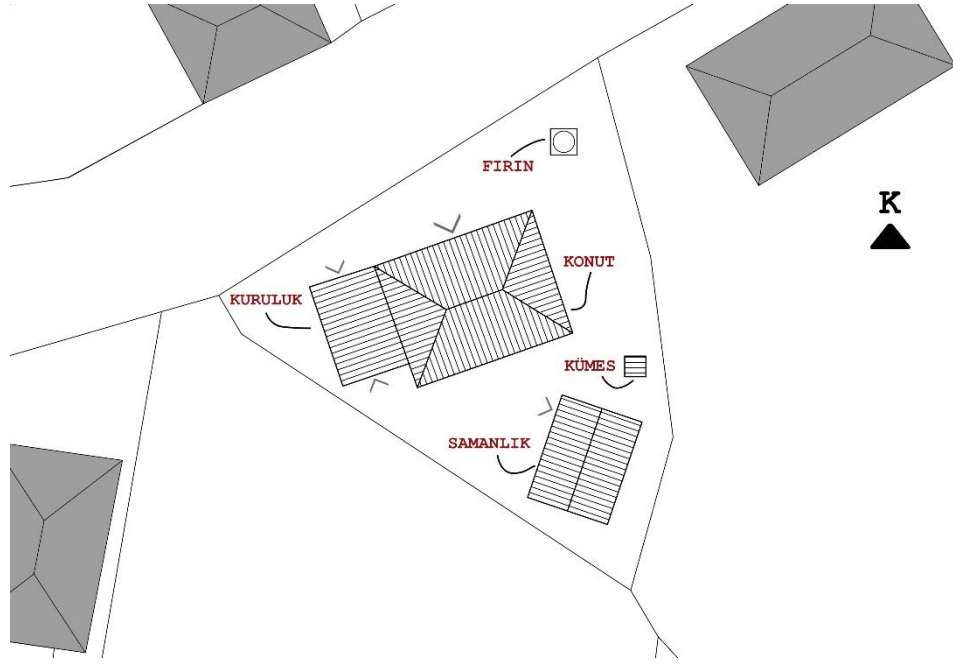
4.2.12 Yol Kaplaması Analizi

Hisardere Köyü'nü batıdan şehir merkezine bağlayan yol Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından asfalt kaplanmıştır. Köy meydanına kadar devam eden asfalt köy içi yolunda taş döşemeye dönüşmektedir. Köy içinde taş döşeme olmayan toprak yollar şekilde gösterilmektedir. Köyün doğu çıkışında yol tekrar asfalta dönüşerek Hisardere Barajı'na kadar bu şekilde devam etmektedir. (EK-1, 12. Yol Kaplaması Analizi)

4.3 Köy Evleri

Kırsal hayatın yaşam gerekliliklerine göre mekân üretimi ve kısıtlı alanda malzeme temini sorunu, bulunduğu coğrafyanın imkânlarını yansıtan yerel bir doku meydana getirmelerini sağlamıştır. Hisardere Köyü'nde yapılan incelemeler sonucu evlerin toplumsal yaşantının geleneklerine göre ve yerel malzemeler kullanılarak yapıldığı görülmüştür. Günümüzde kırsal mimari miras örneklerinin sergilendiği köyde bulunan yapılar göç ile terkedildikleri için risk altındadır. (EK-1, 4. Kullanım Durumu Analizi) Köyün kırsal mimarisinin belgelenmesi, korunması ve sürdürülebilmesi amacıyla köyde var olan doku ve evlerin yapısı birtakım başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Hisardere Köyü evlerinde ikamet edilen yer ile günlük işlerin yürütüldüğü yerler bir bütünlük içerisindedir. (Şekil 4.30) Konut yapısının yanı sıra samanlık, kuruluk, ahır, kümes, fırın ve bagen köyde bulunan diğer kırsal yapılardır. (EK-1, 1. İşlev Analizi)

Şekil 4.31 Köyde bir evi oluşturan yapı topluluğu (Görsel Çalışması: M.R. Çakan, 2018)

Şekil 4.32 Solda konut yapısı, sağda samanlık yapısı yanyana. Hisardere 13, Ada/Parsel Numarası: 925/7 (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Bu yapı çeşitliliğini anlatan en güzel ifadelerden birisi Kemal Aran’a aittir. Aran, bu yapıların; yapı yapmak için değil, bireyin yerle ilişkili olarak kurduğu dünyası için yaptığını ifade eder ve şöyle devam eder: “İçine girilecek bir bina olsa da kır insanı için inşa ettiği yapı yarattığı dünyasının yeryüzündeki sığınağıdır. Bu nedenle barınaktan ötedir.” (Aran, 2000)

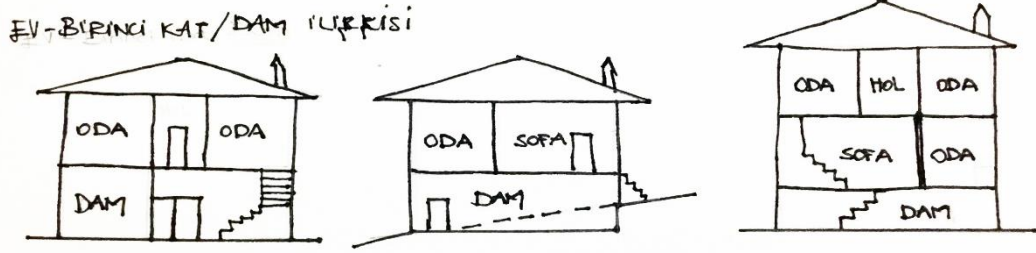
4.3.1 Mekân Programı

Hisardere Köyü’nde bulunan evlerin tek bir yapı olmadığından, çevresindeki ocak ve ahır gibi yapılar ile bütünleşik olduğundan yukarıda bahsedilmişti. İnsanın yaşam faaliyetlerine karşılık inşa edilen evlere ek yapılardan aşağıda ayrı bir bölüm olarak bahsedilmiştir. Bu bölümde evlerin içinde bulunan farklı bölümlerden bahsedilmiştir.

Köyde bulunan evlerin mekân programları, ev sahibinin geçim kaynağına göre farklılık göstermektedir. Nitekim hayvancılık ile uğraşan ile aileler ile ipekböcekçiliği yapan ailelerin evlerinde farklı bölümler olmasına karşın yaşam alanlarında var olan benzerlikler de mevcuttur. Aşağıda önce farklılıklar değerlendirilip, ardından ortak alanlar incelenmiştir.

Köyde bulunan evler genelde iki katlıdır. (EK-1, 3. Kat Sayısı Analizi) Hayvanları olan bir hanenin giriş katı veya bodrum katı hayvanları için ayrılmıştır. Evlerde hayvanların yerleştirildiği bölüme “dam” denmektedir. Ayrıca kümes hayvanları için

kümesin bahçelerde bulunmasının yanı sıra evin içinde bulunduğu örnek de bulunmaktadır. (EK-3, Hisardere 2, 6, 7, 8 12, 17, 19 ve 20 numaralı ev)

Şekil 4.33 Evlerde bulunan damların farklı evlerde konumlanma biçiminin temsili
(Görsel Çalışması: M.R. Çakan, 2018)

Köyün genelinin tarım ile geçindiğinden yukarıda bahsedilmişti. Evlerin içerisinde bahçe mahsullerinin depolandığı “ambar” bulunmaktadır. Bu bölüm kimi zaman giriş mekânı ile bütünleşik bulunsa da ayrı bir mekân olarak da yer almaktadır. (EK-3, Hisardere 3, 21, 22 ve 23 numaralı ev)

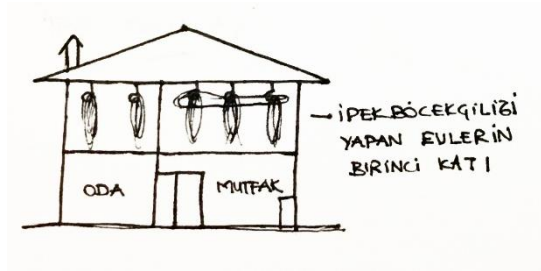

Şekil 4.34 Konut içerisinde ambar. Hisardere 21, Ada/Parsel Numarası: 920/1 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.35 Konut içerisinde ambar. Hisardere 23, Ada/Parsel Numarası: 930/298 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

İpekböcekçiliğinin geçim kaynağı olduğu zamanlara ait evlerde, kozaların kurutulduğu mekânlar bulunmaktadır. Bu bölüm tek katlı evlerde girişte, iki katlı evlerde üst katta bulunur. Bu odaların tavanlarında kancalar bulunmaktadır. Bu kancaları kozaların asıldığı ifade edilmektedir. (EK-3, Hisardere 1, 6, 9, 11, 13, 15, 20, 21, 23 ve 24 numaralı ev)

Şekil 4.36 İpekböcekçiliği yapılan evlerin temsili kesiti (Görsel Çalışması: M.R. Çakan, 2018)

Şekil 4.37 İpekböcekçiliği yapan evlerde bulunan kanca örneği. Hisardere 15, Ada/Parsel Numarası: 921/4 (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Şekil 4.38 İpekböcekçiliği yapılan evlerde kozaların asıldığı mekanların yeniden kullanımı. Hisardere 6, Ada/Parsel Numarası: 930/204 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Evlerin yukarıdaki işlemlere göre farklılık gösteren mekânları ile birlikte yaşamsal ihtiyaçların karşılandığı ortak bölümleri bulunmaktadır. Bahsedilen bölümlerden yaşam alanlarına geçişte “**taşlık**” denilen ayırıcı bir basamak bulunmaktadır. Yaşam

alanlarında “sofa” adı verilen, ailenin ortak alanı bulunmaktadır. Burada oturulur, yemek yenir ve muhabbet edilir. Bu alandan yatak odalarına geçilir. Yapılan incelemelerde bu durumun değişiklik gösterdiği, hane üyelerinin evden ayrılmaları ile yatak odalarının oturma odası olarak kullanılmaya başlandığı gözlenmiştir. **Mutfak** olarak belirtilen bölüm özgün evlerde sofada bir tezgâhın bulunduğu bölümdür. Günümüzde özelleştirilerek ayrı bir mekân haline getirilen örnekleri bulunmaktadır. (EK-3, Hisardere 4, 5, 6, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21ve 22 numaralı ev)

Şekil 4.39 Konut içerisinde taşlık. Hisardere 18, Ada/Parsel Numarası: 926/3 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.40 Konut içerisinde sofa. Hisardere 11, Ada/Parsel Numarası: 924/1 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Odalarda üç belirgin öge öne çıkmaktadır: Hamamlık, yüklük ve ışıklık. “**Hamamlık**” denilen bölüm yatak odalarında insanların yıkanma ihtiyacını karşılayan yaklaşık 1 metre karelik alanlardır. Hamamlık sayısı, bir evde birden çok ailenin yaşadığı evlerde aile sayısına bulunması üzere inşa edilmiştir. “**Yüklük**” adından anlaşılacağı üzere eşyaların saklandığı dolap işlevi gören bir ev bölümüdür. Hacimleri farklılık göstermektedir. “**Işıklık**” ise elektriğin köye gelmediği zamanlara ait bir ögedir. Odaların sofaya paralel olan duvarlarında niş şeklinde bulunan bu öge, karanlık vakitlerde hem bulunduğu hem de duvarın diğer tarafındaki mekân ile birlikte her iki mekânı da aydınlatması amacıyla gaz lambalarının konulması için vardır. İncelenen evlerde her iki mekânı da aydınlatması için konulan duvarlarda nişin bir tarafı cam ile kaplı olduğu bir hane sahibi tarafından ifade edilmiş fakat günümüzde sıva veya boya ile kapatılmıştır. İşlevini yitiren bu öge kullanılmamakta veya eşyaların konulduğu bir rafa dönüştürülmüştür.

Şekil 4.41 Oda içerisinde baca ve hamamlık. Hisardere 2, Ada/Parsel Numarası:
930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.42 Oda içerisinde hamamlık kapısı ve içi. Hisardere 5, Ada/Parsel Numarası:
928/2 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.43 Odanın duvarında bulunan ışıklık. Hisardere 21, Ada/Parsel Numarası: 921/1 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

“**Ocak**” bölümü evlerin zemin katında sobaların ve modern ocakların kullanılmadan önce hem ısınılan hem de yemeklerin yapıldığı bölümdür. Ortalama 1 metre uzunluğunda 40 santimetre genişliğinde bulunan bu bölüm günümüzde kullanılmamaktadır. Bazı evlerde ahşap parçası ile kapatılmış bazı evlerde ise açık bir şekilde durmaktadır. Ocağın üzerinde çatıya yükselen bacalar bulunmaktadır. Isınmak için yakılacak odunlar genelde evin dışında bulunan kuruluk gibi ek yapılarda muhafaza edilmektedir fakat evin içerisinde bulunan yapılarda “**odunluk**” denilen bölümler de bulunmaktadır. (EK-3, Hisardere 2 numaralı ev)

Şekil 4.44 Konut içerisindeki ocak boşluğu. Hisardere 15, Ada/Parsel Numarası: 921/4 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Evlerde bulunan balkon olarak kullanılan açık çıkmalara yöre halkı tarafından “**çıkmalık**” adı verilmektedir. Etrafı seyretmek, oturmak, çamaşır sermek gibi işlemlere sahip bu alanlar evin sokak ile bağlantısını sağlamaktadır. Çıkmalık, cephenin içeriye çekilmesi ve döşemenin cephede çıkmasından oluşur. Etrafında güvenlik amacıyla korkuluk bulunmaktadır. Bu bölümün strüktürü, bulunduğu katın döşeme kirişlerinin bu alanda uzaması veya üst katın döşemesinden uzayan ahşap konsollar ile sağlanmaktadır. Payanda ile taşınan örnekleri de bulunmaktadır.

Şekil 4.45 Konutlarda çıkmalık örnekleri (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Köy evlerinin özgün kalmış örneklerinde bulunan tuvalet ve lavabolar aynı mekân içerisinde bulunmaz. Evlerin genelde üst katında, sofada lavabo bulunur. Onun yanındaki bir basamaklı taşlıktan tuvalete geçilir. Cepheden çıkma ile ayrılan tuvaletin alanı yaklaşık 1 metrekaredir. Çıkma yapan döşemesinde hela taşı boşluğu açılarak atık su uzaklaştırma sistemi basit bir şekilde çözülmüştür.

Şekil 4.46 Sofada bulunan lavabo ve tuvalet kapısı. Hisardere 18, Ada/Parsel Numarası: 926/3 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

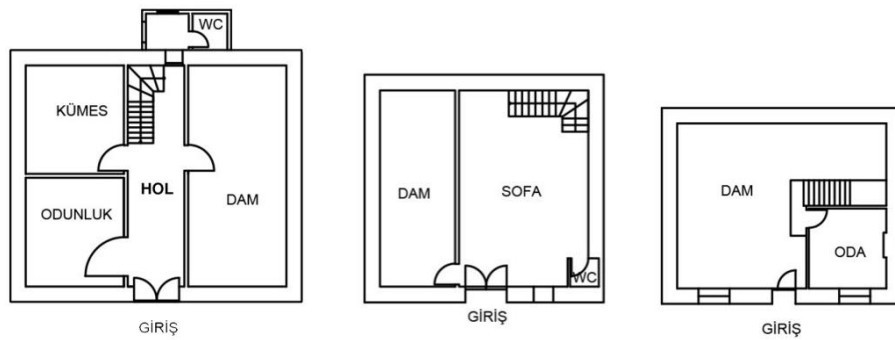
Şekil 4.47 Konuttaki tuvaletin dışardan görünümü. Hisardere 14, Ada/Parsel Numarası: 921/11 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

4.3.2 Plan Tipleri

Köy evlerinde bulunan mekânların teşekkülünün incelenen evlerde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu bölümde mekânların örgütlenmesi, incelenen evlerin planları üzerinden açıklamak istenmiştir.

Evler genelde iki veya üç kattan oluşturmaktadır. Bodrum katı dam olarak kullanılan evlerde dama giriş bahçeden olur ve bu katta üst katlar ile bağlantı bulunmamaktadır. Hisardere Köyü'nde bulunan evlerde yaşam genelde zemin kat ve birinci katta sürdürülmektedir.

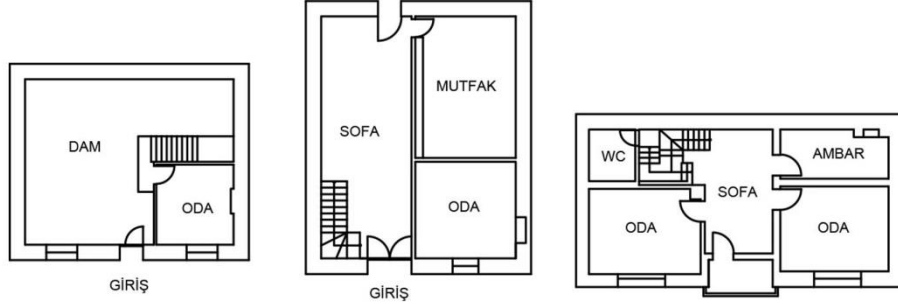
Evlere giriş, cephenin ortasında bulunan çift kanatlı geniş kapılardan yapılmaktadır. Gündelik hayatın büyük bölümünü oluşturan işler için ayrılan mekânlar giriş katında yer almaktadır. Zemin katın tamamının ya da bir kısmının bu işler için ayrıldığı görülmektedir. İki ve daha fazla katlı evlerde dam, kümes ve odunluk bu katta yer almaktadır. Ambar da bu katta yer almaktadır fakat üst katta yer alan örnekleri de bulunmaktadır. Zemin katın bir bölümünün işler için ayrıldığı, kalan kısmının yaşam için ayrıldığı örneklerde bir sofa, mutfak ve oda bulunmaktadır. Odaya geçiş taşlık ile ifade edilen bir veya iki merdiven basamağı ile sağlanır. Bu katta bulunan oda, bazı evlerde oturma odası bazı evlerde ise hem oturma odası hem de yatak odası olarak kullanılmaktadır. Bu odada genelde ocak bulunur, hamamlık bulunan örnekler de vardır.

Şekil 4.48 Hisardere 2, 7 ve 8 numaralı evlerin zemin kat planları. Hayvanların evin içinde barındığı alanlar (dam, kümes gibi) zemin katta bulunmaktadır.

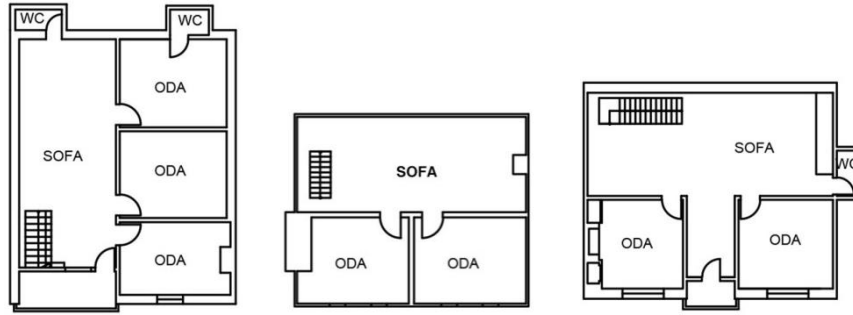
Ada/Parsel Numaraları sırası ile: 930/300, 923/8, 930/299.

Üst kata geçiş, girişin karşısındaki kenarın herhangi bir köşesinde veya duvar kenarından ahşap bir merdiven ile sağlanmaktadır. Tek kollu, iki kollu ve üç kollu olmak üzere farklı örnekleri bulunmaktadır. Bazı evlerde merdivenlerin altı yükçük olarak kullanılmakta olup bir örtü ile muhafaza edilmektedir.

Şekil 4.49 Hisardere 8 ve 15 numaralı evlerin zemin kat planı, 22 numaralı evin birinci kat planında sırasıyla tek kollu, çift kollu ve üç kollu merdiven planı örnekleri. Ada/Parsel Numaraları sırası ile: 930/299, 921/11, 923/1.

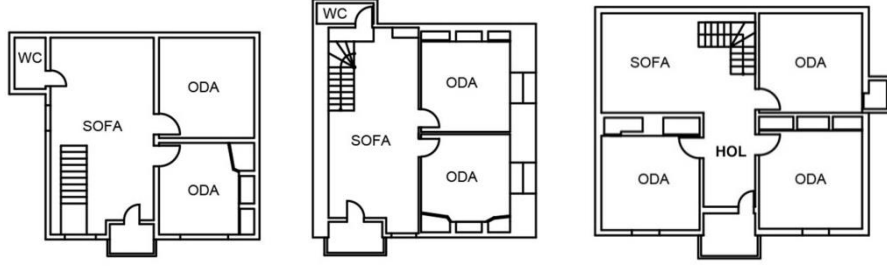
Birinci kat genelde yaşamsal faaliyetlerin gerçekleştiği kattır. Fakat ipekböcekçiliği yapan evlerde bu kat kozaların serilmesi ve kurutulmasında da kullanılır. Sofa, sofaya açılan odalar, çıkmalık ve tuvalet bu katta bulunur.

Şekil 4.50 Hisardere 15, 20 ve 23 numaralı evlerin birinci kat planları. Bu katlarda bulunan geniş sofalara ipekböcekçiliğinden elde edilen ürünlerin serildiği bilinmektedir. Ada/Parsel Numaraları sırası ile: 921/11, 923/15, 930/298.

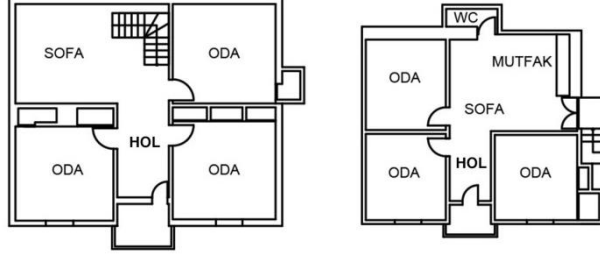
Odalarda bulunan hamamlık ve yükçükler, odaların bir kenarında yan yana yer alır. Bu kenar belirlenirken bacanın geçtiği duvar kenarı tercih edilir ve bu boşluğun iki kenarına yerleştirilir. Bunun nedeni duvar kalınlığının oda içerisindeki bir kenar boyunca aynı devam etmesini sağlamaktır. Bu durumda hamamlık, köşelerde bulunur

ve duvarın içine gizlenmiş olur. Bu odalarda ısınma soba ile gerçekleşmektedir. Duvarda bacanın geçtiği hizada soba boruları için delik bulunmaktadır.

Şekil 4.51 Hisardere 11, 12 ve 18 numaralı evlerin birinci kat planları. Planlarda odaların duvarları incelendiğinde hamamlık, yüklük ve baca boşlukları görülmektedir. Ada/Parsel Numaraları sırası ile: 924/1, 924/2, 926/3.

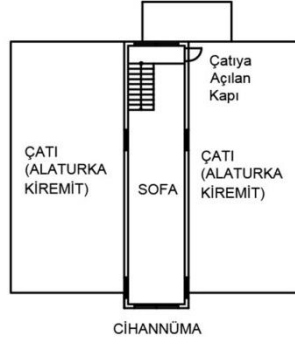
Çıkmalık bölümüne, çok odalı evlerde iki odanın arasında bulunan eyvandan geçilerek gidilir. Geniş bir sofadan çıkılan örnekler de bulunmaktadır. Mutfağın ve ambarın bu katta bulunduğu örnekler, zemin katta bulunanlara oranla fazlalık göstermektedir.

Şekil 4.52 Hisardere 17 ve 19 numaralı evlerin birinci kat planları. Holden çıkmalığa geçiş görülmektedir. 19 numaralı evde mutfak sofa içerisinde bulunmaktadır.

Ada/Parsel Numaraları sırası ile: 920/5, 923/15.

Köyde yalnızca bir ev dört kattan oluşmaktadır. Birinci ve ikinci katı aynı plan tipine sahip bu evin dördüncü katı cihannüma olarak yapılmış ve yalnızca sofadan oluşmaktadır. Buradan pencereler ile çevre izlenmektedir. Ayrıca çatı üzerine burada bulunan kapılar ile geçiş yapılmaktadır.

Şekil 4.53 Hisardere 2 numaralı evin üçüncü kat (cihannüma katı) planı. Ada/Parsel Numarası: 930/300

4.3.3 Cephe Düzeni

Köyde bulunan evlerin cepheleri, birbirleri ile benzerlik göstermektedir. Köyün tamamında yalnızca iki yapı diğerleri ile farklılık gösterir. Bu iki yapı, eskiliği ve korunarak günümüze gelmesi ile öne çıkmaktadır. Ayrıca köyde bulunan tescilli yapılarıdır. Bu bölümde köyde hâkim olan cephe düzeni incelenmiş ve farklılıklar ortaya konmuştur. (EK-4'te cephe tiplerinin tamamı gösterilmiştir.)

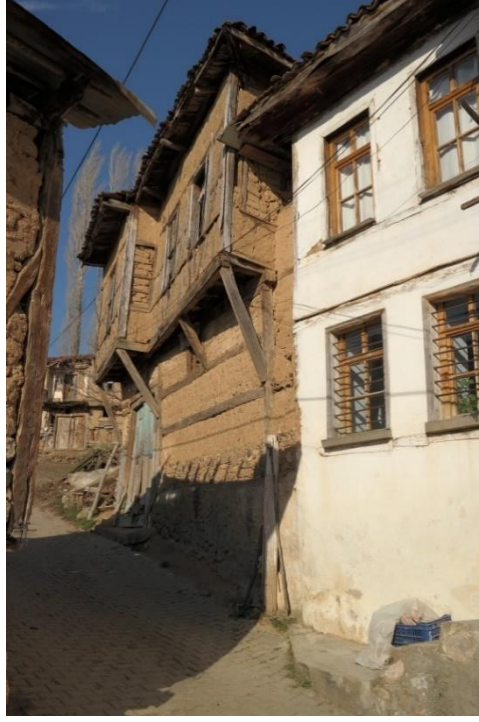
Şekil 4.54 Cumbalı cephe örneği. Hisardere 3, Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Şekil 4.55 Çıkmalık ve Cihannüması bulunan cephe örneği. Hisardere 2, Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Köy evleri genelde ayrıık nizamda inşa edilmiş olmasına karşın ailelerin yeni bir ev inşa etme isteği ile bitişik nizamlı örnekleri de oluşmuş bulunmaktadır. EK-3'te bulunan Hisardere 3'ten bitişik nizamlı inşa edilen eve geçişi sağlayan kapı bulunur. Aynı şekilde Hisardere 11'den yanındaki Hisardere 12'ye geçiş sağlanır. (Şekil 4.45, Şekil 4.46)

Bodrum kat ile birlikte düşünüldüğünde iki ve daha fazla kattan meydana gelen evlerin girişi daima ön cephededir ve sokağa bakar. Eğime yerleşen yapılarda giriş, zemin katta bulunur ve bodrum katı evin düşük kotta bulunan cephesinde yer alır. Eğim olmayan alanlarda inşa edilen yapılarda ise cephede arka bahçeye açılan kapılar bulunmaktadır. (EK-3, Hisardere 2, 14 ve 15 numaralı ev)

Şekil 4.56 Bitişik nizamlı konut örneği. Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.57 Konutlar arası geçiş. Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Evlerin cepheleri aşağıdan yukarıya doğru incelendiğinde yapım sistemlerine bağlı cephe ögeleri görülmektedir. Yaklaşık 1 metrelik ahşap hatıllı taş örgü ile yükselen duvarlar ardından başlayan kerpiç blokler ahşap arası dolgu ile devam ederler. Duvarlar kerpiç sıva üzeri kireç sıva ile kaplanmıştır. Günümüzde bazı yapılarda bu sıvalar tamamen kaybolmuş bazı yapılarda ise yalnızca n cephede yenilenerek korunmuştur. Yenilemenin imento sıva üzeri boya ile yapıldığı örnekler de bulunmaktadır.

şekil 4.58 n cephe sıvası korunmuş, yan cephelerinin sıvası kaybolmuş konut rneği. Hisardere 15, Ada/Parsel Numarası: 921/4 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.59 Sıva onarımlarında niteliksiz malzeme kullanımı. Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Giriş kapısının iki tarafında geniş pencereler bulunur. Üst kata geçildiğinde giriş hizasında bulunan çıkmalık, cephede çıkma yapar. Çıkmalık bölümüne çıkılan duvarda bir kapı ve pencere bulunur. Cephede alt kattaki pencereler hizasında, çıkmalığın iki yanında pencereler bulunmaktadır. Cephelerde bulunan ahşap kapı ve pencere öğelerinde sarı, mavi ve yeşil renkler kullanılmıştır.

Şekil 4.60 Çıkmalık bulunan cephe örneği. Hisardere 14, Ada/Parsel Numarası:
921/11 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.61 Ahşap kapı ve çıkmalık bulunan cephe örneği. Hisardre 19, Ada/Parsel
Numarası: 923/15 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Çatıya geçiş 60-70 santimetrelik saçaklar ile sağlanmaktadır. Kıрма çatı sistemi veya beşik çatı sistemi ile inşa edilen çatılar alaturka kiremit veya Marsilya kiremit ile kaplanmıştır. (EK-1, 11. Çatı Tipi Analizi)

Şekil 4.62 Çatıya geçişte kullanılan saçak örneği. Hisardere 1, Ada/Parsel Numarası: 921/12 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.63 Çatılarda alaturka kiremit ve marsilya kiremiti kullanımı (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

4.3.4 Yapım Sistemi ve Malzeme

İzmir’te bulunan kırsal mimarlık örneklerinin çoğunda ahşap ve kerpiç malzemenin bir arada bulunduğu bahsedilmiştir. Hisardere Köyü’nde yapılan analiz çalışmaları sonucu yapılan çoğunun ahşap karkas sistem arası kerpiç dolgu ile inşa edildiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra ahşap karkas sistemde dolgu malzemesi olarak tuğla ve taş kullanılan örnekler de bulunmaktadır. Bunların oranı da analizlerde belirtilmiştir. (EK-1, 5. Yapım Sistemi Analizi ve 6. Yapı Malzemesi Analizi) Ahşap karkas ile inşa edilen yapılarda zemin kat moloz taş ile inşa edilmiş veya temel subasman seviyesinde (yaklaşık 1 metre) yükselmiştir. Üst katlarda ahşap arasında kullanılan malzeme değiştiği gibi farklı cephelerde farklı malzemelerin kullanıldığı da görülmektedir. (EK-3, Hisardere 2 numaralı ev) Yapı yükseldikçe deprem hâlinde davranışını yönetmek ve yapıyı hafifletmek için pencere açıklıkları büyütülerek malzeme azaltılmış ve ahşap karkas kullanımını artırılmıştır. (EK-3, Hisardere 15 numaralı ev)

Duvar örgü sisteminde köyde bulunan diğer yapılara göre farklılık gösteren bir ev bulunmaktadır. Yukarıda tescilli olarak belirtilen yapılardan biri olan bu evin yapım sisteminde çerçeveler kullanılmıştır. Ahşap çerçeve duvarlar, ahşap dikmelerin belirli aralıklarla düzenlenmesi ile oluşmaktadır. Çaprazlar, arasında bulunan yatay destek ve dikmeler, pencere ve kapı boşlukları dikkate alınarak kolonlar arasında

yerleşmektedir. Kolonlar, dış köşelerde ve iç duvarlar ile dış köşelerin kesiştiği yerde bulunmaktadır. (EK-3, Hisardere 2 numaralı ev)

Şekil 4.64 Yapılarda çoklu malzeme kullanımı (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.65 Yapım sistemi örneği. Hisardere 15, Ada/Parsel Numarası: 921/4 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Sözlü anlatımlarda yapıların temelinde ve zemin kat örgülerinde kullanılan moloz taşların çevreden alındığı, Hisardere 2 numaralı evde ahşap aralarında kullanılan kesme taşların küfeki olup yakın çevrede bulunan bir taş ocağından geldiği söylenmiştir. Fakat hangi ocaktan geldiğine ya da ocağın günümüzdeki varlığına ulaşamamıştır. İznik Gölü çevresindeki kırsal yapıları konu alan bir kaynakta ise Orhangazi'nin Akharem Köyü'nde bulunan benzer bir sisteme ait yapının dolgusunda kullanılan taştan traverten olarak bahsedilmektedir. (Akbulak, 2007) MTA Bursa ili maden haritasına göre İznik Gölü'nün kuzeyinde kireçtaşı bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılarda kullanılan taşların civarda kapanarak kaybolmuş bir taş ocağından geldiği varsayılmaktadır.

Şekil 4.66 Ahşap çatkılar arasında dikme ve desteklerin bulunduğu yapı örneği.

Hisardere 2, Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.67 Ahşap çarkı arası kerpiç kullanılan yapı örneği. Ada/Parsel Numarası:
930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Döşemelerin tipi dış cepheden anlaşabildiği gibi yapının içinden de gözlemlenebilmektedir. Çift tabanlı ve tek tabanlı ahşap taşıyıcı sisteme ait yapı örnekleri bulunmaktadır. Tek tabanlı döşeme tipine daha çok rastlanmıştır. (EK-3, Hisardere 23 ve 24 numaralı ev)

Şekil 4.68 Çift tabanlı döşemenin cepheden görünüşü. Ada/Parsel Numarası: 930/300
(M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.69 Kerpiç blokların yanyana dizilmesi ve ahşap hatılların kullanılması örneği.
Hisardere 11, Ada/Parsel Numarası: 924/1 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.70 Tek tabanlı döşemelerde kullanılan başlık örneği. Hisardere 23, Ada/Parsel Numarası: 930/298 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.71 Ahşap arası taş malzeme kullanımı (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Köyde bulunan yığma yapılar konut yapılarının yanı sıra samanlık ve kuruluk yapılarıdır. Kerpiç malzemeden inşa edilen yığma yapıların döşemelerinde ahşap

kullanılmaktadır. Karkas ve yığma yapılarda kullanılan kerpiç, blokların üst üste veya yana dizilmesi ile duvarları oluşturmaktadır.

Şekil 4.72 Samanlık yapısı örneği. Ada/Parsel Numarası: 920/5 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.73 Samanlık yapısı örneği (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Geleneksel teknikle inşa edilen yapıların dışında son dönemlerde meydana gelen üretimlerde briket ve delikli tuğlanın üst üste konularak kullanıldığı tespit edilmiştir. (EK-1, 6. Yapı Malzemesi Analizi) Betonarme karkas sistem de köyde düşük maliyetli olduğu düşünüldüğü için son dönemlerde tercih edilen yapım yöntemlerindedir. Ev sahiplerinin sesli anlatımlarında evlerinde deprem sonrasında dâhi ciddi hasarlar olmamasına rağmen *eskiliği* ifade edilerek, ahşap evini yıkarak betonarme sistemde yapı inşa edildiği belirtilmiştir.

4.3.5 Kapılar

Hisardere Köyü'nde geleneksel evlerin özgün sokak kapıları çift kanatlı ahşap kapılardır. Kapılarda sadelik ön plandadır. Kapının üzerinde ışıklık penceresi bulunan örnekleri mevcuttur. Bu ışıklık, dikdörtgen veya kemerli bir pencere şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Sarı ve mavi renklere boyanmış ahşap kapılar bulunmaktadır. İç mekânda mekânlar arası geçişi sağlayan kapılar tek kanatlı ahşap kapılardır. Bu kapılarda da sadelik hâkimdir fakat çoğu evde benzer desenlere sahip kapılara rastlanmıştır. Bu desenler baklava desenleri ve zikzak desenleridir. Beyaz, mavi, lacivert ve sarıya boyanmış örnekleri bulunmaktadır. (EK-5'te kapı tiplerinin tamamı gösterilmiştir.)

Şekil 4.74 Çift kanatlı ahşap kapı örnekleri (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Günümüzde evlerin sokak girişlerinde bulunan çift kanatlı ahşap kapılar yerine tek ya da çift demir kapılar bulunmaktadır. Ahşap kapıların eskimesi ve bozulmaya uğraması neticesinde yapılan yenilemelerde, ahşabın günümüzdeki maliyeti göz önüne alınarak demir kapının tercih edildiği belirtilmektedir.

Şekil 4.75 Ahşap kapıların yerini alan demir kapı örneği (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

4.3.6 Pencereleler

Hisardere Köyü'nde geleneksel ev pencerelerinde birbirine yakın boyutlar ile ahşap malzeme kullanılmıştır. İki, üç ya da dört bölmelidir ve tek ya da çift kanatlı örnekleri vardır. Sadelik hâkimdir fakat denizlik altı sövelerinde süslemeler ile karşılaşılan örnekleri de bulunmaktadır. Bu süslemeler kıvrımlı detaylara sahiptir. Pencere çeşitliliği bakımından zengin olan 2 numaralı evde süslü sövelerin yanı sıra kemerli ve hilal-yıldız desenli pencereler de bulunmaktadır. Evin bütün mekânlarında pencere açıklığı bulunmaktadır. Bu sayede mekânlar doğal ışık ve temiz hava almaya elverişlidir. (EK-6'da pencere tiplerinin tamamı gösterilmiştir.)

Şekil 4.76 Özgün pencere örnekleri. Hisardere 2,3 ve 3; Ada/Parsel Numaraları Sırasıyla:930/188, 930/300, 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Günümüzde ahşap pencerelerin tek kanatlı pvc pencere ile değiştirildiği gözlemlenmiştir. Ev sahipleri ile yapılan görüşmelerde bu değişikliğin sebebinin ses ve ısı yalıtımı göz önüne alınarak yapıldığı belirtilmiştir.

Şekil 4.77 Ahşap pencerelerin yerine takılan pvc pencere örneği. Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

4.3.7 Süsleme Elemanları

Süsleme elemanları ile Hisardere Köyü'nde geleneksel yapıların çıkmalık denilen bölümlerinde ve 2 numaralı evin cihannümasında karşılaşılmıştır. Çıkmalık kısmının tavan döşemesinde süsleme elemanına rastlanan üç ev bulunmaktadır. Süslemelerde kullanılan motifler; -pencerde olduğu gibi- hilal ve yıldız, doğrusal çizgiler ve kıvrımlardan oluşan üç farklı kompozisyondur. Ahşap çıtalar üzerine çivi ile bağlanan yine ahşap olan bu parçalar kırsal mimarinin süsleme biçimlerine örnek olması açısından büyük önem arz ettiği düşünülmektedir.

Şekil 4.78 Çıkmalık tavanında desenli süsleme örneği. Hisardere 2, Ada/Parsel Numarası: 930/300 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.79 Çıkmalık tavanında süsleme örneği. Hisardere 3, Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.80 Çıkmalık tavanında ay-yıldızlı süsleme örneği (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

4.3.8 Kuruluk

Kırsal mimari mekânın ev ve eklentileri ile bir bütün olarak işlediğinden bahsedilmiştir. Hisardere Köyü'nde bir köylünün günlük yaşantısında kullandığı gereçleri, kışın yakacağı odunları, traktörleri, zeytincilik ile ilgili makinelerin bulunduğu alana genel olarak "kuruluk" denir. Bu birim genel olarak evin yan cephelerinden birine ahşap strüktür ile sundurma çatı eklenerek oluşturulmaktadır. Yan cephesi ahşap, taş veya tuğla ile örülmekte ve iki ucu açık bırakılarak yarı açık bir mekân olarak düzenlenmiştir. Yaklaşık 1-1,5 kat yüksekliğinde alanlardır.

Şekil 4.81 Kuruluk (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Şekil 4.82 Kuruluk (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

Şekil 4.83 Kuruluk (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

4.3.9 Samanlık

Hayvancılık ile geçinen konutların bir eklentisi olan samanlık, adından da anlaşılacağı üzere hayvanlar için saman/yem biriktirilen yerdir. Hisardere Köyü'nde günümüzde hayvanları olan köylülerin evlerinde sağlam bir şekilde işlevini korumakta iken birçoğu kullanılmadığı için kaybolmakta veya bozulmaya uğramaktadır.

Samanlık yapıları genelde yığma kerpiç veya tuğladandır fakat ahşap karkas arası kerpiç yapım sistemine ait örnekleri de bulunmaktadır. Yaklaşık 2 kat yüksekliğinde olan bu yapıların pencereleri insan seviyesinden yüksekte bulunmaktadır. Ahşap beşik çatı ile örtülen yapının üzeri alaturka veya Marsilya tipi kiremit ile kaplıdır.

Şekil 4.84 Alt katı dam üst katı samanlık. Ada/Parsel Numarası: 930/188 (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.85 Samanlık. Ada/Parsel Numarası: 925/7 (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

4.3.10 Fırın

Hisardere Köyü'nde köylülerin ekmeklerini yaptıkları fırın yapıları komşuların kullanımına açık yapılardır. Şöyle ki bir evin bahçesinde bulunan fırın, etraftaki komşular tarafından da kullanılabilir. Köyde tespit edilen 7 fırın yapısı bulunmaktadır. Fırın yapıları, taş ve tuğlaların toprak karışımı harç kullanılarak yükseltilmesi ve kubbe ile birleştirilmesinden oluşur. Duvarlar ve kubbe kerpiç sıva ile kaplanmıştır. Fırınlar, ahşap kolonlar ile yükseltilen beşik çatı ile örtülerek korumaya alınmıştır.

Şekil 4.86 Fırın (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

4.3.11 Bagen

Hisardere Köyü yerleşiminin kuzeydoğu sınırlarında, köyün en yüksek noktasında iki adet bagen yapısına rastlanmıştır. Bagen'in sözlük anlamı, mısırı kurutmak ve tanelemek için dört direk üzerine kurulan yerdir. (Türk Dil Kurumu) Hisardere Köyü'nde yöre halkı tarafından bagen olarak bilinen bu yapı türü, tarım ürünlerinin hayvanların ulaşamayacağı yerlerde muhafaza edilmesini sağlayan ambardır. Karadeniz mimarisinin belirgin ögesi olan serenderden farkı, çardak gibi dinlenme alanının olmaması, yalnızca depolamak için kullanılan bir yapı olmasıdır.

Ahşap elemanlardan oluşan bu yapı, iki katlıdır. Alt katı yarı açık, üst katı kapalıdır. Alt katında yakılacak odunlar muhafaza edilirken, üst katta tarım ürünleri depolanır. Duvarlar, ahşap parçalarının aralıklı olarak örülmesi ile oluşmaktadır. Üstü, beşik çatı örtülmektedir. 1 numaralı bagen örneğinde alt kat kerpiç blokların üst üste konularak

duvar oluşturularak kapalı bir mekân elde edilirken, 2 numaralı örnekte ahşapların birleştirilmesi ile yarı kapalı bir mekân ortaya çıktığı görülmektedir.

Şekil 4.87 Bagen (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

4.3.12 Çeşme

Köyde tarihi bir çeşme bulunmamaktadır. Tez çalışmalarının devam ettiği 2019 yılının mart ayında köye bir çeşme yapılmıştır. Köyde bulunan Hisardere Köyü Camii'nin şadırvan hizasındaki avlu duvarının sokağa bakan cephesine yaslanmaktadır. Bu çeşmenin suyu Hisardere Göleti'nden getirilmektedir. Çeşme betondan yapılmıştır ve çimento sıva ile kaplıdır. Düz bir aynada bulunan borudan akan su, yalakta birleşmektedir.

Şekil 4.88 Hisardere Köyü Camii avlu duvarında bulunan çeşme (M. R. Çakan Arşivi, 2019)

4.3.13 Devşirme Elemanlar

Hisardere Köyü'nün bulunduğu bölgede antik dönemlerde bir nekropol olduğundan yukarı bahsedilmiştir. Köy yerleşiminin bulunduğu yerde köy evlerinin eşiklerinde ve sokak üzerinde devşirme olduğu düşünülen mermer taşlara rastlanmıştır.

Şekil 4.89 Bir sütun örneği (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.90 Sokak kenarında taş parçası (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.91 Kapı kenarında yol içerisinde kalmış bir sütun (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.92 Kapı önünde mermer parça. Ada/Parsel Numarası: (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

Şekil 4.93 Eşik olarak kullanılan bir mermer parça. Ada/Parsel Numarası: (M. R. Çakan Arşivi, 2018)

4.4 Değerlendirme

İzmit'in gelişimini ve ekonomik hareketliliğini sağlayan kırsal nüfus içerisinde kültürel peyzaj bakımından değerli olan Hisardere Köyü, kırsal bir kimliği ve yaşam kültürünü korumaya ve yaşatmaya devam eden bir yerleşim yeridir. Geleneksel mimari öğeleri bir arada bulunduran köyde dokuyu oluşturan mimari elemanların zamanla yok olması, bakımının yapılmaması ve yeni yapılan binaların dokuya uyum gözetilmeyerek inşa edilmesi köyün kimliğine zarar vermektedir. Buna rağmen tarihi yapı varlığı açısından yadsınamaz bir değere sahiptir. Yapılan gözlem ve analizlerde tarihi yapıların kısmen korunduğu ve strüktürel sağlamlık durumunun genel ölçüde iyi olduğu görülmüştür. (EK-1, 8. Sağlamlık Analizi ve 9. Yapı Kapasitesi Analizi)

Nüfus	Toplam Yapı (t)	Geleneksel Yapı (g)	Oran (g/t)	Geleneksel Sistemle İnşa Edilmiş Hasarlı Yapı (h)	Geleneksel Sistemle İnşa Edilmiş İyi-Orta Yapı	Oran (h/g)
205	183	123	0,7	9	114	0,1

Şekil 4.94 Hisardere Köyü'nde Geleneksel Yapı ve Sağlamlık Durumu Oranları

Mevcut dokunun korunmasının yanı sıra kültürel peyzaj alanı olarak değerlendirilen tarım alanlarının aktif bir şekilde kullanılması ve dağlık bölgelerin doğal peyzajının köyün çevresel olarak temiz bir hava sahasında olduğunu göstermektedir. Yapılacak koruma çalışmalarında bütünleşik korumanın sağlanması için yapılar ile birlikte bulunduğu fiziksel çevrenin de değerlendirilmeye alınması ve kırsal yaşam kültürünün devamlılığının sağlanması sürdürülebilir koruma için dikkat edilmesi gereken hususlardandır.

Köyün gelecekte de etkin bir biçimde yaşaması konusunda sorun oluşturan göç ile yapıların terk edilmesi durumu, köylülerin evlerine ve içerisinde yaşadıkları doğal çevreye itibar göstermemeleri, tarım alanlarında kullandıkları gereçlerin pahalılığı ile tarımda verimlerin düşmesi gibi birçok nedenler mevcuttur. Bu nedenlerin oluşturduğu olumsuz sonuçların ortadan kalkması için çözüm üretilmelidir.

Kır yapılarında, hane sahiplerinin geçim kaynaklarının değişmesi, hayvancılığın artık yapılmıyor olması gibi sebeplerden dolayı evlerin bir katı veya bir bölümü (samanlık/dam gibi) kullanılmamaktadır. Kullanımı pasif olan bir yapı değer görmemektedir. Kullanılmadığı için korunmasına gerek olmadığı düşünölen geleneksel yapılar kendiliğine bırakılmış durumdadır. Kullanım durumu aktif olan geleneksel yapılarda ise var olan özgün ahşap yapı elemanlarının muhdes elemanlar ile değiştirildiği gözlenmektedir.

Samanlık, kuruluk, fırın, bagen gibi yapılar kır kültürüne ait doğal malzemeler ile inşa edilen yapılar iken köye 2019 yılında eklenen çeşme beton malzeme kullanılarak yapılmıştır.

Hisardere Köyü'nün bulunduğu coğrafyada çıkarılan lahitler ve köyün antik çağlarda bir yerleşim yeri olduğu bilgisi, köyde karşılaşılan devşirme elemanların bu çağlara ait taşlar olacağını düşündürmektedir.

5. HISARDERE KÖYÜ'NDE KIRSAL MİMARİNİN KORUMA SORUNLARI VE YÖNTEM ARAŞTIRMASI

5.1 Hisardere Köyü'nün Kırsal Koruma Açısından Değerlendirmesi

Hisardere Köyü'nün mevcut durumunu fiziksel ve sosyal açıdan değerlendirmek, geleceğe yönelik koruma ve iyileştirme çalışmaları için gereklidir. Nitekim bireyin ekonomik ve sosyal refah seviyesinin iyi bir düzeyde olması bulunduğu yerde kalmasını ve bulunduğu yeri sevmesini sağlamaktadır.

Toprağa bağlı bir geçim kaynağı olan tarımın yapılması ve desteklenmesi, satış ve pazarlamasının yapılması köydeki insanlar için çok önemlidir. Köylülerin evlerini bırakmamalarındaki birincil etken geçim kaynağının toprakları üzerinden sağlamalarıdır. Kentte yaşayan insanların gıda ihtiyaçları da kırsalda gelişen üretimler ile sağlanmaktadır. Ekonominin iyi düzeyde olduğu bilinen Avrupa'da köylerin ve köylülerin yaptığı üretimin değerinin bilinmekte oluşu ve kırsal alanlar için yeni politikaların üretildiğinden önceki bölümlerde bahsedilmiştir.

Bu bölümde Hisardere Köyü'nün korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için uygulanacak projelerin birinci aşaması olan GZFT Analizi yapılmıştır. (EK-7) Bu analizde köyün güçlü ve zayıf yönleri ortaya koyulmuş, devlet ve yerel yönetim politikaları ve çevresel etkenler değerlendirilerek fırsat ve tehditler belirtilmiştir. Kırsal yaşam kültürünün devamlılığı ile birlikte evlerin korunması ve koşulların iyileştirilmesi bu analizin gelişmesinde etkili olan temalardır. Kırsal yaşam kültürünün devamlılığı, yörede hâkim olan tarımın canlılığına bağlıdır. Bu yüzden yapılacak çalışmalarda tarımsal üretimin desteklenmesi gerekmektedir. Üretimin hükümet tarafından desteklenmesi ve çiftçinin memnuniyetinin sağlanması kırsal yaşamın sürdürülebilirliği için gereklidir. Göçün sebepleri analiz edilerek, köylülerin yörelerinde yaşamaları için gerekli imkânların sağlanması gerekmektedir.

5.2 Köyün Fiziksel Yapısının Korunması ve Sürdürülebilirliği İçin Öneriler

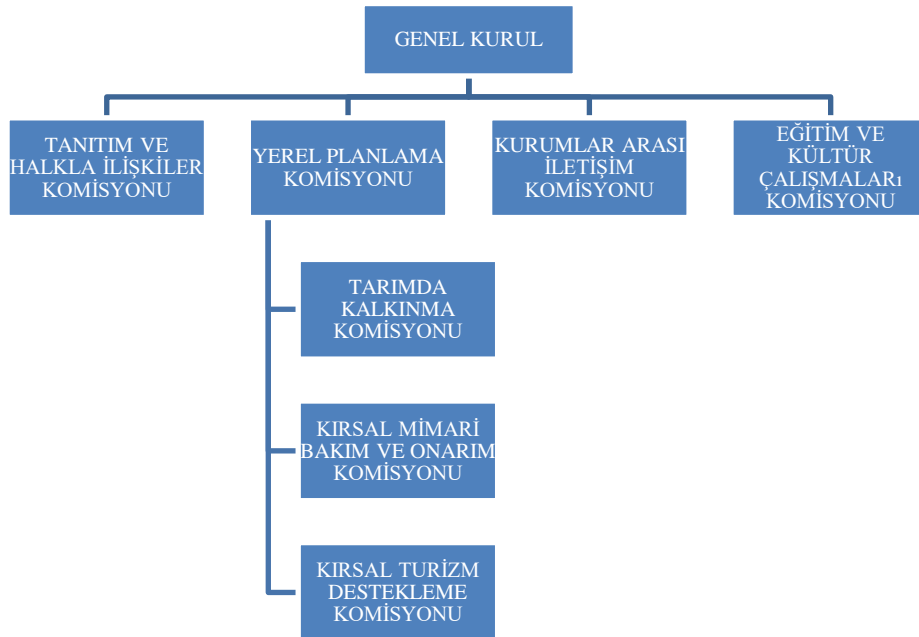
Hisardere Köyü'nde koruma çalışmalarının yapılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması için yapılan araştırmalar ve analiz çalışmalarının neticesinde Hisardere Köyü'nün lehine çalışmalar yapan ve çıkarlarını gözeten bir dernek kurulmasına karar verilmiştir. Derneğin ismi "Hisardere Köyü Koruma Derneği'dir. Köyde yerel bir

eylem grubu olarak işletilmesi amaçlanan bu dernek, köy dışındaki sivil toplum kuruluşları ve gönüllülerin katılımına açıktır. Bu dernek ile hükümetin kırsal alanlara yönelik sunduğu fonlardan yararlanmak için projeler üretilmek ve bürokratik işlerde bir rehberlik sunmak amaçlanmıştır.

Dernekler Mevzuatı gereğince dernek kurulması için gerekli tüzük ekte belirtilmiştir. Bu tüzükte köyde kurulacak derneğe ait bilgiler ve hedefler yer almaktadır. (EK-8)

5.2.1 Hisardere Köyü Koruma Derneği

Hisardere Köyü Koruma Derneği'nin kuruluşunca amaç, köyde bulunan mimari mirasın korunması ve sürdürülebilir olmasını sağlamaktır. Bu korumanın gerçekleşmesi için kırsal hayatın devamlılığının sağlanması ve koşulların iyileştirilmesi gerekmektedir. Bunun bilincinde olan bu dernek kuruluşu, amaca ulaşmak konusunda yöntem olarak ekonomik ve sosyal faaliyetlerin düzenlenmesini, köyün kültürel anlamda zenginleşmesini sağlamayı planlamaktadır. Bu amaçlar kapsamında dernek içerisinde kurulacak komisyonlar ile faaliyetler yürütülecektir. Faaliyetler; araştırmalar, koruma tüzük ve bildirgeleri esas alınarak ortaya çıkarılmıştır. Ekipler beşer kişilik yönetim ekiplerinden oluşacaktır. Ekiplere dâhil olmak isteyenler üye olabilecektir. Ekiplerde yerel katılımcılar ve gönüllüler bulunabilir. Yönetimde iki genç üye olması zorunlu olacaktır. Ekiplerden, alanlarında uzman kişiler danışmanlığında çalışmalar yaparak projeler üretmesi beklenmektedir.

Şekil 5.1 Hisardere Köyü Koruma Derneği Yönetim Şeması

5.2.1.1 Tanıtım ve Halkla İlişkiler Komisyonu

Hisardere Köyü'nün bilgi ve belgelerinin toplanması, tarihinin araştırılmasını yaparak bunların yayınlanmasını sağlamak ve köyün ziyaretçi alması için gerekli çalışmaları yapmak üzere kurulacak komisyondur. Görev tanımları bu doğrultuda hazırlanarak, köyün Türkiye'ye ve dünyaya tanıtılması amaçlanmaktadır. Tanıtımda amaç ise ilgili ve duyarlı insanların dikkatini çekerek korunması ve sürdürülebilmesi için kamuoyu oluşturulmasını sağlamaktır. Bu komisyonda görsel iletişim tasarımı ile ilgili kişiler görev almaktadırlar.

Görev Tanımları:

- Köyün tarihine dair bilgi ve belgelerin toplanması,
- Köyün fotoğraflarının çekilerek evlerin ve doğal çevrenin belgelenmesi ve tanıtımlarda kullanılması,(EK-3)
- İl ve ilçe merkezlerinde köyü tanıtan ve ziyarete yönlendiren tabelaların yerleştirilmesi,
- Okullarda, üniversitelerde köyü tanıtan panoların hazırlanması,
- Köy için bir web sitesi kurulması ve bu web sitesinde köyün tarihine, mevcut durumuna ve yapılan üretime dair verilere ulaşılabilmesinin sağlanması ve sürekli güncellenmesi,
- Sosyal medya (facebook, twitter, instagram vs.) hesaplarının oluşturularak güncel paylaşımlar yapılması,
- Üretimi yapılan tarım ürünlerinin internet üzerinden tanıtımının yapılması,
- Tarım ürünlerinin aracısız bir şekilde alıcıya ulaşması için online satış sitesinin kurulması ve yönetilmesi,
- Köy halkının ihtiyaçlarının belirlenmesi için halk toplantıları yapılması,
- Köyde yaşayan insanlar ve gelen ziyaretçiler ile anket yapılarak görüş ve önerilerinin alınması,
- Dernek çalışmalarının duyurularının hazırlanması ve paylaşılmasıdır.

5.2.1.2 Yerel Planlama Komisyonu

Yerel Planlama Komisyonu, köy toplumunun sürdürülebilir gelişimi için projeler üretmesi, hükümet ve yerel yönetimler tarafından sunulan fırsatlardan yararlanmak için gelişmeleri takip etmesi beklenen, idarî çevreler ile köy toplumunun ortaklığını ve

iş birliğini sağlamak için kurulan dernek komisyonudur. Bu komisyon, üç alt birime ayrılarak çalışmalarını sürdürmektedir. Bunlar;

1. Tarımda Kalkınma Komisyonu,
2. Kırsal Mimari Onarım ve Bakım Komisyonu,
3. Kırsal Turizm Komisyonu'dur.

Temalarına göre eylem planları hazırlama ve proje çalışmaları yaparak köyün farklı alanlarda canlanmasına ve gelişmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

5.2.1.3 Tarımda Kalkınma Komisyonu

Komisyonunda ziraat mühendisleri gibi tarım ile ilgilenen kişiler, işletmeci ve girişimci kişiler görev alabilmektedir. Görev Tanımları:

- Köyde tarım ve hayvancılık ile üretilen ürünlerin belirlenerek ortaya konması,
- Tarımsal üretimin sorunlarının belirlenmesi,
- Dönemsel üretim miktarlarının toplanarak belirlenmesi, verimi arttırmaya ve gelişmeye yönelik hazırlıkların yapılması,
- Çiftçilere tarım ve hayvancılık alanında rehberlik sunulması, sorunlarına çözüm yolları aranması,
- Zeytincilik yapan çiftçilerin lehine araştırmalar yaparak, emeğinin karşılığını almasına yönelik fırsatları sunulması,
- Tarımda maliyet gerektiren uygulamalar için hibe ve vergi indirimlerin takip edilmesi, başvurularının yapılması,
- T.C. Gıda ve Tarım Bakanlığı, TKDK gibi kurumların sağladığı LEADER, IPARD gibi kırsal kalkınmaya destek ve hibe programların takip edilerek çiftçilerin bilgilendirilmesidir.

5.2.1.4 Kırsal Mimari ve Restorasyon Komisyonu

Bu komisyonunda restorasyon uzmanı mimarlar, şehir plancıları, arkeologlar ve restoratörler yer almaktadır. Görev Tanımları:

- Köy halkının yaşadığı evler ve çevre ile ilişkilerinin güçlendirilmesi ve bilinçlendirilmesi,
- Nüfus azalmasının denetlenmesi ve eski yapıların bozulmasını önlemek için yerelde planlanan yeni etkinliklerin bu bölgeye yerleşiminin sağlanması,
- Köyün mimari mekân düzenlenmesinde güzelleştirme önerilerinde bulunması,
- Hisardere Köyü'nün İznik'te kırsal etkinliklerin odak noktası haline getirilmesi,
- Kırsal yapılan belgelenmesi ve analizlerinin yapılması, (EK-1, EK-2, EK-3)
- Kazılar sonucu ortaya çıkan arkeolojik eserlerin belgelenmesi,
- Köydeki yapıların bilgilerinin girildiği bir veri tabanı oluşturulması,
- Köy Tasarım Rehberi oluşturularak tarihi ve çevresel kimlik özelliklerinin ortaya konulması,
- Bakım ve onarım yaptırmak isteyen hane sahipleri için rehberlik sunma,
- Geleneksel yapılar konusunda tecrübeli kişilerin (restorasyon uzmanı mimar, yapı ustası gibi) uzmanlıklarından yararlanılması,
- Yapı ihtiyaçlarının mülk sahibi ve danışman ile birlikte belirlenmesi,
- Yapıların bakım ve onarımı için kır yapılarında çalışan ustaların belgelenmesi ve desteklerinden yararlanılması,
- Onarımların günlük fotoğraflanması,
- Kır yapılarının korunmasına yönelik uygulamalar için maliyeti karşılayacak destek çağrısında bulunma ve fırsatların araştırılması,
- Kır yapılarının korunmasına yönelik uygulamalar için malzeme temin araştırmalarının yapılması,
- T.C. Gıda ve Tarım Bakanlığı, TKDK gibi kurumların sağladığı LEADER, IPARD gibi kırsal kalkınmaya destek ve hibe programlarının takip edilerek hane sahiplerinin bilgilendirilmesi,
- Yeni inşa edilecek yapılarda çevreye uyumlu tasarım yöntemlerine yönlendirilmesi,
- Pasif yapılan kamu yararına yeniden işlevlendirilmesi ve düzenlemelerin yapılması, (EK-1, 4. Kullanım Durumu Analizi)
- Yapılan uygulamaların sürdürülebilir olması için düzenli kontrollerinin yapılmasıdır.
- Köyün Mekânsal Planlama Stratejisinin hazırlanması ve uygulanması (EK-9)

5.2.1.5 Kırsal Turizm Komisyonu

Kırsal Turizm Komisyonu'nda turizm ve işletme bölümlerinden mezun olanlar ve mimarlar görev almaktadırlar. Görev Tanımları:

- Yapılan tanıtımlar sonucu köye gelecek ziyaretçiler için projeler üretilmesi,
- Köyün tarihi bellek ve kimliğini açıklayan üretim yöntemlerinin sergilenmesi ve canlandırılması,
- Ziyaretçilere yönelik ekoturizm faaliyetlerinin düzenlenmesi,
- Tarımda üretilen ürünlerin sergilenmesi ve satışının sağlanması,
- Festivaller, konserler düzenleyerek ziyaretçilerin gelmesinin sağlanması,
- Yürüyüş, koşu, bisiklet gibi doğa sporları gibi etkinliklerin düzenlenmesi,
- Turizm işletmeleri için gerekli maddi desteğin sağlanması için kurumların sunduğu fırsatları takip edilmesi ve bireylerin yönlendirilmesi,
- Turizm çalışmaları esnasında doğal ve fiziksel çevrenin korunmasının sağlanması ve zararların önlenmesidir.

5.2.1.6 Kurumlar Arası İletişim Komisyonu

Bu komisyonun görevi hükümet, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile köylüyü buluşturmak üzere kurulmuş bir komisyondur. Çalışacak kişilerden iletişim, iktisat ve maliye alanlarında eğitim görmüş olmaları beklenmektedir.

Görev Tanımı:

- Hükümetin kırsal alanlara sunduğu fırsatlar konusunda gerekli kurum ve kişiler ile iletişimde bulunarak bilgi ve belgelerin teminini sağlama,
- Köy halkı ile yerel yönetim arasında iş birliği sağlanarak sorunların ve önerilerin aktarılmasının sağlanması,
- Yerel halkın ilgisini arttıracak uluslararası, ulusal ve yerel sivil toplum kuruluşları ile görüşülerek, kırsal yörede çalışmalar yapılması için teşvik edilmeleri,
- İlgili sivil toplum kuruluşları ve meslek grupları ile iletişime geçerek alanlarında uzman kişilerden destek talep edilmesi ve ortak etkinliklerin düzenlenmesi konusunda fikir alışverişlerinin yapılması,

- Okullar ve üniversiteler ile ortak projeler yapılmasında aradaki köprünün kurulmasını sağlayan komisyondur.

5.2.1.7 Eğitim ve Kültür Çalışmaları Komisyonu

Bu komisyondan, Hisardere Köyü’nde köy halkının her yaş grubunda ve farklı alanlarda bilinçlenme ve hobi edinme faaliyetlerini desteklemek üzere çalışmalar beklenmektedir. Köydeki mimari miras, halk ve özellikle genç kuşağın değerini bilmesi halinde yaşayacaktır. Her düzeyde eğitim programları düzenlenerek koruma konusuna eğilimin artması amaçlanmaktadır. Bu komisyonda ilgili alanlarda uzman öğretmenler, zanaatkarlar, sanatçılar ve araştırmacılar görev almaktadır.

- Yerel halkın kırsal yaşamın değeri ve mimarisi hakkında bilinçlendirilmesi,
- Koruma alanında uzmanlardan oluşan ekiplerin oluşturulması,
- Onarım yapılan evin sürekli bakımına yönelik bilgi ve becerilerinin oluşacağı eğitimler verilmesi
- Geleneksel bina inşa tekniklerinin öğretilmesi ve halkın üretime katkıda bulunması,
- Göçün sebeplerinin araştırılması ve önlenmesi,
- Tarımda kullanılan teknolojilere yönelik eğitimlerin verilmesi,
- Köyde yaşayan çocuklara ve gençlere hobi ve meslek edinme kursları verilmesi,
- Kadınların evlerinden üretime katkı sağlama yollarının araştırılması ve uygulanması,
- Ortak alanların oluşturulması ve farklı etkinliklere imkân sağlanması,
- Okullar ve üniversitelerin ilgili bölümleri ile ortak projeler üretilmesi,
- Sözlü tarih çalışmalarının yapılmasıdır.

5.3 Mekânsal Planlama Stratejisi

Hisardere Köyü için yapılan analiz ve belgeleme çalışmalarının sentezi olması için mekânsal planlama çalışması yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı köyün sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirliğine katkı sağlamak ve mevcut durumu kalkındırmaktır.

Hisardere Köyü’nde mevcut kültürel peyzaj alanlarının ve kır yapılarının korunması için faaliyet göstermesi beklenen “Hisardere Köyü Koruma Derneği”nin bir projesi

olarak bahsedilen bu planlama çalışması sosyokültürel bir kalkınma ile birlikte ekolojik bir bakış açısı sunmaktadır. Kararlar harita üzerinde gösterilmektedir. (EK-9)

Mekânsal planlamada sürdürülebilirlik için verilen çevresel kararlar şunlardır:

1. İklim özelliklerinin belirlenerek köyün içinde bulunduğu kültürel peyzaj alanında var olan ekosistemde yaşayan bitki ve hayvanların belirlenmesi için çalışmalar yapılması gerekmektedir. Yapılan çalışmaların ve belirlenen türlerin sergilenmesi amacıyla bir **herbaryum** kurulmalıdır. Alan içerisinde belirlenen güzergâhta **yürüyüş yolları** oluşturarak türleri yerinde inceleme ve koruma çalışması yapılmalıdır.
2. Ekosisteme ve köyün içerisinde bulunan hava kalitesine zarar verilmemesi amacıyla motorlu araçlar ile yapılan ziyaretler için köyün girişinde bir **otopark** oluşturulmalı ve ziyaretçiler, **bisiklete** veya **yürüyüşe** yönlendirilmelidir.
3. Çevreye bırakılan atık maddelerin toplandığı bir **atık toplama merkezi** kurularak geri dönüşüme katkı sağlanmalıdır.
4. Yeni oluşturulacak mekânlarda mevcut geleneksel yapı stoğu kullanılacaktır. Analizlerle belirtilen pasif kullanıma sahip yapılar yapı kapasitesilerine göre gerekli onarımları gördükten sonra karar verilen mekânlara dönüştürülerek **koruma-kullanma dengesi** sağlanacaktır. Böylece yeni inşaat için harcanarak enerjiden tasarruf edilmesi amaçlanmaktadır.
5. Köyde yalnızca analizlerde parselde izi var olduğu belirtilen yapılar fotoğraflar ve sözlü tarifler üzerinden geleneksel yöntemler ile inşa edilmelidir. Sahip olduğu arazide yeni bir yapı inşa etmek isteyen kullanıcılar ise geleneksel teknikler kullanarak inşa etmelidir. Böylece hem dokunun sürdürülebilirliği sağlanmaktadır hem de betonarme yapının çevreye saldıgı zararlı gazlardan sakınılmış olunmaktadır.

Hisardere Köyü'nde kurulması önerilen "Hisardere Köyü Koruma Derneği'nin faaliyetleri göz önüne alınarak mekânsal ihtiyaçları bu planlama stratejisine dahil edilmiştir. Bunun için öncelikle köyde pasif kullanıma sahip yapılar ve bahçeleri göz önüne alınmıştır.

1. Eski okul yapısı **dernek ofisi** olarak kullanılacaktır. Çevresinde bulunan geniş düzlükte çeşitli etkinliklere olanak sağlayacak şekilde minimum müdahale ile düzenlemeler yapılacaktır.

2. Arka bahçesi ile dereye yakın konumda bulunan geleneksel yapı bir **tarım okulu** olarak dönüştürülecektir. Öncelikle gençlere daha sonra köy halkına ve ziyaretçilere tarımsal üretim ve depolamaya dair eğitimler verilirken tarım ürününün endüstrileşerek nasıl sunulabileceğine dair sunumların yapıldığı bir tarım okulu düşünülmüştür.
3. Köy meydanında bulunan **kahvehane** ve onun bulunduğu binanın düzenlenmesi önerilmiştir. Gerekli ön hazırlık ve korumalar yapılarak binanın yıkılarak yerine geleneksel teknikler ile dokuya uyumlu kır yapısı yapılması önerilebilir.
4. Köy meydanında izi bulunan fakat kendisi yıkılmış olan geleneksel bir yapı, parseldeki yerine yeniden inşa edilerek bahçesi ile birlikte **çocuk akademisi** olarak kullanılacaktır.
5. Pasif kullanıma sahip haritada belirlenen yapılardan bir tanesi köy kadınlarının salça, reçel gibi doğal ürünlerin üretimine ortam hazırlayarak zemin katında satışının sağlanması ile **organik ürün evi** olarak kullanılacaktır.
6. **Kütüphane** kurularak kitap okumaya teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Köyde bulunan öğrenciler için çalışma ortamları oluşturulacak ve burada vakit geçirmeleri sağlanacaktır.
7. Bir **koruma okulu** önerilerek çevresel korumanın nasıl sağlanacağına dair etkinlikler ve sunumlar yapılması planlanmıştır. Böylece geleneksel yapının korunması aktarılması konusunda destek sağlanacaktır. Ayrıca ekolojik yapı teknikleri anlatılarak uygulanması üzerine çalışmalar da yapılması önerilmiştir.
8. Toplumsal hafızanın belgelenmesi ve sunulması için bir **köy müzesi** önerilmiştir. Geleneksel kır yapılarında ipekböcekçiliği ve zeytincilik yapımına dair canlandırmalar yapılarak evlerin ziyarete açılması planlanmıştır. (EK-9)
9. Hayvancılığın az bir ölçüde yapıldığı köyde, köy halkının ve ziyaretçilerin sütünden yararlandığı hayvanlar **küçük çiftlikte** barınarak görevliler tarafından bakımının sağlanması ve sütünden peynir, yoğurt gibi süt ürünlerinin üretilmesi amaçlanmaktadır.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu tez çalışması kapsamında kırsal yaşam ve mimariye dair literatür taramaları yapılarak kırsal mimarlık mirası tanımlanmıştır. Kırsal miras, kırsal alanlarda yaşam kültürü doğrultusunda doğada bulunan malzemelerden beslenerek, yeryüzü, iklim ve hava şartları dikkate alınarak ortaya çıkmıştır. Dünyada kırsal yerleşimler, kültürel manzara ve kültürel peyzaj (cultural landscape) kavramları içerisinde de tanımlanmaktadır. Kültürel peyzaj tanımı, “insanların doğayı çeşitli amaçları doğrultusunda kullanmaları sonucunda oluşan alanlar” olarak yapılmaktadır. Kültürel peyzaj alanları için dünyada ve Türkiye’de yapılan koruma çalışmaları incelenmiş, yapılan çalışmaların sürdürülebilir olması için ne gibi uygulamalar yapılmaktadır. Kırsal mirasın korunmasına ilişkin önemli tespitler yapılarak üretilen kararlar 1989 yılında Avrupa Konseyi tarafından belirlenmiştir. Bu kararlarda kırsal mimarinin korunmasının yanı sıra kırsal yaşam kültürünün kaybolmasını engelleyerek yaşatılmasını sağlamak üzere öneriler sunulmuştur. Daha sonra bu korunması ve kullanımında karşılaşılan sorunlar olarak belirlenen altyapı ve ulaşım alanında çalışmalar da yapılmıştır.

Kırsal alan araştırmalarında, kırsal mimarinin korunması sorunları çeşitli başlıklar altında incelenmiştir. Çalışmalarda öncelikli olarak karşılaşılan sorunun planlama eksikliği olduğu belirtilmektedir. Korumaya yönelik planlamalarda mevcut sorunlardan bir tanesi de kırsal mirasın tanımının yapılmaması olduğudur. Kentsel alanlar, korumada sıkça vurgulanırken doğal miras içerisinde bulunan kırsal alanların yasalarda dile getirilmediği belirtilmektedir. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasası ile büyükşehirlerde kır-kent ayrımı gözetilmeyerek il sınırları içerisine hizmet götürme yetkisi verilmiştir. Bunun sonucunda bu belediyelerin kırsal alanlara özel birimler oluşturma ve planlama çalışmaları yapmadıkları sürece hizmet götürme konusunda eksikleri ortaya çıkabilmektedir.

Kırsal korumanın mümkün olması kolektif bir çalışma gerektirmektedir. Başta yöneticilerin korumaya olumlu bakması ve gerekliliğine inanmış olması ve ardından bu çalışmaların gerçekleşmesi için ekipler kurulması gerekmektedir. Bu mekanizmanın çabalarının köylüler tarafından desteklenmesi geleneksel yaşam kültürünün devamlılığı için kaçınılmaz olduğu belirtilmektedir.

Tezin çalışma konusu olan Hisardere Köyü'nün bulunduğu şehir ve coğrafya İznik ve çevresindeki sivil mimarlık örnekleri, kırsal alanlar gibi tarihi miraslara değinilmiştir. İznik Gölü ve çevresinde tarih boyunca doğanın imkânları ve yerel halkın emeği ile oluşan yerleşimler, kırsal mimarlık mirasının önemli örneklerini oluşturmuş ve dönemlerinin belgeleri niteliğinde olmuştur. Kurulan kırsal yerleşimler hem topoğrafik hem de demografik açıdan zenginlik göstermektedir. Nitekim yerel halk ve göçmen halklar tarafından kurulan köyler ile vadiye ve dağlık bölgeye kurulan köyler birçok farklılığı içerisinde barındırmaktadır. Köyler, İznik'i çevreleyen dağların yamaçlarına ve vadilerine kurulmuştur. Bu bölgeler antik dönem eserleri ile birlikte bölgenin tarihi ve kültürel kimliğine değer katmaktadır. Bütünleşik olarak bakıldığı zaman kırsal alanlar, İznik'in ekonomisine ve sosyal hayatına katkı sağlamaktadır. Bu köylerden Elmalı, Hisardere, İhsaniye, İnikli, Mecidiye, Ömerli, Sansarak kırsal yaşam kültürünün fiziksel oluşumuna örnek olan, içerisinde nitelikli yapıları bulunduran köylerden birkaçıdır.

Hisardere Köyü'nün bulunduğu coğrafya ve kırsal özellikleri belirlenerek kırsal kimliğinin belgelenmesi yapılmış, yapılan sözlü görüşmelerden ve alan çalışmalarından yola çıkarak köyün sosyal ve fiziksel özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. İznik'in kuzeydoğusunda bulunan Hisardere Köyü sakinleri geçimini tarım ve bahçecilik ile sağlamaktadır. Fiziksel özellikleri incelendiğinde ise kırsal mimari mirasın örneklerinin bulunduğu bir kültürel peyzaj alanıdır. Barındırdığı yapıım teknikleri ve malzeme kullanımı, bilginin aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bunun için yapıların belgeme çalışmaları rölöve yöntemi ile alınarak çizimleri oluşturulmuştur.

Kır yapılarının korunmasını sağlamak ve kırsal yaşamın sürdürülebilirliği için önerilerde yapılan analizler ve açıklamalar dikkate alınmalıdır. Bunun yanında yukarıda uygulanmış ve başarıya ulaşılmış uluslararası koruma örneklerinden çıkarılan dersler ışığında köyün gelecek kuşaklara aktarılması için izlenmesi gereken birçok yol bulunmaktadır. Bunlardan yola çıkarak köyde bir eylem grubu olarak "Hisardere Köyü Koruma Derneği"nin kurulması ve farklı alanlarda köyün korunmasına, sürdürülebilir gelişimine katkı sağlaması amaçlanmıştır.

İznik'te kırsal alanların varlığı kent ile bir bütün olarak düşünülmesi gerekmektedir. Yapılacak koruma çalışmalarının kırsaldan bağımsız bir şekilde yapılmaması gerekir.

İzmit'in çevresinden soyutlanarak yapılmış bir koruma çalışmasının yetersiz kalırken olası koruma çalışmasının başarısını da gölgeleyeceği belirtilmiştir. (Alioğlu, 2001)

Hisardere Köyü Koruma Derneği, Hisardere Köyü Koruma Derneği'nin kuruluşunca amaç, köyde bulunan mimari mirasın korunması ve sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır. Bu korumanın gerçekleşmesi için kırsal hayatın devamlılığının sağlanması ve koşulların iyileştirilmesi gerekmektedir. Bunun bilincinde olan bu dernek kuruluşu, amaca ulaşmak konusunda yöntem olarak ekonomik ve sosyal faaliyetlerin düzenlenmesini, köyün kültürel anlamda zenginleşmesini sağlamayı planlamaktadır. Bu amaçlar kapsamında dernek içerisinde kurulacak komisyonlar ile faaliyetler yürütülecektir.

Tanıtım ve Halkla İlişkiler Komisyonu, Hisardere Köyü'nün bilgi ve belgelerinin toplanması, tarihinin araştırılmasını yaparak bunların yayınlanmasını sağlamak ve köyün ziyaretçi alması için gerekli çalışmaları yapmak üzere kurulacak komisyondur.

Yerel Planlama Komisyonu, köy toplumunun sürdürülebilir gelişimi için projeler üretmesi, hükümet ve yerel yönetimler tarafından sunulan fırsatlardan yararlanmak için gelişmeleri takip etmesi beklenen, idarî çevreler ile köy toplumunun ortaklığını ve iş birliğini sağlamak için kurulan dernek komisyonudur. Bu komisyon, üç alt birime ayrılarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Tarımda Kalkınma Komisyonu, çiftçilere tarım ve hayvancılık alanında rehberlik sunulması, sorunlarına çözüm yolları aranması gibi üretime destek çalışmalarını yürütmektedir.

Kırsal Mimari ve Restorasyon Komisyonu, köy halkının yaşadığı evler ve çevre ile ilişkilerinin güçlendirilmesi ve bilinçlendirilmesi ve yapıların bakım ve onarımı için kır yapılarında çalışan ustaların belgelenmesi ve desteklerinden yararlanılması gibi faaliyetleri yönetmektedir.

Kırsal Turizm Komisyonu, yapılan tanıtımlar sonucu köye gelecek ziyaretçiler için projeler üretilmesini, köyün tarihi bellek ve kimliğini açıklayan üretim yöntemlerinin sergilenmesi ve canlandırılmasını sağlayarak kültürel peyzaj alanının çekiciliği için çalışmalar yapmaktadır.

Kurumlar Arası İletişim Komisyonu, hükümet, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile köylüyü buluşturmak üzere kurulmuş bir komisyondur.

Eğitim ve Kültür alışmaları Komisyonu'ndan Hisardere Köyü'nde köy halkının her yaş grubunda ve farklı alanlarda bilinçlenme ve hobi edinme faaliyetlerini desteklemek üzere çalışmalar beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahunbay, Z. (2017). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. İstanbul: YEM Yayınları.
- Akbulak, C. (2007, Haziran). İznik Gölü Havzasında Kır Meskenleri. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 246-269.
- Akın, N. (1988). Türkiye'de Tarihi Çevre Koruma Örnekler ve Sorunlar. Mimarlık Dergisi(228), 40-43.
- Akıncıtürk, N. (2002). 700 Yıllık Cumalıkızık Köyü Yapısal Sorunlarının Fiziksel Boyutu. Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 7(1), 197-210.
- Alioğlu, F. (2001, Şubat). İZNIK Tarihsel Yapılar ve Koruma Yaklaşımı İçin Temel İlkeler. Profesörlük Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Alver, K. (2013). Taşra Hâlleri. Sosyoloji Divanı, 11-23.
- Aran, K. (2000). Barınaktan Öte: Anadolu Kır Yapıları. İstanbul: Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi.
- Aydın, H., & Perker, Z. S. (2015). İznik Elmalı Ahşap Camii Yapısal Özellikleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi(53), 37-47.
- Ayverdi, E. H. (1950). Orhan Gazi Devrinde Mimari. Yıllık Araştırmaları Dergisi, 115-197.
- Ayverdi, E. H. (1989). Osmanlı Mimarisinin İlk Devri . İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.
- Boyacıoğlu, D., Göçer, Ö., Karahan, E., Benli, G., & Özorhon, G. (2015). Explpring The Applicability Of International Village Desing Guidelines In Turkey. RE-ConD'15 International Conference, (s. 15-26). İstanbul.
- Cai, Y., & Yu, L. (2018). Rural Households Participation in and Satisfaction with Compensation Program Targeting Farmland Preservation in China. Journal of Cleaner Production.
- Cantay, T. (1988). Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan İstanbul'un Fethine Kadar Osmanlı Sanatı. S. Bayram içinde, Mimarbaşı Koca Sinan Yaşadığı Çağ ve Eserleri (s. 53-68). İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü.

- Ceylan, S., & Demirkaya, H. (2009). Kış Turizmine Bağlı Olarak Gelişen Bir Kırsal Yerleşme: Çobanisa Köyü (Isparta). *Doğu Coğrafya Dergisi*(21), 79-94.
- ÇEKÜL Vakfı. (2012). *Anadolu'da Kırsal Mimarlık*. Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi.
- Çobanoğlu, A. V. (2001). İznik. Kasım 4, 2018 tarihinde TDV İslâm Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/iznik#3-mimari> adresinden alındı
- Çobanoğlu, A. V. (2007). Nilüfer Hatun İmaretı.
- Çobanoğlu, A. V. (2013). YeşilCami Külliyesi. Kasım 4, 2018 tarihinde TDV İslam Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/yesilcami-kulliyesi--iznik> adresinden alındı
- Çopuroğlu, M. A. (2017). Büyükşehir Belediye Sınırları İçinde Yer Alan Kırsal Yerleşmelerin Sorunları Üzerine Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 2(2), 18-32.
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü. (1927). *Hisardere Karyesi Temettuat Defteri*. İstanbul: Devler Arşivleri Genel Müdürlüğü.
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü. (2012, Temmuz 27). DSİ Haberler. Kasım 4, 2018 tarihinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Web Sitesi: <http://www.dsi.gov.tr/haberler/2012/07/27/bursa> adresinden alındı
- Doğantan, T. (1940). *Bursa Bölgesinde Yapılan Savaşlar*. Ankara.
- Eres, Z. (2013). Türkiye'de Geleneksel Kırsal Mimarının Korunması: Tarihsel Süreç, Yasal Boyut. *Mimari ve Kentsel Koruma / Prof. Dr. Nur Akın'a Armağan* (s. 457-469). içinde İstanbul: YEM Yayın.
- Eres, Z. (2016). Türkiye'de Geleneksel Köy Mimarisini Koruma Olasılıkları. *Ege Mimarlık*(92), 8-13.
- Eyice, S. (1991). Ayasofya Camii. Kasım 4, 2018 tarihinde TDV İslam Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/ayasofya-camii--iznik> adresinden alındı
- Eyice, S. (2001). İznik 1. Kasım 4, 2019 tarihinde TDV İslam Ansiklopedisi: www.islamansiklopedisi.org.tr/iznik#1 adresinden alındı
- Güneş, A. (2001). İznik 2. Kasım 4, 2018 tarihinde TDV İslam Ansiklopedisi: www.islamansiklopedisi.org.tr/iznik#2-osmanli-donemi adresinden alındı

- HISTCAPE. (2014). Cultural Heritage, Landscape and Rural Development.
- Historic England. (tarih yok). Heritage Protection Guide. Nisan 14, 2019 tarihinde
Historic England: <https://historicengland.org.uk/advice/hpg/> adresinden alındı
- İzmit Belediyesi. (tarih yok). İzmit Hakkında Coğrafi Durum. Nisan 13, 2019 tarihinde
İzmit Belediyesi: <https://www.izmit.bel.tr/izmit-hakkinda/#cografi-durum>
adresinden alındı
- İzmit Kültürü. (2015). Nisan 13, 2019 tarihinde İzmit:
https://www.izmit.gen.tr/kultur/izmit_kulturu.htm adresinden alındı
- Kaplanoğlu, R., & Kaplanoğlu, O. (2013). Bursa'nın Göç Tarihi. Bursa: Nilüfer Belediyesi.
- Karaosman, S. K. (2004). Geleneksel Yerleşmelere Yönelik Ekolojik Değerlendirme Model Önerisi İzmit Gölü Çevresi Köy Evleri. Doktora Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Kargın, Ş. (1963). İzmit (Nicaea). İzmit.
- Kayın, E. (2012). Bir “Kültürel Manzara-Kültürel Peyzaj” Ögesi Olarak Kırsal Yerleşimlerin Korunmasına Yönelik Kavramsal ve Yasal İrdelemeler. Mimarlık(367).
- Kemalpaşazade, İ. K. (2015). Tevârih-i Âl-i Osman. (A. Satun, Dü.) İstanbul: Çamlıca Basın Yayın.
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü. (tarih yok). Bursa İli Maden Haritası. 5 3, 2019 tarihinde Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Web Sitesi: <http://www.mta.gov.tr/v3.0/hizmetler/il-maden-haritalari> adresinden alındı
- Memiş, M. (2013). İzmit Mimari Eserlerinde Hat Sanatı. İSTEM(21), 51-80.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1968). İslam Ansiklopedisi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Öğdül, H., Gül, M., Olgun, İ., Yücel, S. D., & Çalışkan, Ç. O. (2018). Küre-Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi; Süreç ve Yöntem Üzerine Bir Tartışma. Nisan 10, 2019 tarihinde https://www.journalagent.com/planlama/pdfs/PLAN_28_50_1_14.pdf adresinden alındı
- Özensel, E. (2015). Kır Sosyolojisi. Konya: Çizgi Kitabevi.

- Sezen, T. (2017). Osmanlı Yer Adları. Ankara: TC Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.
- Şen, T. (1998). İznik'in Tarihi Coğrafyası. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2018). Türkiye Tarım Havzalarına Göre İl-İlçe ve Önerilen Temel Ürünler. Nisan 12, 2019 tarihinde Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı: <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarim-Havzalari> adresinden alındı
- TC Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı. (2011). Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013). Ankara: TC Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı.
- The European Network for Rural Development. (2019). LEADER/CLLD. Nisan 7, 2019 tarihinde The European Network for Rural Development (ENRD) Webside: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld_en adresinden alındı
- TKDK. (2014). IPARD Nedir? Nisan 15, 2019 tarihinde TKDK-IPARD Kırsal Kalkınma Hibesi: <http://ipardhibesi.com/ipard-nedir-3> adresinden alındı
- TKDK. (2019). LEADER Bilgi Kitapçığı. Nisan 7, 2019 tarihinde Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Sitesi: <https://www.tdk.gov.tr/Content/File/BasvuruFiles/BrosurBilgiKartlari/LEADERBilgiKitapcigi.pdf> adresinden alındı
- Tuğlacı, P. (1985). Osmanlı Şehirleri. İstanbul: Milliyet.
- Tunalı, S. (2010). Geleneksel İznik Konutları. Sanat Tasarım Dergisi, 55-60.
- Türk Dil Kurumu. (2011). İktisat Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (tarih yok). Büyük Türkçe Sözlük. 5 5, 2019 tarihinde Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5ccf65da1be2b3.35643313 adresinden alındı
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2018). İznik İlçesi'nde Tarımsal Üretim Miktarları. TÜİK.
- UNESCO World Heritage Centre. (2003). Cultural Landscapes: the Challenges of Conservation. Paris: UNESCO World Heritage Centre.

UNESCO. (tarih yok). World Heritage Convention - Cultural Landscape. Nisan 1, 2019 tarihinde UNESCO World Heritage Convention: <https://whc.unesco.org/en/culturallandscape/> adresinden alındı

Urry, J. (1999). Mekânları Tüketmek. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Ülgen, A. S. (1938). İznik'te Türk Eserleri. Vakıflar Dergisi(1), 53-69.

Yaman, A. K., & Kutlar, İ. (2017). 6360 Sayılı Büyükşehir Yasasının Kırsal Yaşama Olası Etkileri: Kocaeli Örneği. Türk Tarım - Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 5(11), 1295-1300.

URL-1: <https://www.cografyaci.gen.tr/turkiye-ve-dunya-haritasi-fiziki-siyasi-dilsiz-ve-mulki-idare-bolumleri-haritalari/>

URL-2: <http://arkeofili.com/iznikte-lahitlerin-bulundugu-tarla-lahit-muzesi-olacak/>

URL-3: <https://www.haberturk.com/1700-yillik-anne-kiz-lahdinin-sirri-cozuldu-2240647>

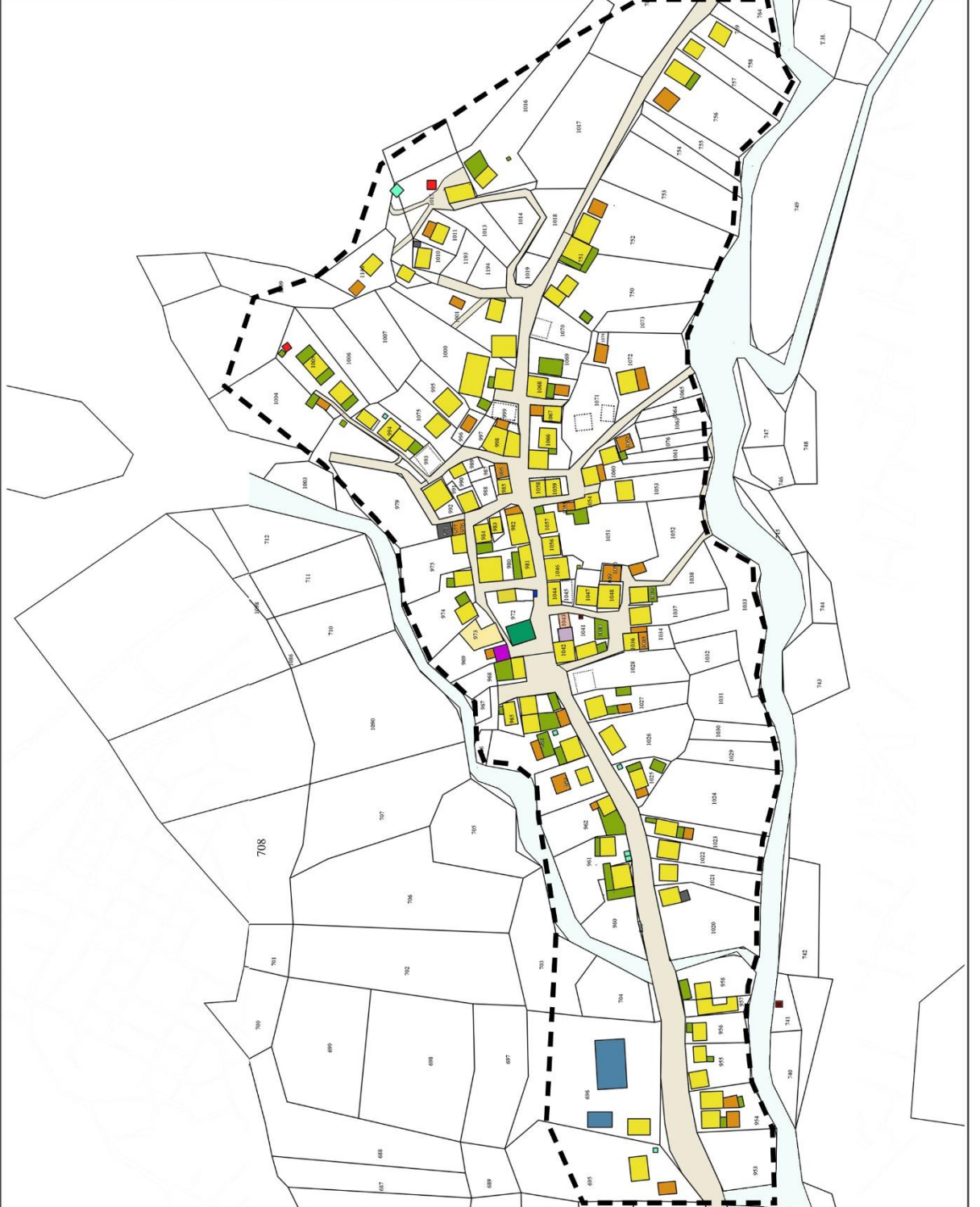
EKLER

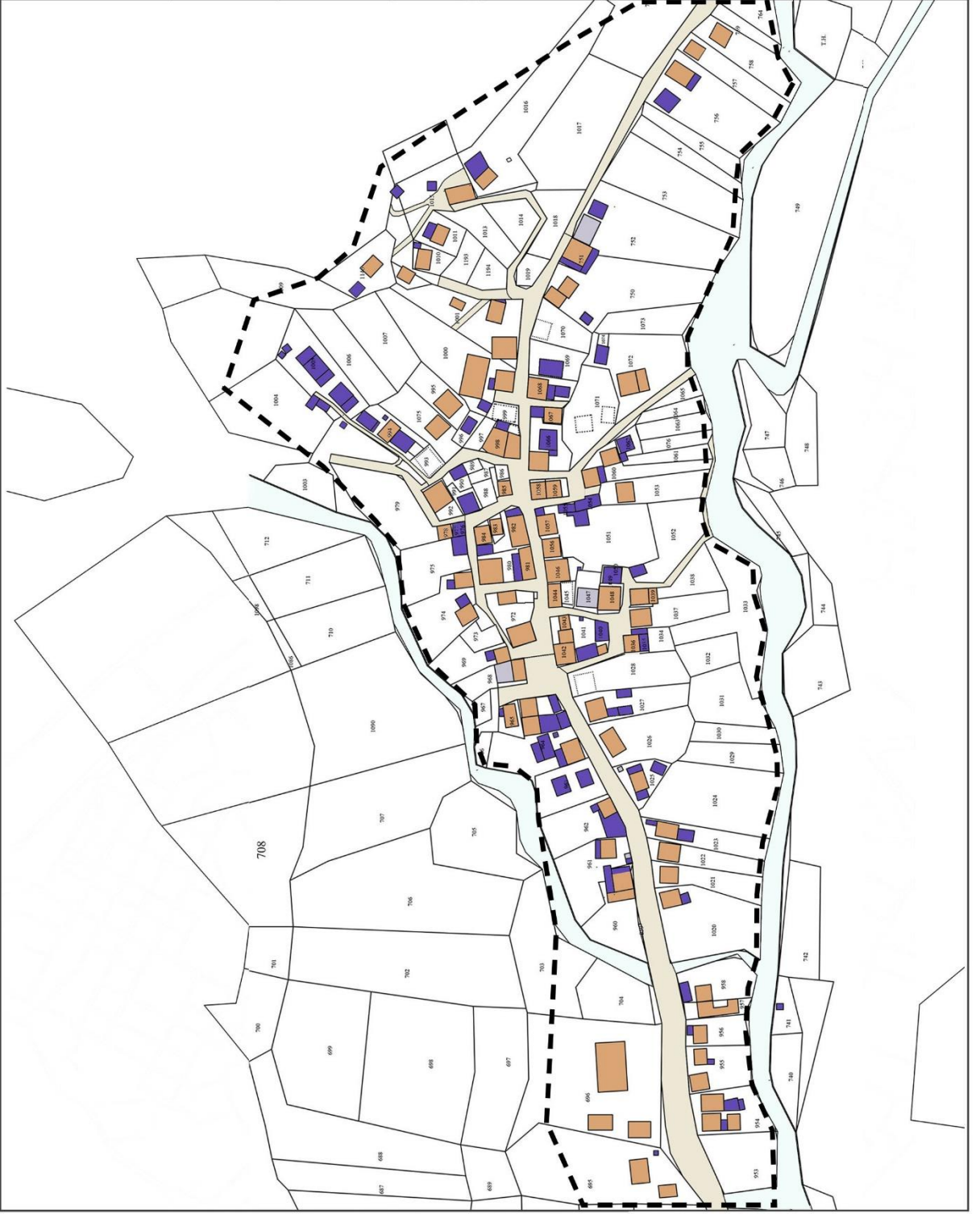
EK-1: Hisardere Köyü için yapılan çevresel analizler

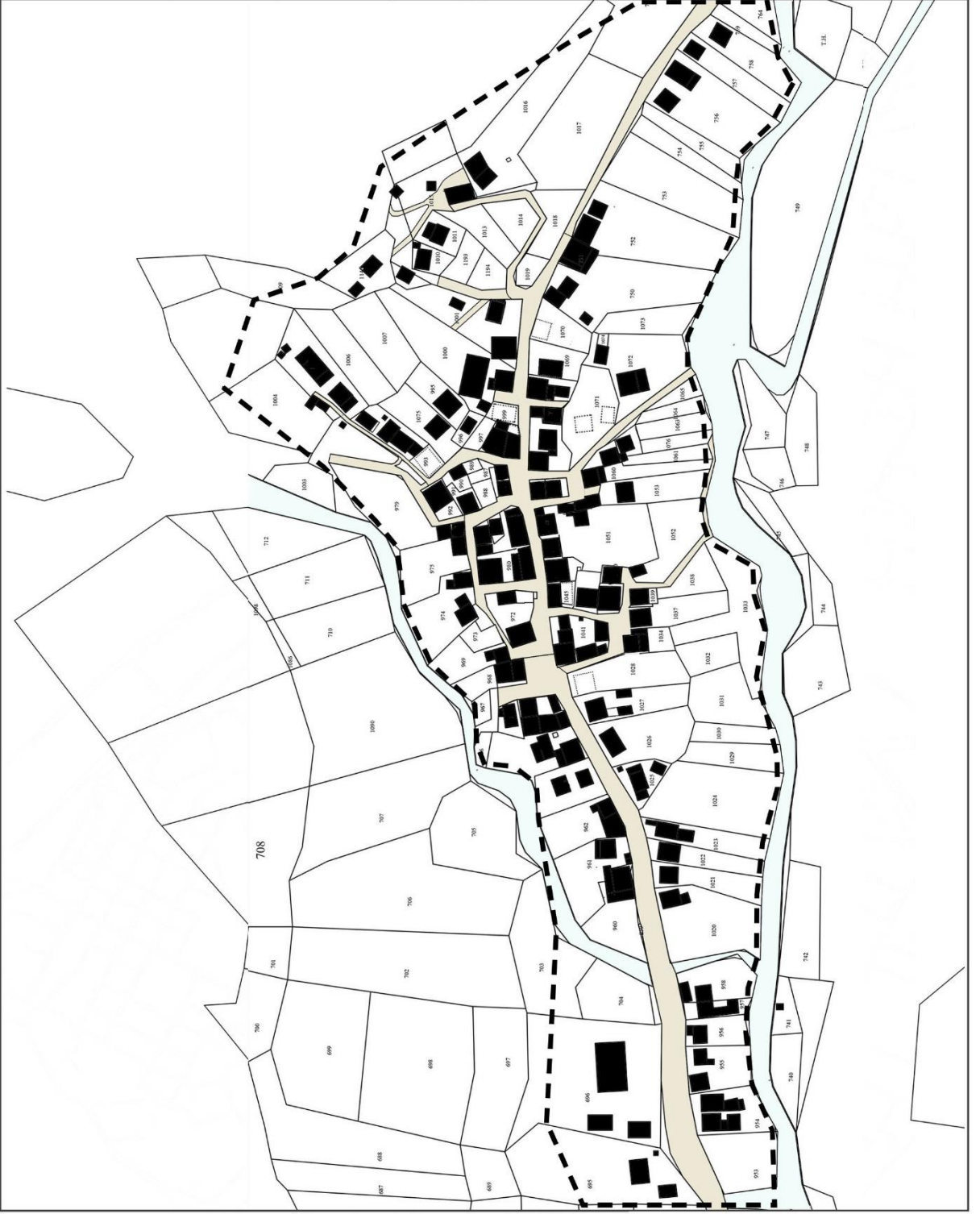
1. İşlev Analizi
2. Doluluk-Boşluk Analizi
3. Kat Sayısı Analizi
4. Kullanım Durumu Analizi
5. Yapım Sistemi Analizi
6. Yapı Malzemesi Analizi
7. Tarihsel Değerlilik Analizi
8. Sağlık Analizi
9. Yapı Kapasitesi Analizi
10. Tarihi Yapı Varlık Durumu
11. Çatı Tipi Analizi
12. Yol Döşemesi Analizi

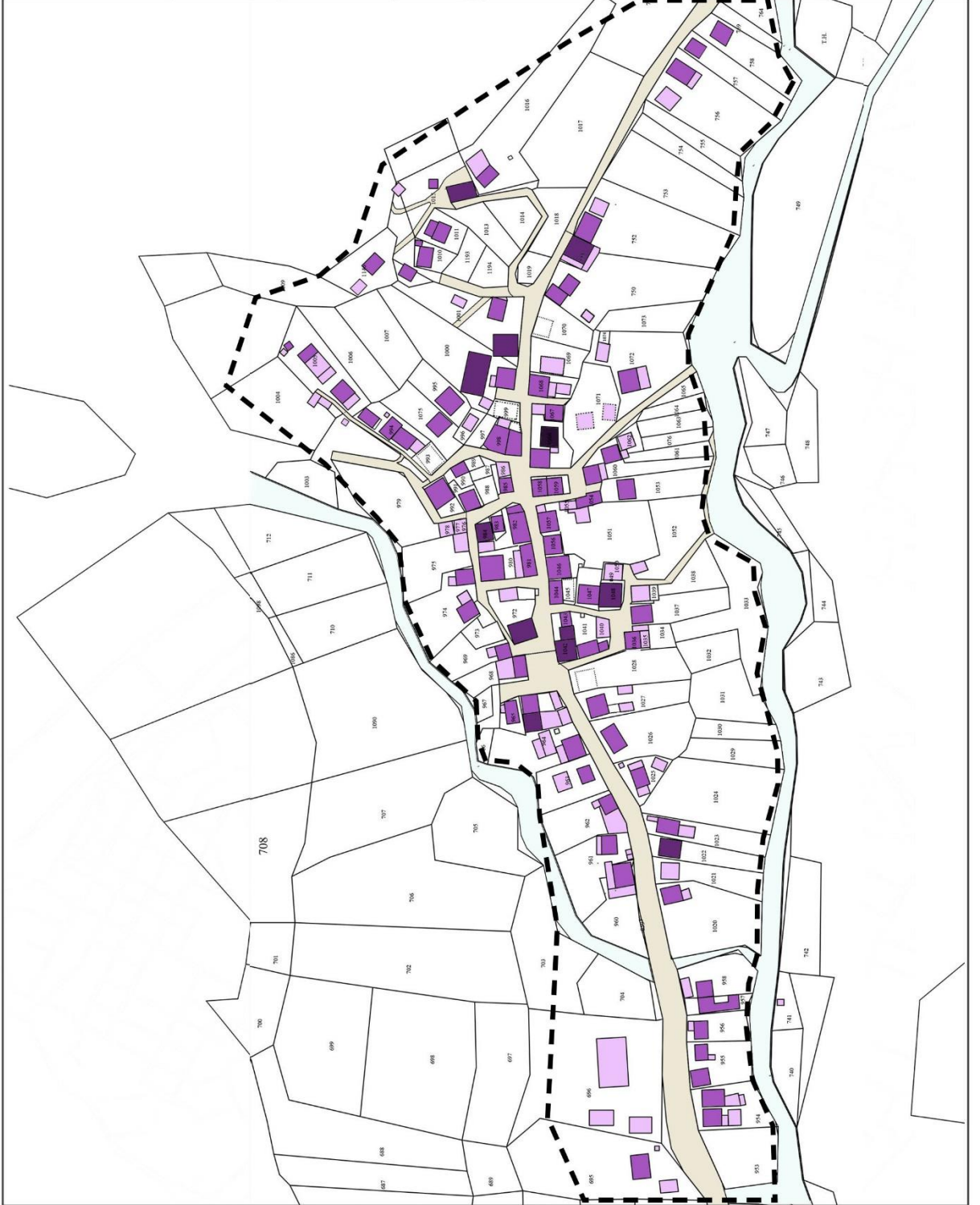
İSLEV ANALİZİ

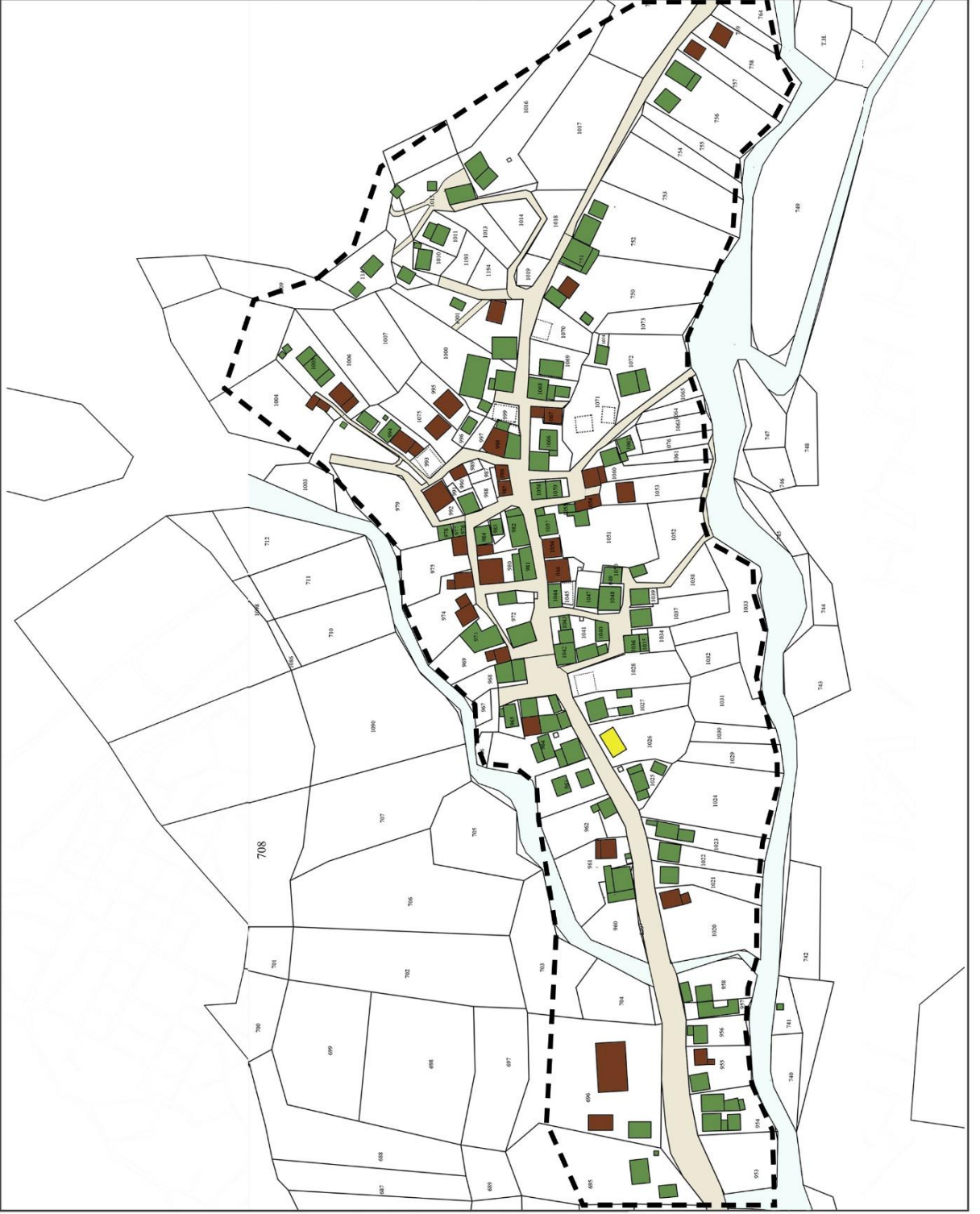
- KONUT
- KURULUK
- SAMANLIK
- DAM
- KÜMES
- BAGEN
- FIRIN
- CAMİ
- KAHVEHANE
- OKUL
- KOOPERATİF OFİSİ
- DÜĞÜN SALONU
- ÇEŞME

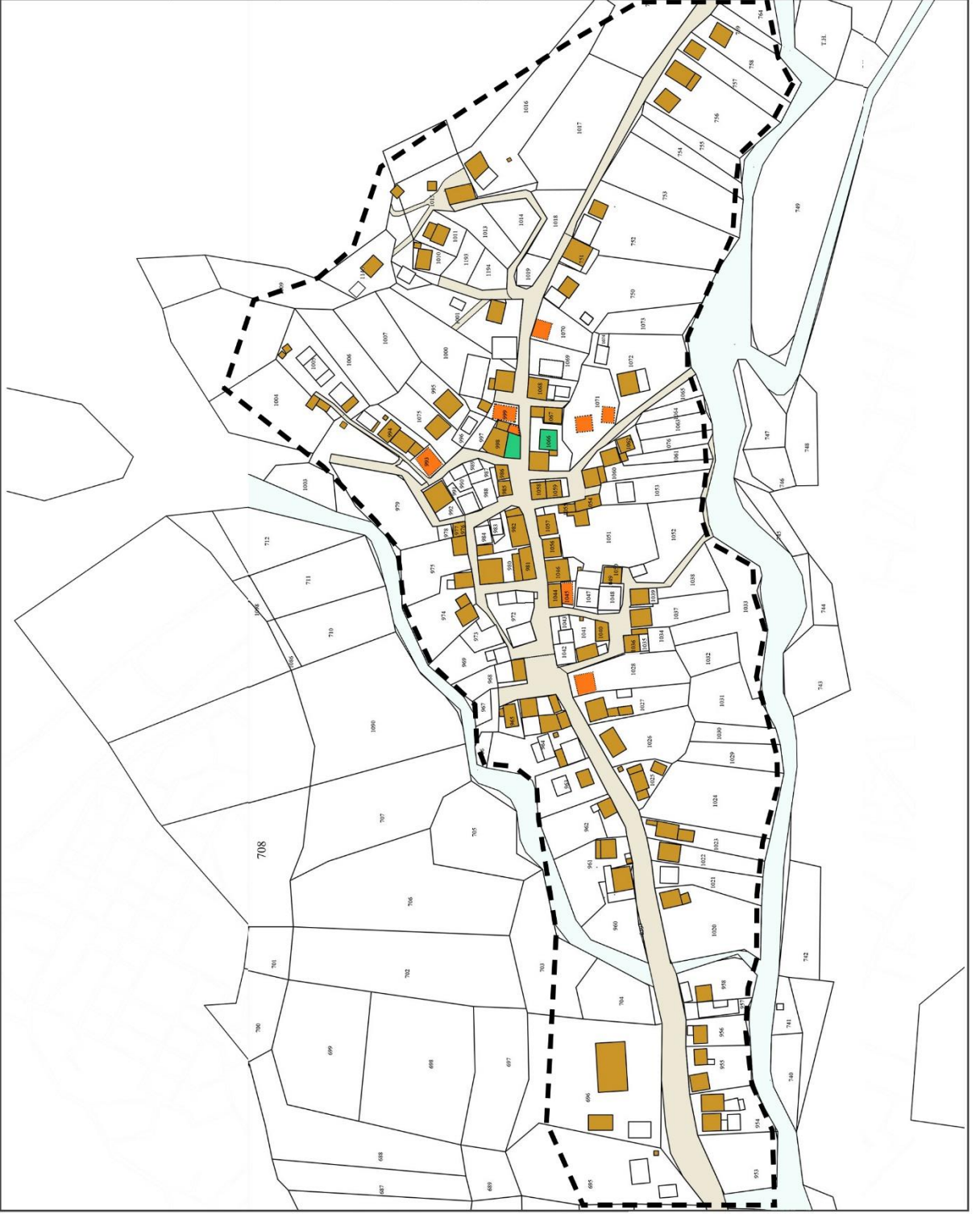

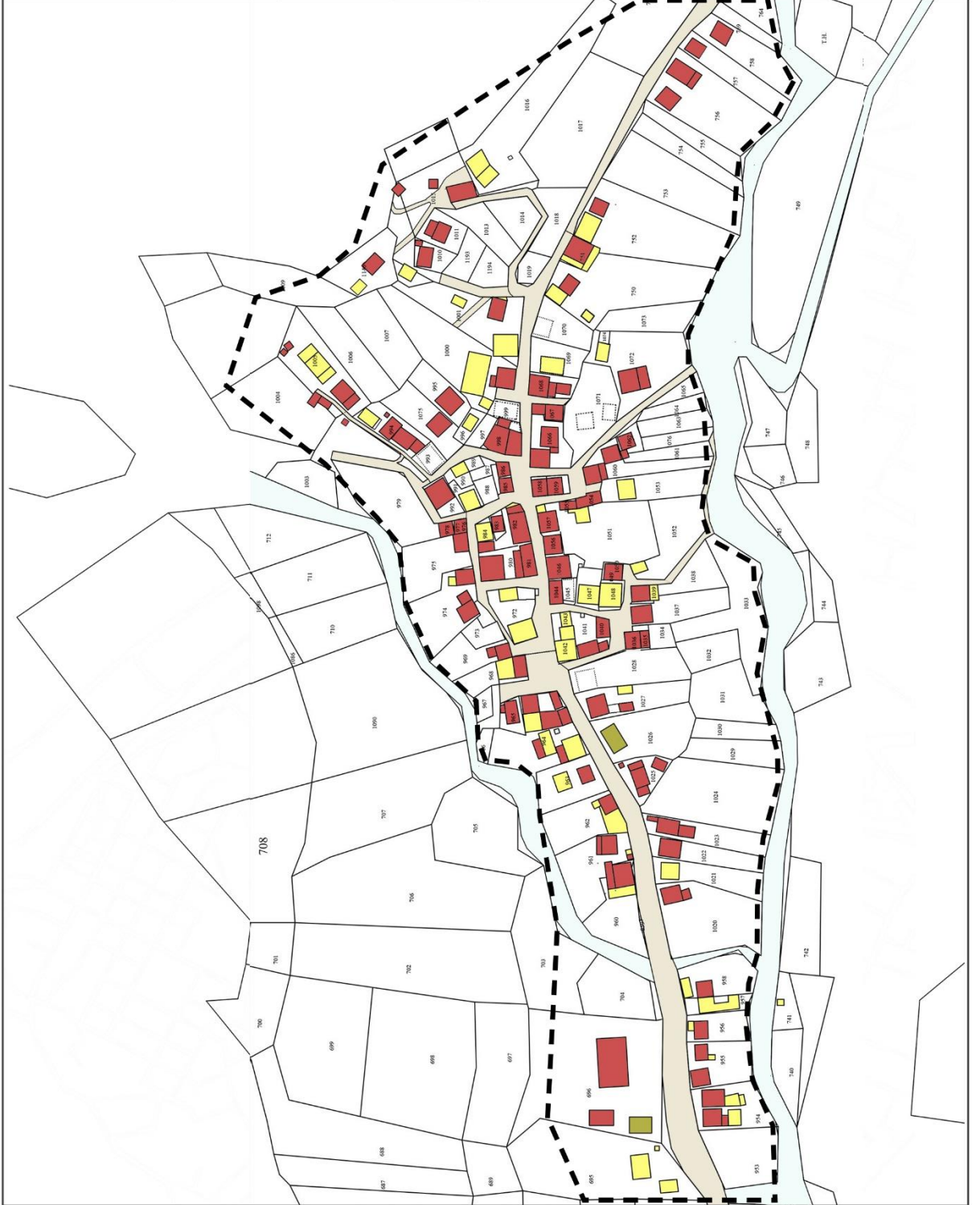

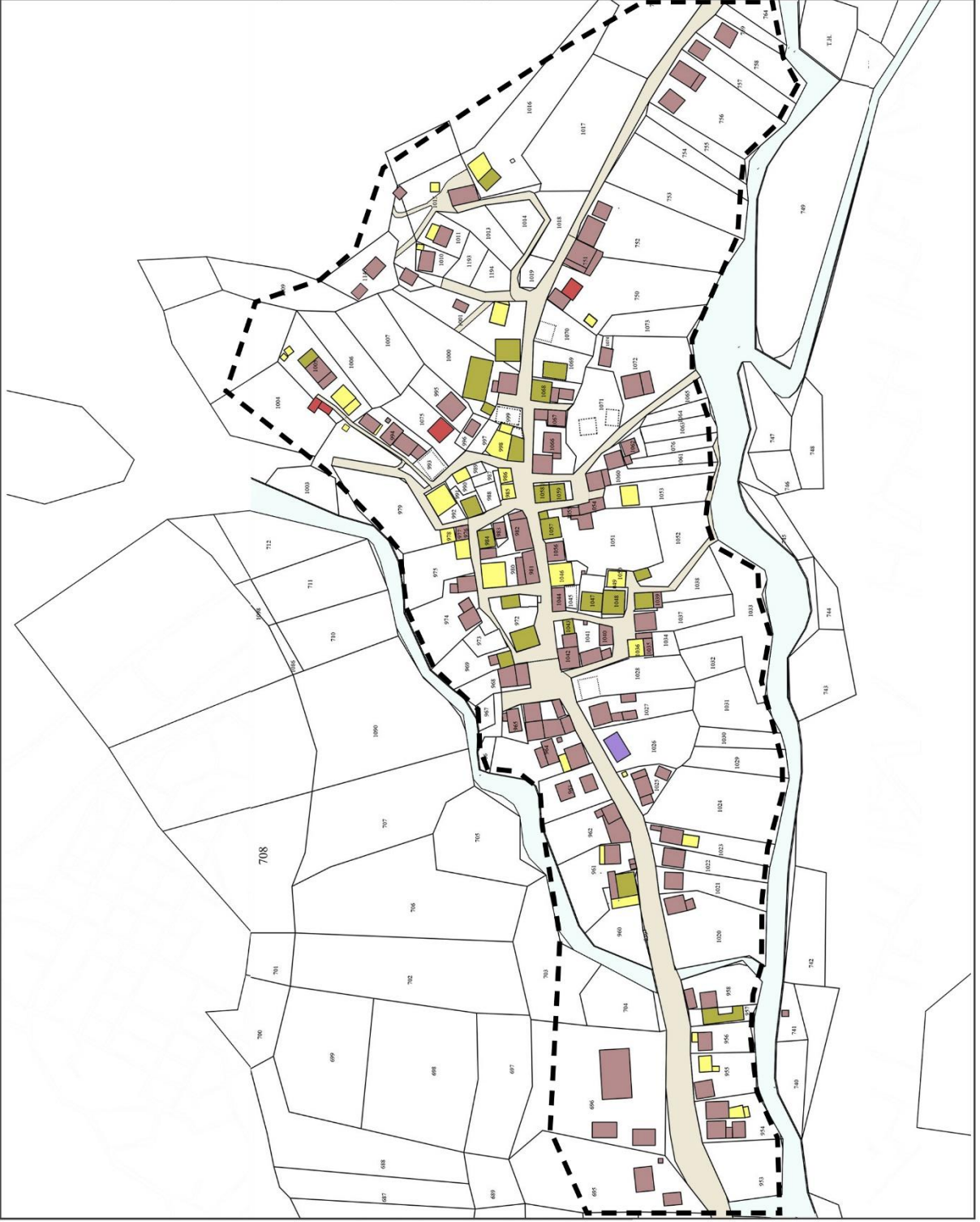

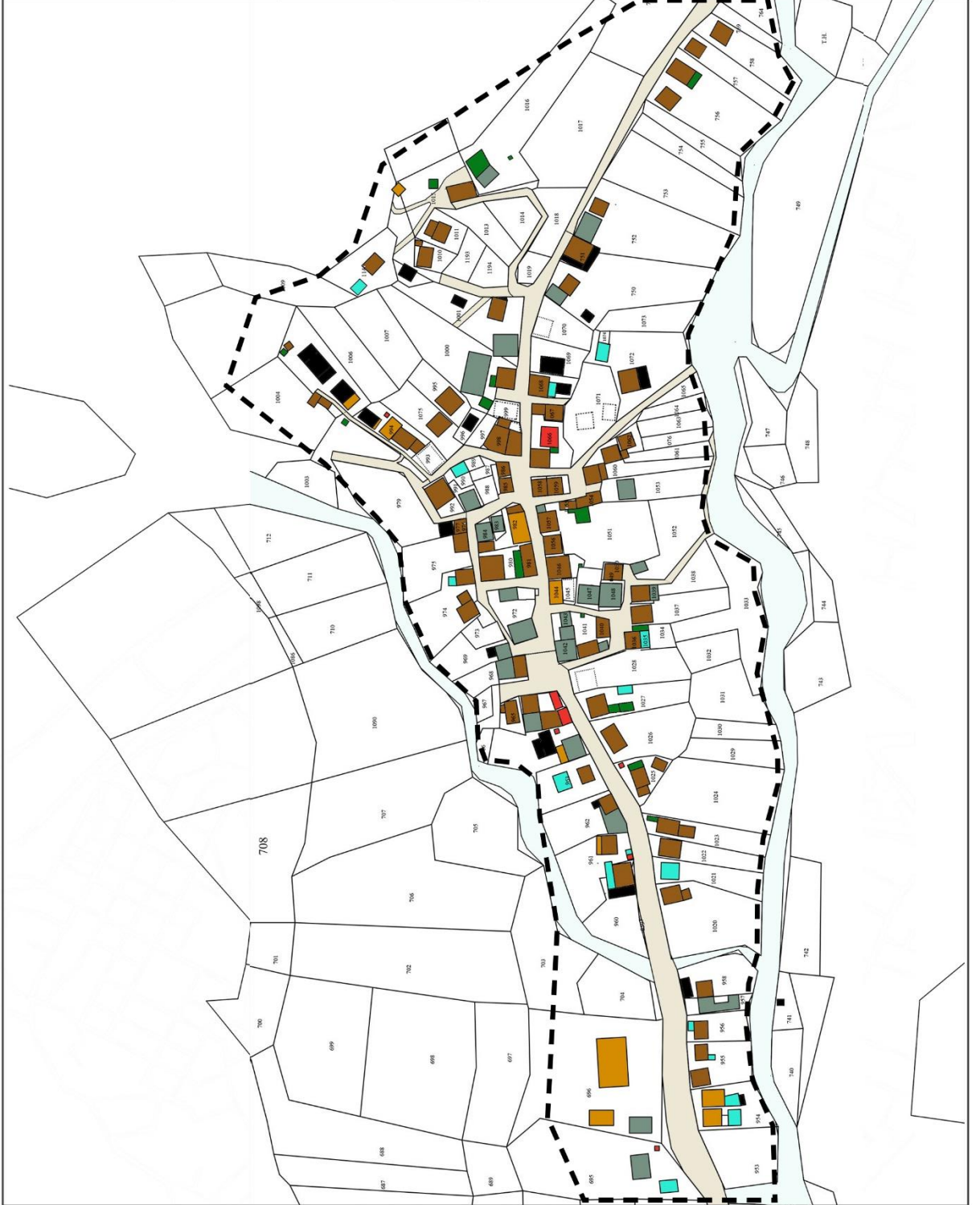

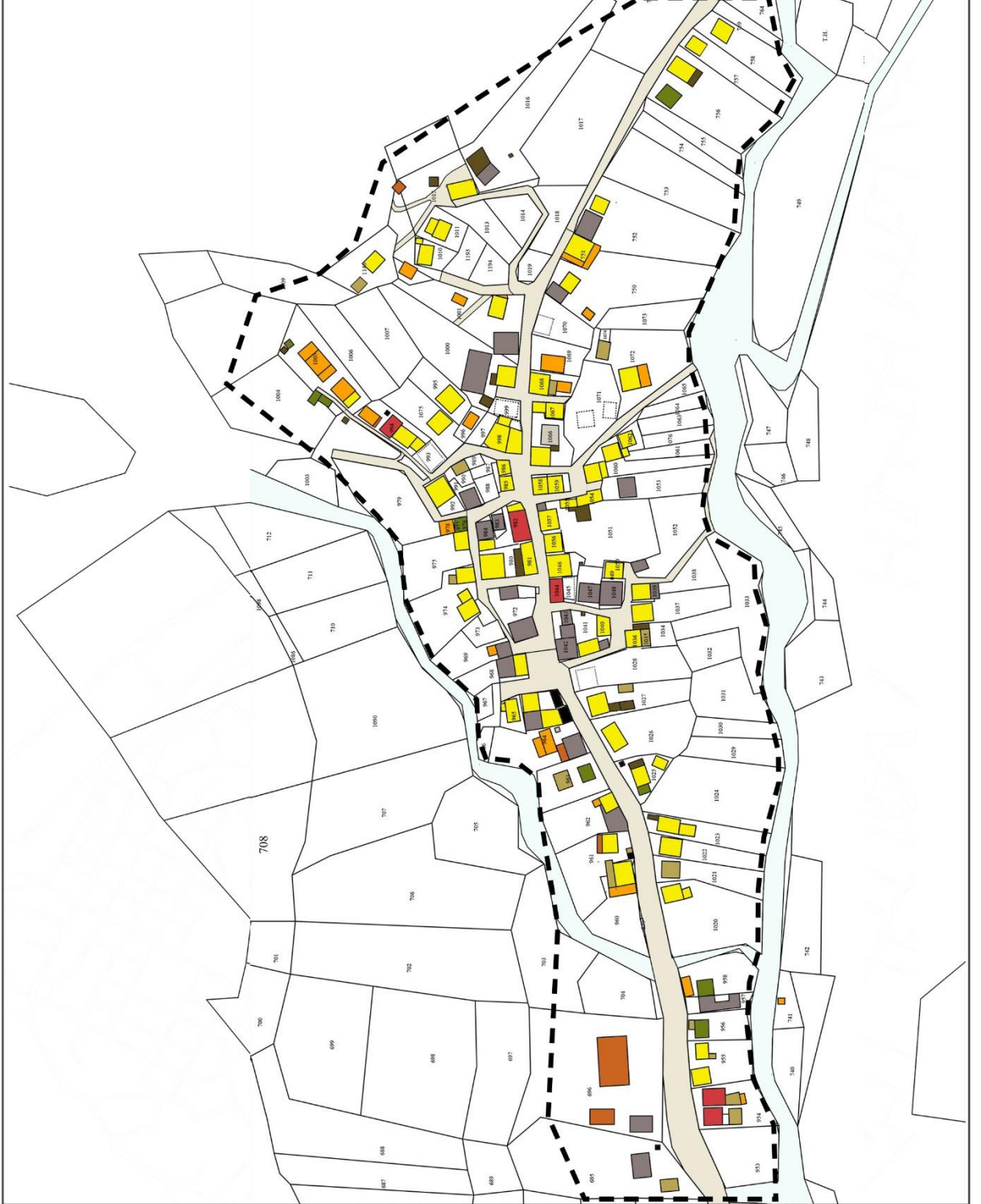
YAPI KAPASİTESİ ANALİZİ

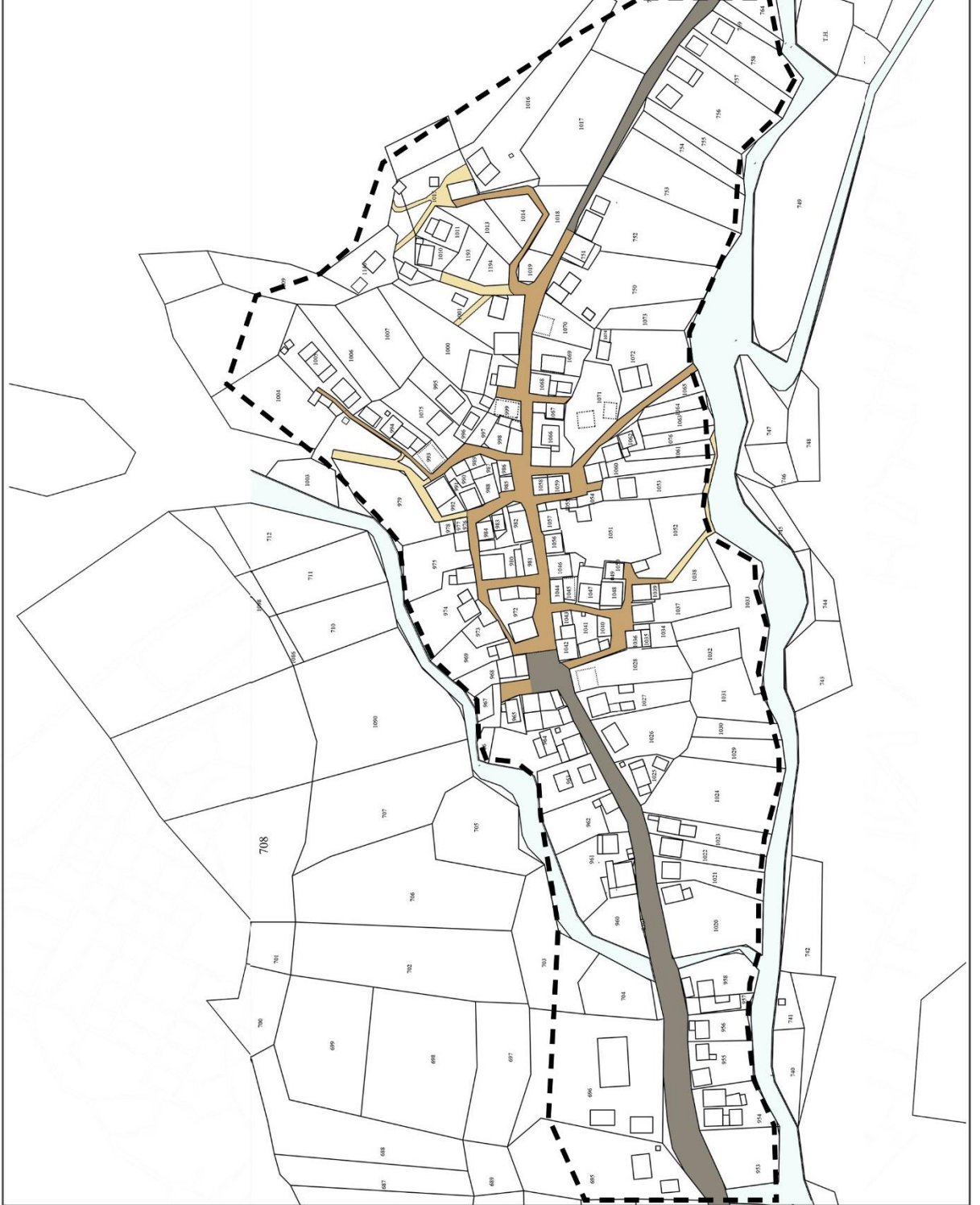
- ONARIMA GEREK YOK
- YÜZEYSEL ONARIM
- DETAYLI ONARIM
- HARABE
- İNŞA HALİNDE

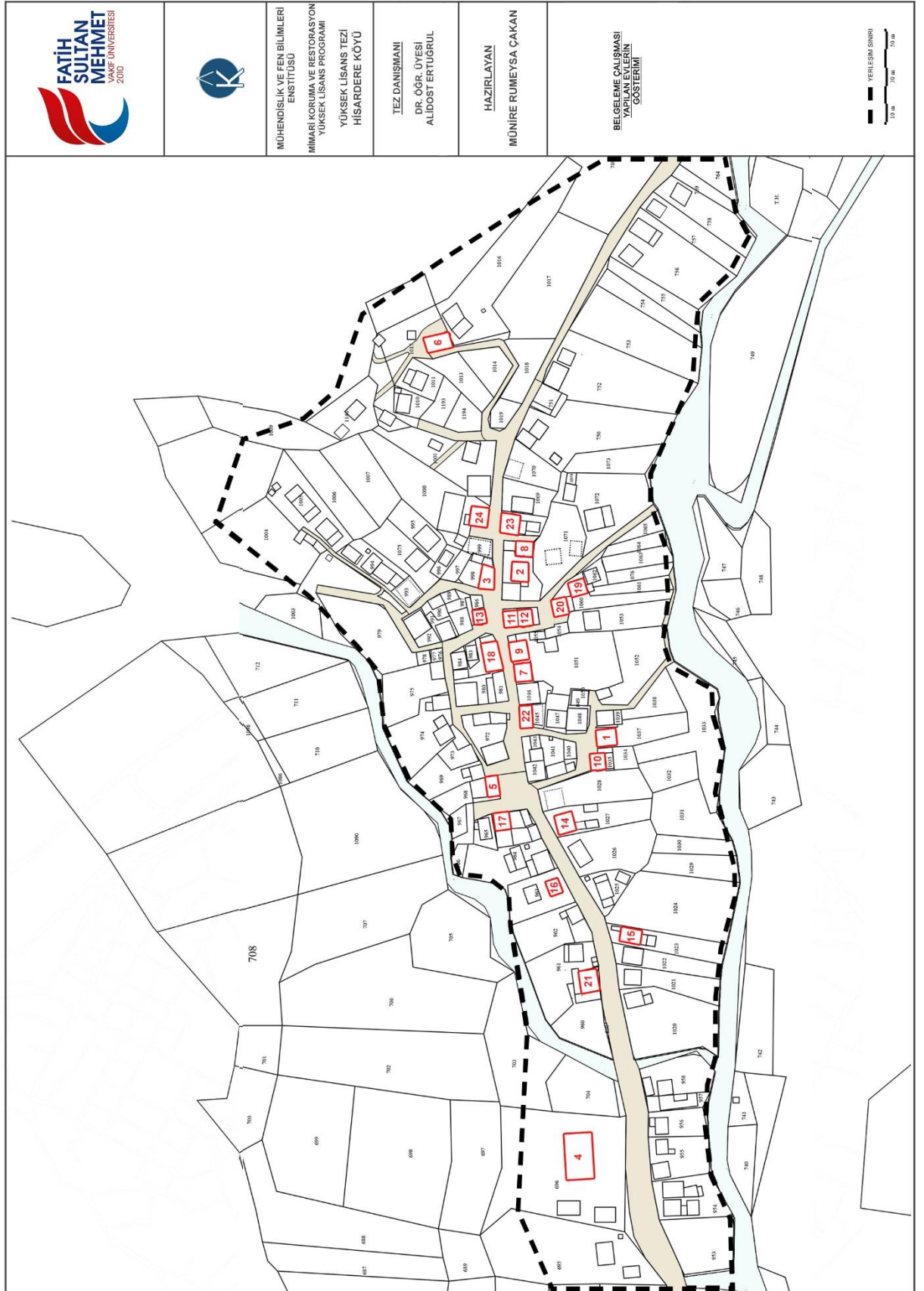
YAPIMALZEMESİ ANALİZİ

EK-2: Hisardere Köyü'nde belgelenmesi yapılan evlerin gösterimi

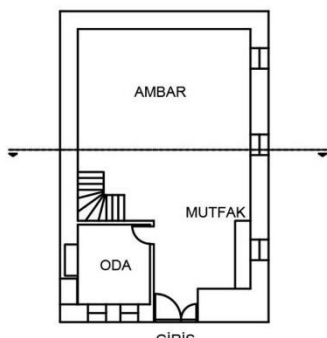
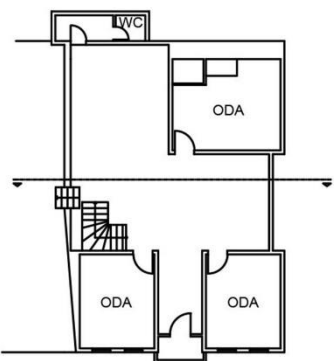

EK-3: Hisardere Köyü'nde belgelemesi yapılan evlerin çizimleri

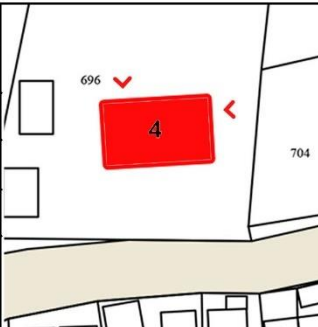
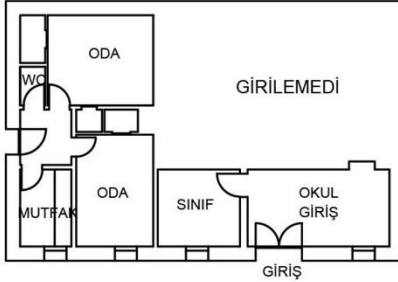

HİSARDERE 1		
İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	921 - 12	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapı bodrum katı ile birlikte iki katlıdır. Bodruma giriş bahçeden yapılmaktadır. İçeriden geçiş yoktur. Yapıya giriş yükseltirelerek ön cepheden yapılmaktadır. Girişte bulunan koridor geniş bir sofaya açılmaktadır. Girişin sağında ve solunda iki oda bulunmaktadır. Ayrıca sofaya açılan bir mutfak ve oda bulunmaktadır. Arka bahçeye açılan bir kapı bulunmaktadır.</p>	
	<p style="text-align: center;">ZEMİN KAT PLANI</p>	
CEPHE ÖZELLİKLERİ:	<p>Ön cephede giriş, merdivenler ile yükseltilerek cepheden geri çekilmiştir. Zemin kat seviyesinde üç bölmeli pencereler bulunmaktadır. Zemin kat seviyesine kadar taştan örülen duvar zemin kat seviyesinden sonra ahşap arası kerpiç dolgu yapılarak yükselmiştir. Kerpiç sıva üzeri kireç ile sıvanmıştır. Çatı tipi kırma çatıdır. Çatıya geçişte geniş saçaklar kullanılmıştır.</p>	
	<p style="text-align: center;">KUZEY(ÖN) CEPHESİ</p>	
NOTLAR:		

HİSARDERE 2

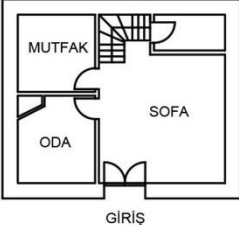
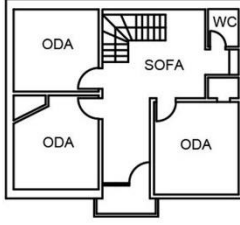

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	930 - 300	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI TAŞ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapı, en üstte bulunan cihannüması ile birlikte dört katlıdır. Giriş sokağa bakan (kuzey) cephesindedir. Giriş katta uzun bir hol bulunur. Bu katta dam, kümes ve odunluk bulunur. Koridorun sonunda arka bahçeye açılan kapı ve lavabo bulunmaktadır. İki kollu merdiven ile üst katlara çıkış sağlanmaktadır. Birinci ve ikinci kat planları aynıdır. Bu katlarda sofaya açılan dörder oda ve çıkmalık denilen balkonlar bulunmaktadır. En üst kat cihannümadır. Uzun bir sofadan oluşur.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-end;"> <div style="text-align: center;"> <p>GİRİŞ</p> <p>ZEMİN KAT PLANI</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>GİRİŞ</p> <p>BİRİNCİ VE İKİNCİ KAT PLANI</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>GİRİŞ</p> <p>ÜÇÜNCÜ KAT PLANI</p> </div> </div>		
CEPHE ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapının giriş cephesi (ön/kuzey) zemin kat seviyesinde moloz taş duvar örgüsü görülmektedir. Birinci, ikinci ve üçüncü katlarda ahşap çatıklar arası kesme taş kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu örgü sistemi kerpiç sıva üzerine kireç sıva yapılarak korunmuştur. Birinci ve ikinci kat seviyesinde dörder pencere ve bir çıkmalık bulunmaktadır. Bulunan çıkmalıklar üçüncü katta cumbaya dönüşmüştür. Cihannümada kemerli iki pencere bulunmaktadır. Çatıya geçiş geniş saçaklarla yapılmaktadır. Çatı tipi beşik çatıdır.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>KUZUY(ÖN) CEPHESİ</p> </div> <div style="text-align: center;"> </div> </div>		
NOTLAR:	<p>Hisardere Köyü'nde bulunan en nitelikli yapı olarak bilinen bu yapının yapım tarihinin 19. yüzyılın sonu olduğu belirtilmektedir. Yapı büyük ölçüde korunarak günümüze gelmiştir. Ön cephede bulunan girişi sağlayan demir kapı özgün değildir. Bütün cephelerde sıva kaybı gözlemlenmiştir. Dökülen sıvalardan ahşap ve taş malzeme ile birlikte tuğla kullanıldığı da görülmektedir.</p>	

HİSARDERE 3

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	930 - 188	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapı, bodrum katı ile birlikte üç katlıdır. Köşede bulunduğu için iki cephesi sokağa bakmaktadır. Giriş batı cephesindedir. Giriş yükseltilmiş, bodrum yerleştirilmiştir. Bodruma içeriden geçiş yoktur, cephede bulunan kapıdan giriş sağlanmaktadır. Dam olarak kullanılmaktadır. Zemin katta geniş bir sofa, açık bir mutfak ve bir oda bulunmaktadır. Bu sofa, ambar olarak kullanılmaktadır. Birinci katta geniş bir sofaya açılan üç oda ve bir hol ile geçiş sağlanan çıkmalık bulunmaktadır. Tuvalet de bu katta bulunmaktadır.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>ZEMİN KAT PLANI</p></div><div style="text-align: center;"><p>BİRİNCİ KAT PLANI</p></div></div>		
CEPHE ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapının girişi tek taraftan yükselen merdivenler ile sağlanmaktadır. Zemin kat seviyesinde çift kanatlı kapı ile iki dikey pencere bulunmaktadır. birinci kat seviyesinde bir çıkmalık denilen balkon ve iki yanında ikişer pencere bulunmaktadır. Güney cephesinde birinci katta bulunan odalar çıkma yapmaktadır. Çatıya geçişte geniş saçaklar kullanılmış ve bu saçaklar çıkmalık hizasında farklılaşmıştır. Kerpiç sıva üzeri kireç ile sıva yapılarak korunmuştur.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>KUZEY(ÖN) CEPHESİ</p></div><div></div></div>		
NOTLAR:	<p>Hisardere Köyü'nde bulunan en nitelikli ikinci yapı olarak bilinen bu yapının yapım tarihinin 20. yüzyılın başı olduğu belirtilmektedir. Yapı büyük ölçüde korunarak günümüze gelmiştir. Ön cephede bulunan girişi sağlayan demir kapı özgün değildir. Yanındaki yapı ile birlikte yapılmıştır ve içeride birinci katta bitişik yapıya geçiş bulunmaktadır.</p>	

HİSARDERE 4	
İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE
ADA-PARSEL NO:	930 - 139
ADI:	KONUT
KULLANIM DURUMU:	OKUL + KONUT
KORUNMA DURUMU:	İYİ
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	YIĞMA TUĞLA
PLAN ÖZELLİKLERİ:	Yapı, bodrum katı ile birlikte iki katedir. Bodrum katı eğime oturtulmuştur. Yapı iki bölümden oluşmaktadır. Batı tarafında okul olarak kullanılan bölüm vardır. Sınıflar bulunur. Doğuda ise konut olarak kullanılan bölüm bulunur. Okula giriş kuzey cephesindedir. Bir hol ve sınıflara açılan kapılar bulunur. Sınıfların birisine girilememiştir. Konut bölümünün girişi doğu cephesinde bulunur ve bu cephede merdiven kullanarak giriş sağlanmıştır. Konutta küçük bir holden iki odaya, mutfığa ve tuvalete açılan kapılar bulunur.
	
 <p style="text-align: center;">ZEMİN KAT PLANI</p>	
CEPHE ÖZELLİKLERİ:	Okulun girişi çift kanatlı demir kapı ile sağlanmaktadır. Yapının kuzey cephesinde kapı ile birlikte dört tane dikey pencere bulunmaktadır. Çatıya geçişte geniş saçaklar kullanılmıştır. Yığma tuğla olan yapım sisteminde çimento karışımı harç kullanılmış ve üzeri kireç ile sıvanmıştır.
 <p style="text-align: center;">KUZEY(ÖN) CEPHESİ</p>	
	
NOTLAR:	

HİSARDERE 5

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK				
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE				
ADA-PARSEL NO:	928- 2				
ADI:	KONUT				
KULLANIM DURUMU:	KONUT				
KORUNMA DURUMU:	İYİ				
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU				
PLAN ÖZELLİKLERİ:	Yapı, iki katlıdır. Girişi sokağa bakan güney cephesindedir. Giriş geniş bir sofaya açılmaktadır. Girişin sonunda bir oda ve mutfak bulunmaktadır. Birinci kata çıkış giriş hizasında bulunan çift kollu merdiven ile sağlanmaktadır. Birinci katta bir sofa etrafında üç oda ve bir tuvalet bulunmaktadır. İki oda arasındaki holden çıkmalık bölümüne geçiş sağlanmaktadır.				
 ZEMİN KAT PLANI			 BİRİNCİ KAT PLANI		
CEPHE ÖZELLİKLERİ:	Güney cephesinde giriş, cepheden içeri alınarak sağlanmaktadır. girişin iki yanında birer tane üç bölmeli geniş pencereler bulunmaktadır. Aynı düzen birinci katta devam etmektedir. Birinci katta giriş hizasında çıkmalık bulunmaktadır. Çatıya geçiş geniş saçaklar ile sağlanıp, kırma çatı ile örtülmüştür. Yapı kerpiç sıva üzeri kireç ile sıvanmıştır.				
 GÜNEY(ÖN) CEPHESİ					
NOTLAR:	İmam Lojmanı olarak kullanılan bu konut yapısının girişinde bulunan pvc kapı sonradan eklenmiştir. Bazı ahşap pencereler pvc pencereler ile değiştirilmiştir.				

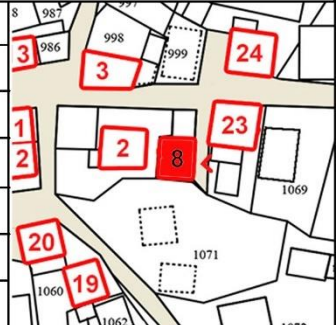
HİSARDERE 6

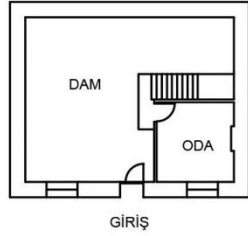
İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	930 - 204	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapı, iki katlıdır. Girişi doğu cephesindedir. Giriş ince bir hole açılmaktadır. Girişin solunda bir oda bulunmaktadır. Karşısında tuvalet ve sağında mutfak bulunmaktadır. Bu katta dam da bulunmaktadır fakat girişi kuzey cephesinden bir kapı ile sağlanmaktadır. Birinci kata çıkan merdiven girişin sağında ve çift yönlüdür. Birinci katta geniş bir sofa bulunmaktadır. Bu sofaya açılan iki oda bulunmaktadır. Ayrıca bu sofadan bir kapı ile başka bir hole geçiş yapılır. Burada da bir lavabo ile birlikte iki oda bulunmaktadır. Odaların arasında bulunan holden çıkmalığa geçiş yapılır.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>ZEMİN KAT PLANI</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>BİRİNCİ KAT PLANI</p> </div> </div>		
CEPHE ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapının çıkmalık bulunan cephesi kuzey cephesidir. Bu cephede zemin kattaki dama geçişi sağlayan tek kanatlı kapı bulunmaktadır. Çıkmalığın iki yanında birer tane iki bölmeli pencereler bulunmaktadır. Çatıya geçiş geniş saçaklar ile sağlanmakta ve kırma çatı ile örtülmektedir.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>GÜNEY(ÖN) CEPHESİ</p> </div> <div style="text-align: center;"> </div> </div>		
NOTLAR:		

HİSARDERE 7

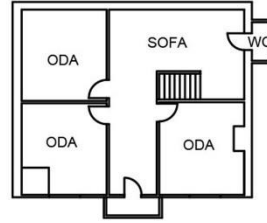
İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	923 -8	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	PASİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapı, iki katlıdır. Giriş sokak (kuzey) cephesinden yapılmaktadır. Cepheden içeri alınmış giriş, geniş bir sofaya açılmaktadır. Zemin katta dam bulunmaktadır ve kapısı sofaya açılmaktadır. Köşede bulunan çift kollu merdiven ile birinci kata geçiş sağlanmaktadır. Birinci katta sofada mutfak bulunur. Üç odaya açılan kapılar bulunmaktadır. İki oda arasındaki holden çıkmalığa geçiş yapılır.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>ZEMİN KAT PLANI</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>BİRİNCİ KAT PLANI</p> </div> </div>		
CEPHE ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapının ön (kuzey) cephesinde girişi sağlayan ahşap çift kanatlı kapı bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde küçük bir tane pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde çıkmalığın iki yanında birer tane pencere bulunmaktadır. Kerpiç üzeri kireç ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş geniş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kırma çatı örtülmektedir.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>GÜNEY(ÖN) CEPHESİ</p> </div> <div style="text-align: center;"> </div> </div>		
NOTLAR:	<p>Cephede zemin katta bulunan ahşap kapı özgündür fakat birinci kat seviyesinde bulunan pvc pencereler özgün değildir.</p>	

HİSARDERE 8

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	930 - 299	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	PASİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	Yapı, iki katlıdır. Giriş sokak (doğu) cephesinden yapılmaktadır. Cepheden içeri alınmış giriş, sofaya açılmaktadır. Bu sofanın dam olarak kullanılmaktadır. Zemin katta girişin yanında bir oda bulunmaktadır. Odanın yanından üst kata geçişi sağlayan tek kollu merdiven bulunmaktadır. Birinci katta sofaya açılan üç oda bulunmaktadır. İki oda arasındaki holden çıkmalığa geçiş yapılır.	

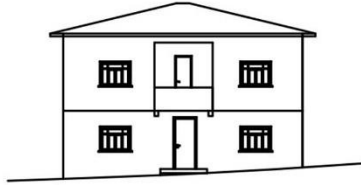
ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

Yapının ön (doğu) cephesinde girişi sağlayan demir tek kanatlı kapı bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde girişin iki yanında birer tane ahşap dört bölmeli pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde çıkmalığın iki yanında da birer tane ahşap dört bölmeli pencere bulunmaktadır. Kerpiç üzeri kireç ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş geniş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kurma çatı örtülmektedir.

DOĞU(ÖN) CEPHESİ

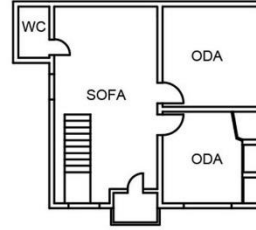
NOTLAR:

HİSARDERE 9

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	924 - 1	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	Yapı, iki katlıdır. Giriş sokak (kuzey) cephesinden yapılmaktadır. Giriş, geniş bir sofaya açılmaktadır. Zemin katta girişin iki yanında sofaya açılan bir oda ve mutfak bulunmaktadır. Giriş kapının yanında üst kata geçişi sağlayan çift kollu merdiven bulunmaktadır. Birinci katta sofaya açılan iki oda bulunmaktadır. Sofadan çıkmalığa geçiş yapılır.	

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

Yapının ön (kuzey) cephesinde girişi sağlayan demir çift kanatlı kapı bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde girişin iki yanında birer tane pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde çıkmalığın iki yanında da birer tane pencere bulunmaktadır. Kerpiç üzeri kireç ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş geniş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kırma çatı örtülmektedir.

GÜNEY(ÖN) CEPHESİ

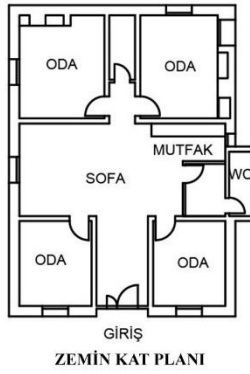

NOTLAR:

Cephede bulunan kapı ve pencereler özgün değildir. Birinci katta sonradan açılan, güney cephesinde bitişik nizam ile inşa edilmiş yapıya geçişi sağlayan bir kapı bulunmaktadır.

HİSARDERE 10

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	921 - 17	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	Yapı, bodrum ile birlikte iki katedir. Giriş sokak (kuzey) cephesinden yapılmaktadır. Cepheden içeri alınmış giriş, önce hole ardından sofaya açılmaktadır. Bu sofadan dört odaya açılan kapılar bulunmaktadır. Mutfak sofada açık bir şekilde yer almaktadır.	

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

Yapının ön (kuzey) cephesinde giriş yükseltilmiş ve girişi sağlayan demir çift kanatlı kapı bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde girişin iki yanında birer tane ahşap iki bölmeli pencere bulunmaktadır. Yapı yeşil renk ile boyalıdır. Çatıya geçiş geniş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kırma çatı örtülmektedir.

KUZEY (ÖN) CEPHESİ

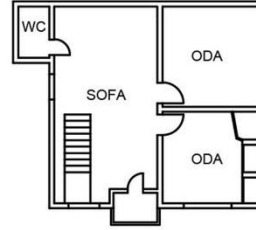
NOTLAR:

HİSARDERE 11

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	924 - 1	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	Yapı, iki katlıdır. Giriş sokak (kuzey) cephesinden yapılmaktadır. Giriş, geniş bir sofaya açılmaktadır. Zemin katta girişin iki yanında sofaya açılan bir oda ve mutfak bulunmaktadır. Giriş kapının yanında üst kata geçişi sağlayan çift kollu merdiven bulunmaktadır. Birinci katta sofaya açılan iki oda bulunmaktadır. Sofadan çıkmalığa geçiş yapılır.	

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

Yapının ön (kuzey) cephesinde girişi sağlayan demir çift kanatlı kapı bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde girişin iki yanında birer tane pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde çıkmalığın iki yanında da birer tane pencere bulunmaktadır. Kerpiç üzeri kireç ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş geniş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kırma çatı örtülmektedir.

GÜNEY(ÖN) CEPHESİ

NOTLAR:

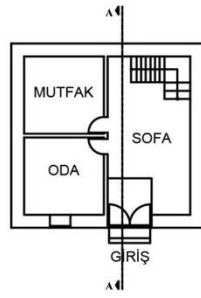
Cephede bulunan kapı ve pencereler özgün değildir. Birinci katta sonradan açılan, güney cephesinde bitişik nizam ile inşa edilmiş yapıya geçişi sağlayan bir kapı bulunmaktadır.

HİSARDERE 12

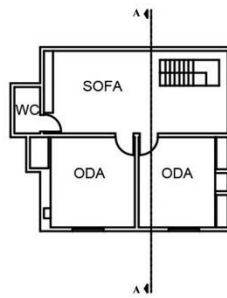
İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	924 - 2	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapı, iki katlıdır. Giriş sokak (batı) cephesinden yapılmaktadır. Zemin katta asma kat bulunur. Asma katın altı dam ve kuruluk olarak kullanılmaktadır. Girişten asma kata geçiş merdiven ile sağlanır. Asma katta küçük bir sofa içinde mutfak ve bir odaya açılan kapı bulunur. Üst kata geçişi sağlayan merdiven birinci katta sofaya açılmaktadır. Sofaya açılan iki oda bulunur. Ayrıca sofadan çıkmalı geçiş yapılır.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>ZEMİN KAT PLANI</p></div><div style="text-align: center;"><p>BİRİNCİ KAT PLANI</p></div></div>		
CEPHE ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapının ön (batı) cephesinde girişi sağlayan demir çift kanatlı kapı bulunmaktadır. Kapı üzerinde ışıklık penceresi bulunur. Zemin kat seviyesinde pencere bulunmamaktadır. Birinci kat seviyesinde çıkmalığın yanında bir tane pencere bulunmaktadır. Kerpiç üzeri kireç ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kırma çatı örtülmektedir.</p>	
<p>BATI (ÖN) CEPHESİ</p>		
NOTLAR:	<p>Cephede bulunan kapı özgün değildir. Birinci katta sonradan açılan, güney cephesinde bitişik nizam ile inşa edilmiş yapıya geçişi sağlayan bir kapı bulunmaktadır.</p>	

HİSARDERE 13

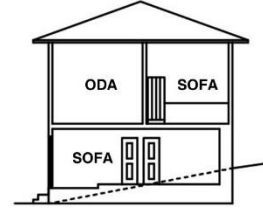
İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	925 - 7	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	PASİF	
KORUNMA DURUMU:	ORTA	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapı, iki katlıdır. Giriş sokak (güney) cephesinden yapılmaktadır. Zemin katta giriş geniş bir sofaya açılmaktadır. Sofada bir tezgah ve sofaya açılan bir oda ve dam bulunmaktadır. Zemin kattan birinci kata geçiş çift kollu merdiven ile sağlanır. Birinci katta sofa içinde odalara açılan iki kapı bulunur. Sofada bir lavabo bulunur ve lavabonun yanında tuvalet çıkması bulunmaktadır.</p>	

ZEMİN KAT PLANI

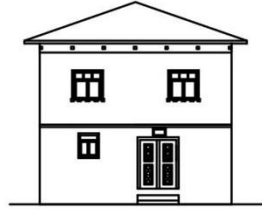
BİRİNCİ KAT PLANI

AA KESİTİ

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

Yapının ön (güney) cephesinde girişi sağlayan özgün ahşap çift kanatlı kapı bulunmaktadır. Kapı üzerinde ışıklı penceresi bulunur. Zemin kat seviyesinde kapının batısında bir pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde iki tane pencere bulunmaktadır. Pencere çerçeveleri özgün ahşap pencere çerçeveleridir. Kerpiç üzeri kireç ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş geniş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kırma çatı örtülmektedir.

GÜNEY (ÖN) CEPHESİ

NOTLAR:

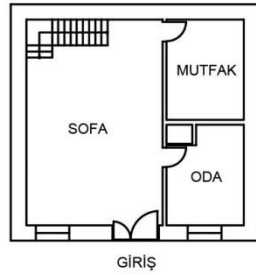
Konutta bulunan ahşap yapı elemanları tamamiyle özgündür. Cephe bulunan kapı ve pencereler ile iç mekânda bulunan ahşap elemanlar özgünlüğünü korumaktadır. Kapı eşliğinde devşirme malzeme olan mermer bir blok bulunmaktadır.

HİSARDERE 14

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	921 - 11	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	

PLAN ÖZELLİKLERİ:

Yapı, iki katlıdır. Giriş sokak (kuzey) cephesinden yapılmaktadır. Zemin katta giriş geniş bir sofaya açılmaktadır. Sofaya açılan bir oda ve mutfak bulunmaktadır. Zemin kattan birinci kata geçiş çift kollu merdiven ile sağlanır. Birinci katta sofa içinde odalara açılan üç kapı bulunur. Sofada bir tezgah bulunur ve tezgahın yanında tuvalet bulunmaktadır. Sofadan çıkmalığa bir kapı ile geçiş yapılır.

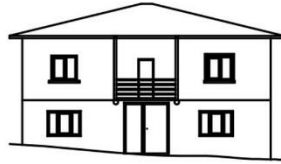
ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

Yapının ön (kuzey) cephesinde girişi sağlayan demir çift kanatlı kapı bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde kapının iki yanında birer pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde ise giriş hizasında çıkmalık bulunur ve çıkmalığın iki yanında birer pencere bulunmaktadır. Kerpiç üzeri kireç ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş geniş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kırma çatı örtülmektedir.

KUZEY (ÖN) CEPHESİ

NOTLAR:

Konutta bulunan kapı ve pencereler özgün değildir. İç mekânda muhdes duvarlar bulunmaktadır.

HİSARDERE 15

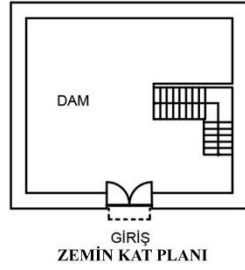
İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	921 - 11	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapı, iki katlıdır. Giriş sokak (kuzey) cephesinden yapılmaktadır. Zemin katta giriş geniş bir sofaya açılmaktadır. Sofaya açılan bir oda ve mutfak bulunmaktadır. Sofadan kuruluğa geçiş yapılmaktadır. Zemin kattan birinci kata geçiş çift kollu merdiven ile sağlanır. Birinci katta sofa içinde odalara açılan üç kapı bulunur. Sofada bir tezgah bulunur ve tezgahın yanında tuvalet bulunmaktadır. Sofadan çıkmalığa bir kapı ile geçiş yapılır.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>GİRİŞ ZEMİN KAT PLANI</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>BİRİNCİ KAT PLANI</p> </div> </div>		
CEPHE ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapının ön (kuzey) cephesinde girişi sağlayan ahşap çift kanatlı kapı bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde kapının batısında bir pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde ise giriş hizasında çıkmalık bulunur. Çıkmalık cephenin kenarında olması ile diğer evlere göre farklılık göstermektedir. Kerpiç üzeri yeşil boya ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş geniş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kurma çatı örtülmektedir.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>KUZEY (ÖN) CEPHESİ</p> </div> <div> </div> </div>		
NOTLAR:	<p>Yapı 1970 yılında inşa edilmiştir.</p>	

HİSARDERE 16

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	920 - 4	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapı, iki katlıdır. Giriş sokak (güney) cephesinden yapılmaktadır. Zemin katta giriş bir sofaya açılmaktadır. Sofaya açılan bir oda ve mutfak kapısı bulunmaktadır. Zemin kattan birinci kata geçiş tek kollu merdiven ile sağlanır. Birinci katta sofa içinde odalara açılan iki kapı bulunur. Sofada bir tezgah bulunur ve tezgahın yanında tuvalet bulunmaktadır.</p>	
<p>ZEMİN KAT PLANI</p> <p>BİRİNCİ KAT PLANI</p>		
CEPHE ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapının ön (güney) cephesinde girişi sağlayan demir çift kanatlı kapı bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde kapının batısında ahşap üç bölmeli pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde iki tane dört bölmeli ahşap pencere bulunmaktadır. Çıkmalık bulunmamaktadır. Kerpiç üzeri kireç ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş geniş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kırma çatı örtülmektedir.</p>	
<p>KUZEY (ÖN) CEPHESİ</p>		
NOTLAR:	<p>Yapıda İstanbul'dan gelecek köye yerleşmeye karar veren bir kullanıcı ikamet etmektedir. Duvarlarda özgün yapıya aykırı müdahalelerde bulunulmuştur.</p>	

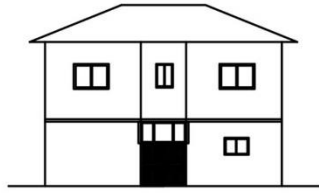
HİSARDERE 17

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	920 - 5	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	Yapı, iki katlıdır. Köşede bulunduğu için güney ve doğu cepheleri sokaka bakar. Giriş güney(ön) cephesinde bulunan ahşap kapıdan sağlanmaktadır. Zemin katta girişte dam bulunur. Üst kata geçiş çift kollu merdiven ile sağlanır. Birinci katta bir sofa bulunur. Buradan üç odaya ve tuvalete geçiş yapılır. Sofada tezgah ve lavabo bulunur. Çıkmalığa geçiş iki oda arasında bulunan holden sağlanmaktadır.	

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

Güney cephesinde içeri çekilmiş çift kanatlı ahşap bir kapı bulunur. Kapının doğusundaiki bölmeli ahşap pencere bulunur. Birinci kat seviyesinde odalar cephede çıkma yapmaktadır. Çıkmalık yoktur. Çatıya geçiş saçak ile sağlanır ve yapı kırma çatı ile örtülmüştür. Kerpiç üzri kireç ile sıvanmıştır.

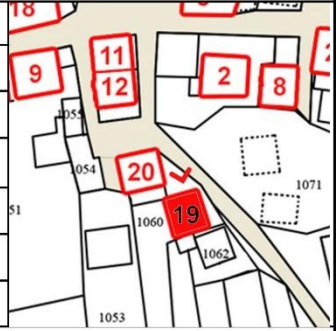
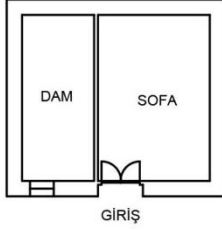
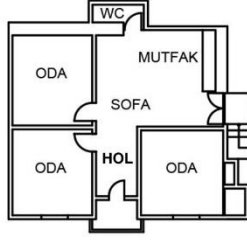

NOTLAR:

HİSARDERE 18

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	926 - 3	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	YIĞMA TUĞLA	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	Yapı, iki katlıdır. Giriş sokak (güney) cephesinden yapılmaktadır. Zemin katta giriş bir hole ve oradan sofaya açılmaktadır. Sofaya açılan iki oda ve bir mutfak kapısı bulunmaktadır. Zemin kattan birinci kata geçiş çift kollu merdiven ile sağlanır. Birinci katta sofa içinde odalara açılan üç kapı bulunur. Sofada iki oda arasında bulunan holden çıkmağa geçiş yapılır.	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>ZEMİN KAT PLANI</p></div><div style="text-align: center;"><p>BİRİNCİ KAT PLANI</p></div></div>		
CEPHE ÖZELLİKLERİ:	Yapının ön (güney) cephesinde giriş yükseltilmiştir ve girişi sağlayan demir tek kanatlı kapı cephenin gerisinde bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde kapının iki yanında birer pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde giriş hizasında çıkmağık ve iki yanında birer tane pencere bulunmaktadır. Kireç ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kırma çatı örtülmektedir.	
<p>KUZEY (ÖN) CEPHESİ</p>		
NOTLAR:	Cephede bulunan yapı elemanları özgün değildir.	

HİSARDERE 19

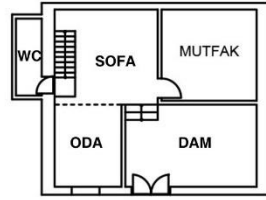
İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	923 - 15	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapı, iki katlıdır. İki girişi vardır. Zemin kata giriş sokak (doğu) cephesindeki çift kanatlı ahşap kapı ile sağlanır. Zemin katta geniş bir sofa ve dam bulunmaktadır. Birinci kata eçiş yoktur. Birinci katın girişi yapının kuzey cephesinden sağlanır. Birinci katta giriş bir sofaya açılır ve buradan üç odaya geçişi sağlayan kapılar vardır. Sofada bulunan iki odanın arasındaki holden çıkmalığa geçiş yapılır. Ayrıca sofada bir mutfak tezgahı ve tuvalet bulunur.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>ZEMİN KAT PLANI</p></div><div style="text-align: center;"><p>BİRİNCİ KAT PLANI</p></div></div>		
CEPHE ÖZELLİKLERİ:	<p>Yapının ön (doğu) cephesinde girişi sağlayan ahşap çift kanatlı kapı cephenin gerisinde bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde kapının güneyinde üç bölmeli ahşap bir pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde giriş hizasında çıkmalık ve iki yanında birer tane pencere bulunmaktadır. Pencerelerden kuzeyde olan dört bölmeli ahşap penceredir. Kireç ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kurma çatı örtülmektedir.</p>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>KUZEY (ÖN) CEPHESİ</p></div><div></div></div>		
NOTLAR:	<p>Cephede bulunan ahşap elemanlar olan kapı ve kuzeyde yer alan pencere özgündür. Güneyde bulunan pencere ise özgün değildir.</p>	

HİSARDERE 20

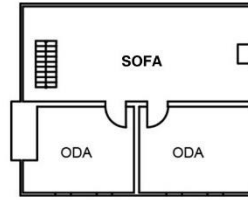
İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	923 - 15	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	PASİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	

PLAN ÖZELLİKLERİ:

Yapı, iki katlıdır. Giriş sokak (kuzey) cephesindeki kapı ile sağlanır. Zemin katta asma kat bulunmaktadır. Asma katın altı dam olarak kullanılmaktadır. Asma katta bir sofa ve sofada mutfak, tuvalet ve bir oda bulunmaktadır. Birinci kata geçiş tek kollu merdiven ile sağlanır. Merdiven birinci katta geniş bir sofaya çıkar ve buradan iki odaya geçişi sağlayan kapılar vardır. Ayrıca sofada bir mutfak tezgahı bulunur.

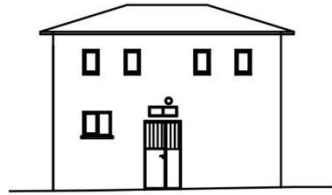
GİRİŞ
ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

Yapının ön (kuzey) cephesinde girişi sağlayan demir tek kanatlı kapı bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde kapının doğusunda bir pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde yan yana dört pencere bulunmaktadır. Kireç ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş saçaklar ile sağlanmakta ve yapı kırma çatı örtülmektedir.

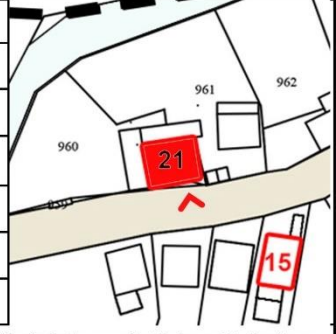
KUZEY (ÖN) CEPHESİ

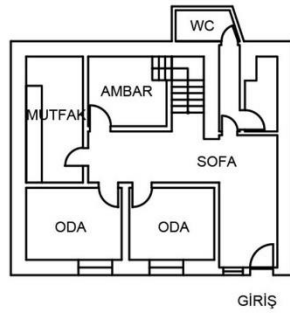

NOTLAR:

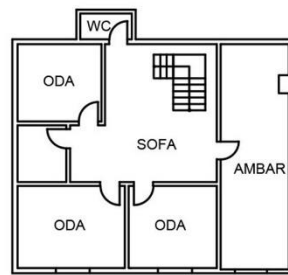
Cephede bulunan yapı elemanları özgün değildir.

HİSARDERE 21

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	920 - 1	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	Yapı, iki katlıdır. Giriş sokak (kuzey) cephesindeki kapı ile sağlanır. Zemin katta asma kat bulunmaktadır. Asma katın altı dam olarak kullanılmaktadır. Asma katta bir sofa ve sofada mutfak, tuvalet ve bir oda bulunmaktadır. Birinci kata geçiş tek kollu merdiven ile sağlanır. Merdiven birinci katta geniş bir sofaya çıkar ve buradan iki odaya geçişi sağlayan kapılar vardır. Ayrıca sofada bir mutfak tezgahı bulunur.	

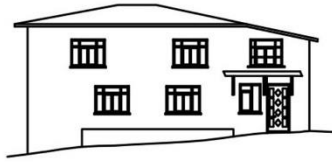
ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

Yapının ön (kuzey) cephesinde girişi sağlayan demir tek kanatlı kapı bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde kapının doğusunda bir pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde yan yana dört pencere bulunmaktadır. Kireç ile sıvanmıştır. Çatıya geçiş saçakları ile sağlanmakta ve yapı kırma çatı örtülmektedir.

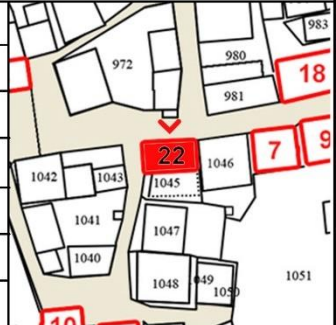
KUZEY (ÖN) CEPHESİ

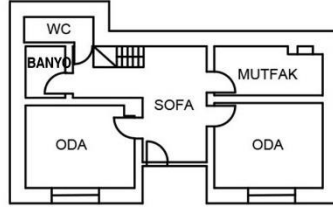

NOTLAR:

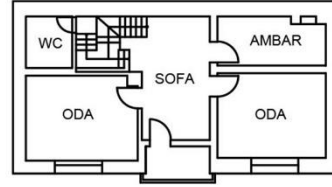
Cephede yalnızca giriş kapısının yanında bulunan pencere özgün değildir.

HİSARDERE 22

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	923 - 1	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	YIĞMA TUĞLA	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	Yapı, iki katlıdır. Sokak (kuzey) cephesinde bulunan giriş yükseltilmiş ve içeri çekilmiştir. Zemin katta giriş sofaya açılır. Sofadan 5 kapı açılır. Bunlardan iki tanesi oda, bir tanesi mutfak, biri tuvalet diğeri ise lavabo kapısıdır. Üst kata geçiş üç kollu merdiven ile sağlanır. Birinci katta bir sofa bulunur. Buradan üç odaya geçiş yapılır. Bu katta bir ambar bulunmaktadır. Bu katta bir tuvalet de bulunur. Çıkmalığa geçiş sofadan sağlanır.	

GİRİŞ
ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

Yapının ön (kuzey) cephesinde yükseltilmiş ve içeri çekilmiş girişte sağlayan demir tek kanatlı kapı bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde kapının batısında üç pencere bulunmaktadır. Ayrıca girişin iki yanında geniş pencereler bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde giriş hizasında çıkmalık bulunur. Çıkmalığın iki yanında da dört bölmeli geniş ahşap pencereler bulunmaktadır. Çatıya geçiş saçak ile sağlanır ve yapı kırma çatı ile örtülmüştür. Tuğla üzerine çimento sıva yapıldığı için yapı gri renklidir.

GÜNEY (ÖN) CEPHESİ

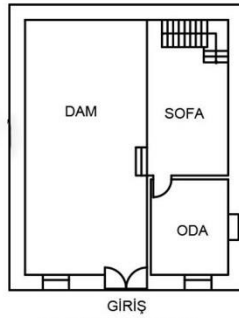

NOTLAR:

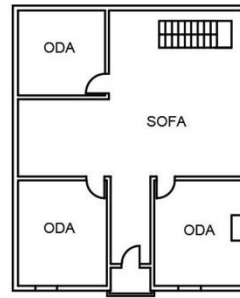
Cephede yalnızca giriş kapısının yanında bulunan pencereler özgün değildir. İç mekânda bulunan banyo sonradan eklenmiştir.

HİSARDERE 23

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	930 - 298	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	Yapı, iki katlıdır. Köşede bulunduğu için kuzey ve batı cepheleri sokağa bakar. Giriş kuzey cephesinde bulunan demir kapıdan sağlanmaktadır. Zemin katta girişte dam bulunur. Buradan merdivenle sofaya geçilir. Sofadan bir oda bulunmaktadır. Üst kata geçiş çift kolu merdiven ile sağlanır. Birinci katta bir sofa bulunur. Buradan üç odaya geçiş yapılır. Çıkmalığa geçiş iki oda arasında bulunan holden sağlanmaktadır.	

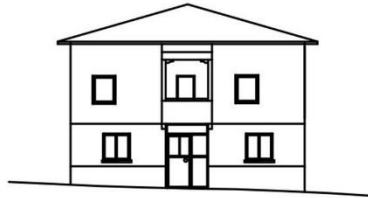
ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

Yapının ön (kuzey) cephesinde yükseltilmiş ve içeri çekilmiş girişte sağlayan demir tek kanatlı kapı bulunmaktadır. Zemin kat seviyesinde kapının batısında üç pencere bulunmaktadır. Ayrıca girişin iki yanında geniş pencereler bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinde giriş hizasında çıkmalık bulunur. Çıkmalığın iki yanında da dört bölmeli geniş ahşap pencereler bulunmaktadır. Çatıya geçiş saçak ile sağlanır ve yapı kırma çatı ile örtülmüştür. Tuğla üzerine çimento sıva yapıldığı için yapı gri renklidir.

GÜNEY (ÖN) CEPHESİ

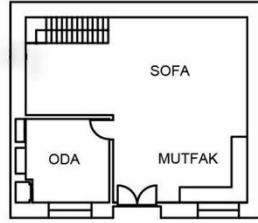

NOTLAR:

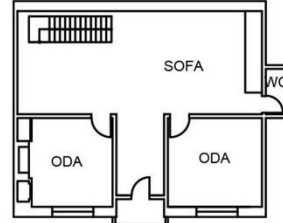
Cephede giriş kapısı özgün değildir.

HİSARDERE 24

İL - İLÇE:	BURSA - İZNİK	
MAHALLE - KÖY:	HİSARDERE	
ADA-PARSEL NO:	930 - 189	
ADI:	KONUT	
KULLANIM DURUMU:	AKTİF	
KORUNMA DURUMU:	İYİ	
YAPIM SİSTEMİ - MALZEME:	AHŞAP ÇATKI ARASI KERPIÇ DOLGU	
PLAN ÖZELLİKLERİ:	Yapı, iki katlıdır. Köşede bulunduğu için güney ve batı cepheleri sokağa bakar. İki girişi bulunmaktadır. Sık kullanılan giriş batı cephesinde bulunan ahşap kapıdan sağlanmaktadır. Zemin katta girişte geniş sofa bulunur. Sofada bir oda ve açık mutfak bulunmaktadır. Üst kata geçiş tek kollu merdiven ile sağlanır. Birinci katta bir sofa bulunur. Buradan iki odaya ve tualete geçiş yapılır. Sofada uzun tezgah ve süslü raflar bulunur. Çıkmalığa geçiş iki oda arasında bulunan holden sağlanmaktadır.	

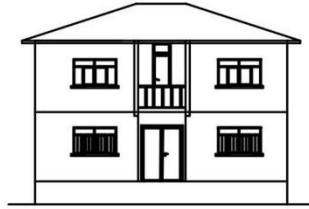
GİRİŞ
ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

Yapının güney cephesi tamamen yükseltilmiştir. Güney cephesinde içeri çekilmiş çift kanatlı ahşap bir kapı bulunur. Kapının iki yanında dört bölmeli yeşil ahşap pencereler bulunur. Birinci kat seviyesinde kapı hizasında çıkmalık bulunur. Çıkmalığın iki yanında dört bölmeli yeşil ahşap pencereler bulunur. Çatıya geçiş saçak ile sağlanır ve yapı kurma çatı ile örtülmüştür. Kerpiç üzri kireç ile sıvanmıştır.

GÜNEY (ÖN) CEPHESİ

NOTLAR:

EK-4: Hisardere Köyü'nde bulunan geleneksel yapıların ön cepheleri

HİSARDERE KÖYÜ GELENEKSEL EVLERİ ÖN CEPHELERİ		
		
TEK KATLI EV	TEK KATLI EV	TEK KATLI EV
		
TEK KATLI EV	TEK KATLI EV	
		
ÇIKMASIZ EV	ÇIKMASIZ EV	
		
BALKONLU EV		

HİSARDERE KÖYÜ GELENEKSEL EVLERİ ÖN CEPHELERİ

CUMBALI EV

CUMBALI EV

CUMBALI EV

CUMBALI EV

CUMBALI EV

CUMBALI EV

BALKONLU EV

BALKONLU EV

BALKONLU EV

BALKONLU EV

BALKONLU EV

BALKONLU EV

BALKONLU EV

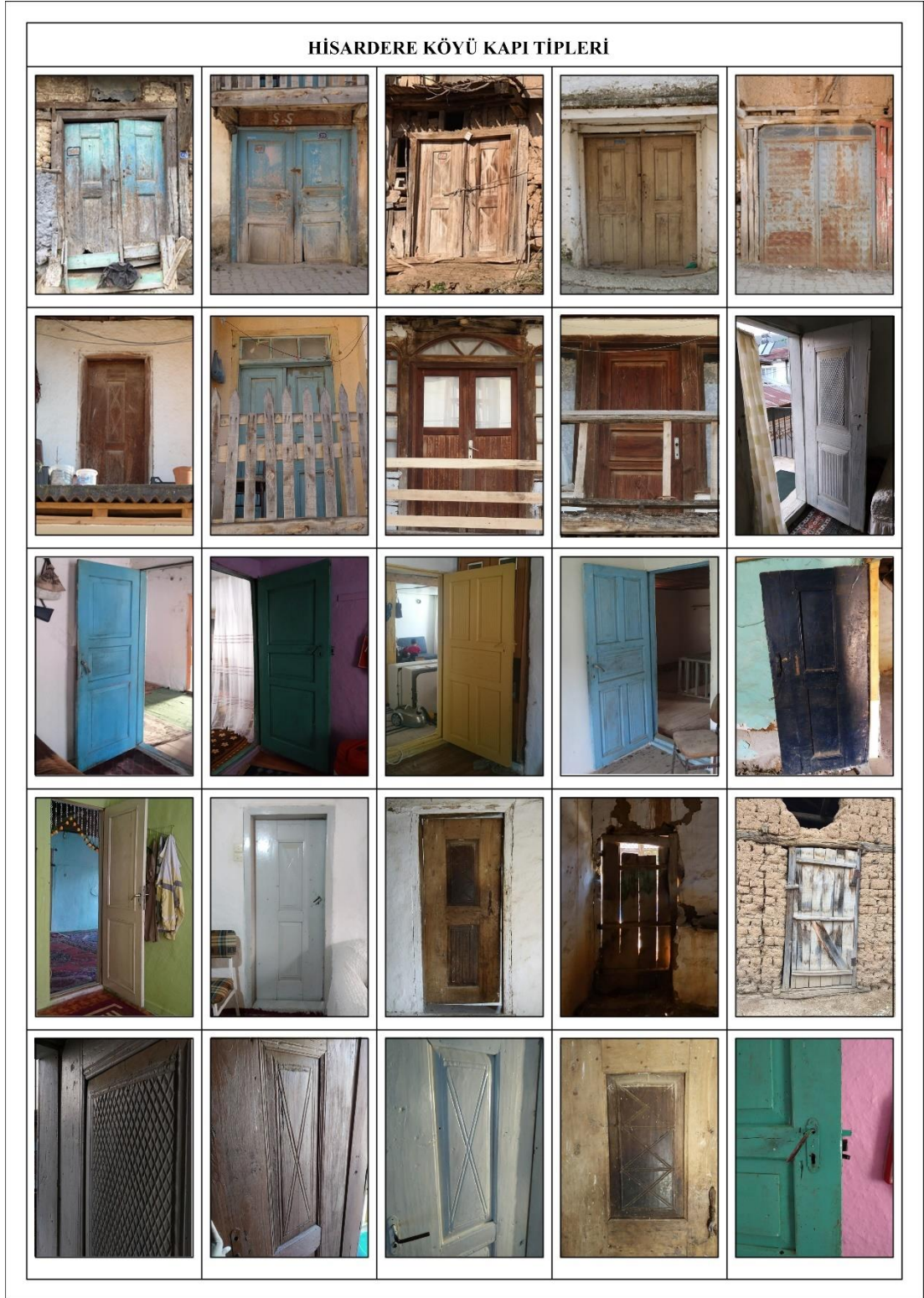

BALKONLU EV

BALKONLU EV

EK-5: Hisardere Köyü'nde bulunan konutların kapı fotoğrafları

EK-6: Hisardere Köyü'nde bulunan konutların pencere fotoğrafları

EK-7: Hisardere Köyü GZFT Analizi

	GÜÇLÜ YÖN	ZAYIF YÖN	FIRSATLAR	TEHDİTLER
EKONOMİK	Bölgede verimli tarım araçlarının bulunması tarım yapılmasını sağlar.	Tarım için gerekli işgücü köyün tarla sahibi olan yaşlılar tarafından karşılanmadığı için ürün alınmamaktadır.	İzmit şehir merkezinde belirli günlerde kurulan pazarda köylülerin ürünlerini satma imkanları olmaktadır.	Tarımsal kullanılan ilaçların pahalı olması köylülerin karşılanamadığı güllük çekmelerine sebep olmaktadır.
	Köydeki çiğneler birçok meyve, sebze gibi bahçe ürünleri yetiştirmektedir.	Tarımsal kullanılan ilaçların ve diğer gereçlerin maliyetleri karşılanamadığı için tarlanın tarım alanı olmayan köylüler bulunmaktadır.	İzmit'te Balıkesir Bölge Koordinatörlüğüne bağlı İzmit Tarım Kredi Kooperatifi bulunması çiğnelerin menfaatlerini koruyacak bir oluşum olmasını sağlamaktadır.	Tarım kredilerinde kullanılan faiz oranların yüksek olması köylülerin endişelendirmektedir.
	Zeytin hasadı yapan köylüler, ürünlerini İzmit'te bulunan Marmarabirlik Zeytin Fabrikasına vermektedir.	Hayvancılık ile geçişen hançer geçim sıkıntısından dolayı hayvanlarını satmaktadır.	Avrupa Birliği standartlarını sağlayan LEADER (Kırsal Ekonomiyi Kalkındırma Amaçlı Eylemler Arası Bağlantılar) uygulaması, Türkiye'de örnek alınmakta ve yayık edici çalışmalar yapılmaktadır.	Köyün şehir merkezine yakın olması, köylülerin işgücü potansiyelinin şehir merkezindeki farklı işlere yönelmesine sebep olmaktadır.
	Hisardere Gölet'i'nin bulunması, tarımsal maliyet gerçekleştirilmeden sulama yapılmasını sağlamaktadır.		Tarım Bakanlığının tarafından verilen İPARD (Instrument for Pre-Accession Assistance Rural Development Programme - Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma) fonu kapsamında tarım, hayvancılık, gıda, bulgunculuk ve alternatif tarım alanlarında faaliyet gösteren işletmelere, üretici birimlere, kooperatiflere ve üretici birliklerine hibe programları aracılığı ile finansman desteğinin sağlanmaktadır.	
	Hisardere Köyü Sulama Kooperatifinin bulunması köylülerin tarımsal sulama uygulamalarını denetleme ve desteklenmesi konusunda yardımcı olmaktadır.			
SOSYOKÜLTÜREL	Tıyansızlık ile geçişen hançerler de mevcuttur. Bu hançer süt, peynir, yoğurt gibi süt ürünlerini de üretmektedirler.			
	Sıcak su kullanımında yenilebilir enerji çeşitlerinden olan jünes enerjisinden yararlanılmaktadır.			
	Köyün nüfusunun 18. yüzyılda dayanması ve bu süre içerisinde köylüleri bekleme kayıtlı birçok öge (ipek böcekçiliği, zeytinlik, yapı usulü) bulunması köyün tarihi değerini artırmaktadır.	Köyde doğal gaz bulunmaması insanın ihtiyaçlarını karşılamak için kömür sobası ile karşılanmasını gerektirmektedir.	Köyün kömür ihtiyacını şehir merkezine yakın olması ziyaretlerde tercih edilebilecek bir yer olması olarak sağlar.	İzmit'in köy çevresinde gölün kuzeyinde aynı rota üzerinde olan İnkik Köyü ve Ömerli Köyü'nün tercih edilmesi, Hisardere Köyü'nün ziyaretçi potansiyelini düşürebilmektedir.
	Tıyansızlık ile geçişen hançerler de mevcuttur. Bu hançer süt, peynir, yoğurt gibi süt ürünlerini de üretmektedirler.	Yerel halkın yaş ortalaması yüksektir ve genç nüfusunun olmadığı hançer bulunmaktadır. Köyün geleceği için endişe verici bir durum içermektedir.	Köy yolunda ve yerleşim yerinde var olan arkeolojik eserler köyde kırsal mimari yapılarla birlikte arkeolojik alan araştırmaları yapılmasına imkân sağlar.	Bulunan tarihi evleri ve doğal kaynakları ile ziyaretçi gibi doğal spor alanlarının yapılmasında Samsat Köyü ve Kanyon tercih edilmektedir.
	Eğitim alan mevcut öğrenci sayısı azımsanmayacak derecededir.	Köyde okul yapısı bulunmaması rağmen eğitim ilkokul, ortaokul ve lise seviyesinde taşınarak gerçekleştirilmektedir.	İzmit merkezinde bulunan Uludağ Üniversitesi'nin yerleşkesinde öğrenim gören öğrencilerin kullanılabileceği karma kullanım alanlarının oluşturulmasına olanak sağlar.	
MİTKANSAL	Köyde erkeklerin birlikte vakit geçirdikleri bir krahane ve cami avlusu bulunmaktadır.	Köylülerin sorunlarını dilebileceği, danışılacak bir muhtarlık ofisi bulunmamaktadır.		
	Köyde şehir dışından gelen yerleşimciler çeşitliliği arttırmakta ve köy hayatına ayak uydurmaktadır.	Köyde erkeklerin birlikte vakit geçirdikleri mekanlar bulunmaması rağmen kadınların toplandıkları bir mekân bulunmamaktadır.		
	Köyde sosyal donatı eksikliği vardır. Örneğin zeytin ticaretinin nasıl yapıldığı hakkında bilgi edinilecek ve yıl zeytinin sofraya gelene kadar hangi aşamaları geçtiğini anlatan bir yer bulunmamaktadır.	Köyde tarım ürünlerinin ve ya zeytinlerin sergi ve satışının gerçekleştirildiği mekânlar bulunmamaktadır.	İzmit şehir merkezinden köye olan mesafe 9 km'dir ve İzmit'in diğer köylere göre şehir merkezine en yakın köylülerden olması hizmet ve ulaşım açısından kolaylık sağlamaktadır.	Şehir merkezinde bulunan tabelaların tanıtım ve reklam konusunda yetersiz olması köyün bilinmesine ve ziyaretin az olmasına sebep olmaktadır.
	Köyde kadınların birlikte vakit geçirdikleri bir çeşme bulunmaktadır.	Köyde erkeklerin birlikte vakit geçirdikleri mekânlar bulunmaması rağmen kadınların toplandıkları bir mekân bulunmamaktadır.	İzmit merkezinde bulunan Uludağ Üniversitesi'nin yerleşkesinde öğrenim gören öğrencilerin kullanılabileceği karma kullanım alanlarının oluşturulmasına olanak sağlar.	
	Köyde sosyal donatı eksikliği vardır. Örneğin zeytin ticaretinin nasıl yapıldığı hakkında bilgi edinilecek ve yıl zeytinin sofraya gelene kadar hangi aşamaları geçtiğini anlatan bir yer bulunmamaktadır.	Köyde erkeklerin birlikte vakit geçirdikleri mekânlar bulunmaması rağmen kadınların toplandıkları bir mekân bulunmamaktadır.	İzmit şehir merkezinden köye olan mesafe 9 km'dir ve İzmit'in diğer köylere göre şehir merkezine en yakın köylülerden olması hizmet ve ulaşım açısından kolaylık sağlamaktadır.	Şehir merkezinde bulunan tabelaların tanıtım ve reklam konusunda yetersiz olması köyün bilinmesine ve ziyaretin az olmasına sebep olmaktadır.
İDARİ	Sağlık hizmetleri için sağlanan servis ambulans yoluyla köylüler hastaneye ulaştırılmaktadır.	Hisardere Köyü, Büyükşehir Yasası'na bağlı bir mahalle olarak kayıtlı olduğu için, buraya özel köy hizmetleri sağlanmamaktadır.	LEADER Fonundan yararlanmak için İzmit'in nüfusu yeterli sayıya karşılanmaktadır. Bu durumda İzmit'in kırsal alanlarının iyileştirilmesi ve tarımsal üretimin canlı tutulması hususunda TKDK'ya bu fonun sağlanması için başvuru yapılabilmektedir.	LEADER Programı kapsamında ilk etapta destek verilecek iller içerisinde Bursa'nın olmaması bu destek programından ancak 2020 yılından sonra yararlanma ihtimalini doğurmaktadır.
	Devlet Su İşleri tarafından yapılan Hisardere Göleti, köylülerin tarımsal sulama ve içme suyu ihtiyaçlarını karşılamaktadır.		TKDK, Türkiye'de tarımsal kalkınma ve sürdürülebilirliğini sağlanması için çalışmalar yapmakta, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaparak faaliyetler gerçekleştirilmektedir.	Hisardere Köyü'nün LEADER fonu programlarından yararlanabilmesi için nüfusu yeterli değildir. Ancak İzmit nüfusu yeterli sayıya tamamlayabilmektedir. Bu sebeple bu fonun yararlanabilmesi için yerel yönetim ve halkın organize olması gerekmektedir.
				Köyün çevresinde bulunan ormanlarda mevcut ağaçların kesilmesine Orman Bakanlığı tarafından izin verilmesi, ağaçları yapı malzemesi olarak kullanılmamasına sebep olmaktadır.
DOĞAL	Tarım araçlarının verimli olması, iklim koşullarının tarımsal faaliyetleri desteklemesine olanak sağlamaktadır.	Yağmur sularının yetersizliği tarımsal sulama sistemini zorluyor kilitlidir.	Köyün bulunduğu topografyanın doğal peyzaj alanları içerisinde olması çevrenin ziyaret edilmesi ve korunmasına olanak sağlamaktadır.	Köyün yakın çevresindeki tarihi taş ocakların kaybolması, aşın yapı malzemesi olarak kullanılmaması zarar olmaktadır.
	Hisardere Gölet'i'nin bulunması bir manzara alanı oluşturmaktadır. Gölün çevresinin peyzaj düzenlenmesi yapılmaması köylüler ve ziyaretçiler için doğal rekreasyon alanı ihtiyacını karşılamaktadır.		Köyün doğal çevresi yürüyüş, koşu, bisiklet sürme gibi doğal alanlarda yapılan spor etkinliklerinin düzenlenmesine müsaittir.	
	Köyün bulunduğu topoğrafyanın doğal peyzaj alanları içerisinde olması köydeki hava kalitesini artırmaktadır.			
MİMARİ	Kırsal mimari miras örneklerini barındırması ve kısmen korunması bakımından tarihi köy dokusuna sahiptir.	Köyde bulunan tarihi evler terk edilmiş için harap bir halde bulunmaktadır ve ya yok olmaktadır.	İzmit'in köylere birçok tarihi kırsal mimari örnekleri bulunmaktadır ve mevcut dokunun kısmen korunması yapılabilecek koruma ve onarım çalışmalarını kolaylaştırabilmektedir.	Gelecekteki malzemelerin fiziki altyapı ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olması, dokuya zarar veren malzeme ve düzenlemelerin yapılmasına neden olabilmektedir.
	Kerpiç, alçı, taş ve tuğla gibi geleneksel malzemelerin kullanılacağı her bir yapı, yapım süreci bilgisini barındırır.	Tarihi evlerde yapılan onarımlarda özgün malzeme ve yapı elemanlarının kullanılmaması yapıya zarar vermektedir. (Örneğin dökebilir sıvaların çimento ile yenilenmesi)	Çevrede bulunan arkeolojik alanlar köyün içinde bulunduğu bölge oluşturulabilecek rotalar ve etkinlikler ile turizm açısından çekici bir yer olma potansiyeline sahiptir.	Alyapının yetersiz olması ve köy evlerinin koşullarının sağlamsız olduğunu düşündürmektedir köydeki gençlerin ve ziyaretçilerin evleri beğenemelerine ve sormemelerine sebep olmaktadır.
	Terk edilmiş, kullanılmayan yapıların birçoğu siraletirle yapıdan ziyade duvarlar ve yarı duvarlar ile sınırlıdır durumunda yitmiş onarımlar kullanılabilir hale gelebilmektedir.	Pencereler tek kablajlı pencereler olduğu için içerideki ses korumasını ve ses yalıtımını engellemektedir. Bu durumda hane sahipleri önce pencere ile değişim gerçekleştirerek yapının özgünlüğünü yitirmesine sebep olmaktadır.		Gölün kuzeyinde bulunan İnkik Köyü'nde sayıca daha fazla tarihi ev bulunması ziyaret için Hisardere Köyü'nün tercih edilme olasılığını artırmaktadır.
	Hisardere Köyü'nde rastlanılan arkeolojik elemanlar köyün tarihi değerini artırmaktadır.	Geçmişte hayvancılık yapmış hançer hayvancılığın bulunduğu sızma alar ve sızma alar yapıları kullanılmaya başlanmıştır.		
	Köyde tarihi çevreye uyumlu yeni yapılar yapılmaktadır.	Hane sahipleri konutlarını ve yaşadığı çevreyi değerli bulmaktadır. Bu yüzden koruma için çaba sarfetmemektedir.		
	Köyde inşa edilen yeni yapılar, büyük oranda çevreye uyumsuz ve endüstriyel malzeme kullanılarak			

EK-8: Hisardere Köyü Koruma Derneği Tüzüğü

Hisardere Köyü Koruma Derneği Tüzüğü

Derneğin Adı ve Merkezi

Madde 1: Hisardere Köyü Koruma Derneği'dir ve merkezi Bursa'nın İznik ilçesinin Hisardere Köyü'dür. Şubesi açılmayacaktır.

Derneğin Amacı ve Bu Amacı Gerçekleştirmek İçin Dernekçe Sürdürülecek Çalışma Konuları ve Biçimleri ile Faaliyet Alanı

Madde 2: Dernek, Hisardere Köyü'nün tanıtılmasını, kırsal yaşam kültürünün ve fiziksel çevrenin korunması ve toplumun sürdürülebilir gelişimini sağlaması için çalışmalar yapmak amacıyla kurulmuştur.

Dernekçe Sürdürülecek Çalışma Konuları ve Biçimleri

1. Faaliyetlerinin etkinleştirilmesi ve geliştirilmesi için araştırmalar yapmak,
2. Kurs, seminer, konferans ve panel gibi eğitim çalışmaları düzenlemek,
3. Amacın gerçekleştirilmesi için gerekli olan her türlü bilgi, belge, doküman ve yayınları temin etmek, dokümantasyon merkezi oluşturmak, çalışmalarını duyurmak için amaçları doğrultusunda gazete, dergi, kitap ve bülten gibi yayınlar çıkarmak,
4. Amacın gerçekleştirilmesi için sağlıklı bir çalışma ortamını sağlamak, her türlü teknik araç ve gereci, demirbaş ve kırtasiye malzemelerini temin etmek,
5. Gerekli izinler alınmak şartıyla yardım toplama faaliyetlerinde bulunmak ve yurt içinden ve yurt dışından bağış kabul etmek,
6. Tüzük amacının gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan gelirleri temin etmek amacıyla iktisadi, ticari ve sanayi işletmeler kurmak ve işletmek,
7. Üyelerinin yararlanmaları ve boş zamanlarını değerlendirebilmeleri için lokal açmak, sosyal ve kültürel tesisler kurmak ve bunları tefriş etmek,
8. Üyeleri arasında beşerî münasebetlerin geliştirilmesi ve devam ettirilmesi için yemekli toplantılar, konser, balo, tiyatro, sergi, spor, gezi ve eğlenceli etkinlikler vb. düzenlemek veya üyelerinin bu tür etkinliklerden yararlanmalarını sağlamak,
9. Dernek faaliyetleri için ihtiyaç duyulan taşınır, taşınmaz mal satın almak, satmak, kiralamak, kiraya vermek ve taşınmazlar üzerinde aynı hak tesis etmek,

10. Amacın gerçekleştirilmesi için gerek görülmesi durumunda yurt içinde ve yurt dışında vakıf kurmak, federasyon kurmak veya kurulu bir federasyona katılmak, gerekli izin alınarak derneklerin kurabileceği tesisleri kurmak,
11. Uluslararası faaliyette bulunmak, yurt dışındaki dernek veya kuruluşlara üye olmak ve bu kuruluşlarla ortak çalışmalar yapmak veya yardımlaşmak,
12. Amacın gerçekleştirilmesi için gerek görülmesi halinde, 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun hükümleri saklı kalmak üzere, kamu kurum ve kuruluşları ile görev alanlarına giren konularda ortak projeler yürütmek,
13. Dernek üyelerinin yiyecek, giyecek gibi zaruri ihtiyaç maddelerini ve diğer mal ve hizmetlerle kısa vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sandık kurmak,
14. Gerekli görülen yerlerde temsilcilikler açmak,
15. Derneğin amacı ile ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, diğer derneklerle veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek için plâtıformlar oluşturmak.

Derneğin Faaliyet Alanı

Dernek, sosyal, kültürel ve eğitim alanında yurt içinde faaliyet gösterir.

Üye Olma Hakkı ve Üyelik İşlemleri

Madde 3: Fiil ehliyetine sahip bulunan ve derneğin amaç ve ilkelerini benimseyerek bu doğrultuda çalışmayı kabul eden ve Mevzuatın öngördüğü koşullarını taşıyan her gerçek ve tüzel kişi bu derneğe üye olma hakkına sahiptir. Ancak, yabancı gerçek kişilerin üye olabilmesi için Türkiye’de yerleşme hakkına sahip olması da gerekir. Onursal üyelik için bu koşul aranmaz.

Dernek başkanlığına yazılı olarak yapılacak üyelik başvurusu, dernek yönetim kurulunca en çok otuz gün içinde üyeliğe kabul veya isteğin reddi şeklinde karara bağlanır ve sonuç yazıyla başvuru sahibine bildirilir. Başvurusu kabul edilen üye, bu amaçla tutulacak deftere kaydedilir.

Derneğin asıl üyeleri, derneğin kurucuları ile müracaatları üzerine yönetim kurulunca üyeliğe kabul edilen kişilerdir.

Derneğe maddi ve manevi bakımdan önemli destek sağlamış bulunanlar yönetim kurulu kararı ile onursal üye olarak kabul edilebilir.

Üyelikten Çıkma

Madde 4: Her üye yazılı olarak bildirmek kaydıyla, dernekten çıkma hakkına sahiptir.

Üyenin istifa dilekçesi yönetim kuruluna ulaştığı anda çıkış işlemleri sonuçlanmış sayılır. Üyelikten ayrılma, üyenin derneğe olan birikmiş borçlarını sona erdirmez.

Üyelikten Çıkarılma

Madde 5: Dernek üyeliğinden çıkarılmayı gerektiren haller.

1. Dernek tüzüğüne aykırı davranışlarda bulunmak,
2. Verilen görevlerden sürekli kaçınmak,
3. Yazılı ikazlara rağmen üyelik aidatını altı ay içinde ödememek,
4. Dernek organlarınca verilen kararlara uymamak.
5. Üye olma şartlarını kaybetmiş olmak,

Yukarıda sayılan durumlardan birinin tespiti halinde yönetim kurulu kararı ile üyelikten çıkarılır.

Dernekten çıkan veya çıkarılanlar, üye kayıt defterinden silinir ve dernek malvarlığında hak iddia edemez.

Dernek Organları

Madde 6: Derneğin organları aşağıda gösterilmiştir.

1. Genel kurul,
2. Yönetim kurulu,
3. Denetim kurulu,

Dernek Genel Kurulunun Kuruluş Şekli, Toplanma Zamanı ve Çağrı ve Toplantı Usulü

Madde 7: Genel kurul, derneğin en yetkili karar organı olup; derneğe kayıtlı üyelere oluşur. Genel kurul;

1. Bu tüzükte belli edilen zamanda olağan,
2. Yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hallerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı başvurusu üzerine, yönetim kurulunca olağanüstü toplantıya

çağrılır. Yönetim kurulu, genel kurulu toplantıya çağırılmazsa; üyelerden birinin başvurusu üzerine sulh hâkimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir.

Olağan genel kurul, yılda bir, mayıs ayı içerisinde, yönetim kurulunca belirlenecek gün yer ve saatte toplanır.

Genel Kurulun Oy kullanma ve Karar Alma Usul ve Şekilleri

Madde 8: Genel kurulda, aksine karar alınmamışsa, oylamalar açık olarak yapılır. Açık oylamada, genel kurul başkanının belirteceği yöntem uygulanır.

Gizli oylama yapılacak olması durumunda ise, toplantı başkanı tarafından mühürlenmiş kağıtlar veya oy pusulaları üyeler tarafından gereği yapıldıktan sonra içi boş bir kaba atılır ve oy vermenin bitiminden sonra açık dökümü yapılarak sonuç belirlenir.

Genel kurul kararları, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla alınır. Şu kadar ki, tüzük değişikliği ve derneğin feshi kararları, ancak toplantıya katılan üyelerin üçte iki çoğunluğuyla alınabilir.

Genel Kurulun Görev ve Yetkileri

Madde 9: Aşağıda yazılı hususlar genel kurulca görüşülüp karara bağlanır.

1. Dernek organlarının seçilmesi,
2. Dernek tüzüğünün değiştirilmesi,
3. Yönetim ve denetim kurulları raporlarının görüşülmesi ve yönetim kurulunun ibrası,
4. Yönetim kurulunca hazırlanan bütçenin görüşülüp aynen veya değiştirilerek kabul edilmesi,
5. Dernek için gerekli olan taşınmaz malların satın alınması veya mevcut taşınmaz malların satılması hususunda yönetim kuruluna yetki verilmesi,
6. Yönetim kurulunca dernek çalışmaları ile ilgili olarak hazırlanacak yönetmelikleri inceleyip aynen veya değiştirilerek onaylanması,
7. Dernek yönetim ve denetim kurullarının kamu görevlisi olmayan başkan ve üyelerine verilecek ücret ile her türlü ödenek, yolluk ve tazminatlar ile dernek hizmetleri için görevlendirilecek üyelere verilecek gündelik ve yolluk miktarlarının tespit edilmesi,

8. Derneğin federasyona katılması ve ayrılmasınının kararlaştırılması,
  9. Derneğin uluslararası faaliyette bulunması, yurt dışındaki dernek ve kuruluşlara üye olarak katılması veya ayrılması,
  10. Derneğin vakıf kurması,
  11. Derneğin fesih edilmesi,
  12. Yönetim kurulunun diğer önerilerinin incelenip karara bağlanması,
  13. Mevzuatta genel kurulca yapılması belirtilen diğer görevlerin yerine getirilmesi,
- Genel kurul, derneğin diğer organlarını denetler ve onları haklı sebeplerle her zaman görevden alabilir.

Genel kurul, üyeliğe kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verir. Derneğin en yetkili organı olarak derneğin diğer bir organına verilmemiş olan işleri görür ve yetkileri kullanır.

Yönetim Kurulunun Teşkili, Görev ve Yetkileri

Madde 10: Yönetim kurulu, beş asıl ve beş yedek üye olarak genel kurulca seçilir.

Yönetim kurulu, seçimden sonraki ilk toplantısında bir kararla görev bölüşümü yaparak başkan, başkan yardımcısı, sekreter, sayman ve üye'yi belirler.

Yönetim kurulu asıl üyeliğinde istifa veya başka sebeplerden dolayı boşalma olduğu takdirde genel kurulda aldığı oy çokluğu sırasına göre yedek üyelerin göreve çağrılması mecburidir.

Yönetim Kurulunun Görev ve Yetkileri

Yönetim kurulu aşağıdaki hususları yerine getirir.

1. Derneği temsil etmek veya bu hususta kendi üyelerinden bir veya birkaçına yetki vermek,
2. Gelir ve gider hesaplarına ilişkin işlemleri yapmak ve gelecek döneme ait bütçeyi hazırlayarak genel kurula sunmak,
3. Derneğin çalışmaları ile ilgili yönetmelikleri hazırlayarak genel kurul onayına sunmak

4. Genel kurulun verdiği yetki ile taşınmaz mal satın almak, derneğe ait taşınır ve taşınmaz malları satmak, bina veya tesis inşa ettirmek, kira sözleşmesi yapmak, dernek lehine rehin ipotek veya ayni haklar tesis ettirmek,
5. Gerekli görölen yerlerde temsilcilik açılmasını sağlamak
6. Genel kurulda alınan kararları uygulamak,
7. Her faaliyet yılı sonunda derneğin işletme hesabı tablosu veya bilanço ve gelir tablosu ile yönetim kurulu çalışmalarını açıklayan raporunu düzenlemek, toplandığında genel kurula sunmak,
8. Bütçenin uygulanmasını sağlamak,
9. Derneğe üye alınması veya üyelikten çıkarılma hususlarında karar vermek.
10. Derneğin amacını gerçekleştirmek için her çeşit kararı almak ve uygulamak,
11. Mevzuatın kendisine verdiği diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak,

Denetim Kurulunun Teşkilî, Görev ve Yetkileri

Madde 11: Denetim kurulu, üç asıl ve üç yedek üye olarak genel kurulca seçilir.

Denetim kurulu asıl üyeliğinde istifa veya başka sebeplerden dolayı boşalma olduğu takdirde genel kurulda aldığı oy çokluğu sırasına göre yedek üyelerin göreve çağırılması mecburidir.

Denetim Kurulunun Görev ve Yetkileri

Denetim kurulu; derneğin, tüzüğünde gösterilen amaç ve amacın gerçekleştirilmesi için sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları doğrultusunda faaliyet gösterip göstermediğini, defter, hesap ve kayıtların mevzuata ve dernek tüzüğüne uygun olarak tutulup tutulmadığını, dernek tüzüğünde tespit edilen esas ve usullere göre ve bir yılı geçmeyen aralıklarla denetler ve denetim sonuçlarını bir rapor halinde yönetim kuruluna ve toplandığında genel kurula sunar.

Denetim kurulu, gerektiğinde genel kurulun toplantıya çağırılmasını isteyebilir.

Derneğin Gelir Kaynakları

Madde 12: Derneğin gelir kaynakları aşığıda sayılmıştır.

1-Üye Aidatı: Üyelerden giriş ödentisi olarak 10 TL, aylık olarak ta 1 TL aidat alınır. Bu miktarları arttırmaya veya eksiltmeye genel kurul yetkilidir.

- 2-Gerçek ve tüzel kişilerin kendi isteği ile derneğe yaptıkları bağış ve yardımlar.
- 3-Dernek tarafından tertiplenen çay ve yemekli toplantı, gezi ve eğlence, temsil, konser, spor yarışması ve konferans gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler,
- 4-Derneğin mal varlığından elde edilen gelirler,
- 5-Yardım toplama hakkındaki mevzuat hükümlerine uygun olarak toplanacak bağış ve yardımlar.
- 6-Derneğin, amacını gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu geliri temin etmek amacıyla giriştiği ticari faaliyetlerden elde edilen kazançlar.
- 7-Diğer gelirler.

Derneğin İç Denetimi

Madde 13: Dernekte genel kurul, yönetim kurulu veya denetim kurulu tarafından iç denetim yapılabileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırılabilir. Genel kurul, yönetim kurulu veya bağımsız denetim kuruluşlarınca denetim yapılmış olması, denetim kurulunun yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Denetim kurulu tarafından en geç yılda bir defa derneğin denetimi gerçekleştirilir. Genel kurul veya yönetim kurulu, gerek görülen hallerde denetim yapabilir veya bağımsız denetim kuruluşlarına denetim yaptırabilir.

Derneğin Borçlanma Usulleri

Madde 14: Dernek amacını gerçekleştirmek ve faaliyetlerini yürütebilmek için ihtiyaç duyulması halinde yönetim kurulu kararı ile borçlanma yapabilir. Bu borçlanma kredili mal ve hizmet alımı konularında olabileceği gibi nakit olarak ta yapılabilir. Ancak bu borçlanma, derneğin gelir kaynakları ile karşılanamayacak miktarlarda ve derneği ödeme gücüne düşürecek nitelikte yapılamaz.

Tüzüğün Ne Şekilde Değiştirileceği

Madde 15: Tüzük değişikliği genel kurul kararı ile yapılabilir.

Genel kurulda tüzük değişikliği yapılabilmesi için genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin 2/3 çoğunluğu aranır. Çoğunluğun sağlanamaması sebebiyle toplantının ertelenmesi durumunda ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, bu toplantıya katılan üye sayısı, yönetim ve denetim kurulları üye tam sayısının iki katından az olamaz.

Tüzük değişikliği için gerekli olan karar çoğunluğu toplantıya katılan ve oy kullanma hakkı bulunan üyelerin oylarının 2/3'ü'dür. Genel kurulda tüzük değişikliği oylaması açık olarak yapılır.

Derneğin Feshi ve Mal Varlığının Tasfiye Şekli

Madde 16: Genel kurul, her zaman derneğin feshine karar verebilir.

Genel kurulda fesih konusunun görüşülebilmesi için genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin 2/3 çoğunluğu aranır. Çoğunluğun sağlanamaması sebebiyle toplantının ertelenmesi durumunda ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, bu toplantıya katılan üye sayısı, yönetim ve denetim kurulları üye tam sayısının iki katından az olamaz.

Fesih kararının alınabilmesi için gerekli olan karar çoğunluğu toplantıya katılan ve oy kullanma hakkı bulunan üyelerin oylarının 2/3'ü'dür. Genel kurulda fesih kararı oylaması açık olarak yapılır.

Tasfiye İşlemleri

Genel kurulca fesih kararı verildiğinde, derneğin para, mal ve haklarının tasfiyesi son yönetim kurulu üyelerinden oluşan tasfiye kurulunca yapılır. Bu işlemlere, feshe ilişkin genel kurul kararının alındığı veya kendiliğinden sona erme halinin kesinleştiği tarihten itibaren başlanır. Tasfiye süresi içinde bütün işlemlerde dernek adında "Tasfiye Halinde Hisardere Köyü Koruma Derneği" ibaresi kullanılır.

Tasfiye kurulu, mevzuata uygun olarak derneğin para, mal ve haklarının tasfiyesi işlemlerini baştan sonuna kadar tamamlamakla görevli ve yetkilidir. Bu kurul, önce derneğin hesaplarını inceler. İnceleme esnasında derneğe ait defterler, alındı belgeleri, harcama belgeleri, tapu ve banka kayıtları ile diğer belgelerinin tespiti yapılarak varlık ve yükümlülükleri bir tutanağa bağlanır. Tasfiye işlemleri sırasında derneğin alacaklılarına çağrıda bulunulur ve varsa malları paraya çevrilerek alacaklılara ödenir. Derneğin alacaklı olması durumunda alacaklar tahsil edilir. Alacakların tahsil edilmesi ve borçların ödenmesinden sonra kalan tüm para, mal ve hakları, genel kurulda belirlenen yere devredilir. Genel kurulda, devredilecek yer belirlenmemişse derneğin bulunduğu ildeki amacına en yakın ve fesih edildiği tarihte en fazla üyeye sahip derneğe devredilir.

Tasfiyeye ilişkin tüm işlemler tasfiye tutanağında gösterilir ve tasfiye işlemleri, mülki idare amirliklerince haklı bir nedene dayanılarak verilen ek süreler hariç üç ay içinde tamamlanır.

Derneğin para, mal ve haklarının tasfiye ve intikal işlemlerinin tamamlanmasını müteakip tasfiye kurulu tarafından durumun yedi gün içinde bir yazı ile dernek merkezinin bulunduğu yerin mülki idare amirliğine bildirilmesi ve bu yazıya tasfiye tutanağının da eklenmesi zorunludur.

Derneğin defter ve belgelerini tasfiye kurulu sıfatıyla son yönetim kurulu üyeleri saklamakla görevlidir. Bu görev, bir yönetim kurulu üyesine de verilebilir. Bu defter ve belgelerin saklanma süresi beş yıldır.

Hüküm Eksikliği

Madde 17: Bu tüzükte belirtilmemiş hususlarda Dernekler Kanunu, Türk Medeni Kanunu ve bu Kanunlara atfen çıkartılmış olan Dernekler Yönetmeliği ve ilgili diğer mevzuatın dernekler hakkındaki hükümleri uygulanır

EK-9: Hisardere Köyü Mekansal Planlama Stratejisi haritası

